
ZPRÁVA O VÝVOJI FINANČNÍHO TRHU V ROCE 2009

červen 2010

OBSAH

OBSAH	2
SHRNUTÍ	3
1. MAKROEKONOMICKÁ SITUACE	5
2. PROSTŘEDKY POUŽITELNÉ NA FINANČNÍM TRHU	6
3. STRUKTURA ÚSPOR DOMÁCNOSTÍ	8
4. SUBJEKTY FINANČNÍHO TRHU	9
4.1. Bankovní sektor	10
4.1.1. Vývoj úrokových sazeb	11
4.1.2. Vklady a úvěry	12
4.1.3. Stavební spořitelny	14
4.1.4. Hypoteční trh	15
4.1.5. Družstevní záložny	17
4.2. Kapitálový trh	18
4.2.1. Regulované trhy	19
4.2.2. Energetická burza	21
4.2.3. Obchodníci s cennými papíry a správa aktiv	21
4.2.4. Kolektivní investování	23
4.3. Pojišťovny	24
4.4. Penzijní připojištění	27
5. VZTAH VLÁDNÍHO SEKTORU K FINANČNÍMU TRHU	30
5.1. Saldo vládního sektoru	30
5.2. Státní rozpočet	31
5.3. Státní dluh a státní záruky	32
6. TRH DEVIZ	34
7. FINANČNÍ A HOSPODÁŘSKÁ KRIZE	36
8. AKTIVITY MF V OBLASTI FINANČNÍHO TRHU	38
8.1. Aktivity MF na mezinárodní úrovni	38
8.1.1. Předsednictví ČR v Radě EU	38
8.1.2. Evropské a jiné mezinárodní instituce	40
8.2. Legislativa finančního trhu	47
8.2.1. Komunitární právo	47
8.2.2. Domácí legislativa	48
8.3. Ochrana spotřebitele na finančním trhu	49
SEZNAM ZKRATEK	51
SEZNAM TABULEK	53
SEZNAM GRAFŮ	54
PŘÍLOHA 1: LEGISLATIVA FINANČNÍHO TRHU	55
1.1. Průřezové předpisy v oblasti finančního trhu	55
1.2. Legislativa kapitálového trhu	55
1.3. Legislativa bankovníctví, stavebního spoření a družstevních záložen	57
1.4. Legislativa platebního styku	58
1.5. Legislativa pojišťovnictví a penzijního připojištění	59
PŘÍLOHA 2: DOPLŇUJÍCÍ TABULKY	61

SHRNUTÍ

Ekonomika	V 1. pololetí roku 2009 se česká ekonomika nacházela v recesi, která byla vyvolána zejména propadem zahraniční poptávky. K meziročnímu poklesu HDP o 4,2 % přispěly s výjimkou spotřeby vlády a konečných výdajů neziskových institucí všechny složky agregátních výdajů. Průměrná míra inflace měřená indexem spotřebitelských cen zpomalila na 1,0 %.
Prostředky použitelné na finančním trhu	Celkový objem prostředků použitelných na finančním trhu vzrostl o 5,8 %. Nižší objem prostředků kolektivního investování o 3,9 % souvisí s celkovým vývojem na kapitálovém trhu.
Struktura úspor domácností	Úspory domácností meziročně vzrostly o 8,3 % a dosáhly ke konci roku 2009 2,2 bil. Kč. Přes 70 % (1,6 bil. Kč) úspor svěřily domácnosti bankám a stavebním spořitelnám. České domácnosti tak i nadále zůstávají velmi konzervativní.
Subjekty finančního trhu	Počty subjektů na finančním trhu se výrazněji nezměnily. Znatelný pokles počtu investičních zprostředkovatelů souvisí s legislativní úpravou.
Bankovní sektor	Bankovní sektor nebyl významně zasažen finanční krizí. Stablním zdrojem financování jsou klientské vklady, poměrový ukazatel vkladů k úvěrům dosáhl téměř 138 %. Kapitálová přiměřenost meziročně vzrostla na 14,12 %.
Úrokové sazby	ČNB pokračovala v postupném uvolňování měnové politiky. 2T repo sazba klesla z původních 2,25 % na 1 %. Sazba RPSN na spotřebu mírně vzrostla a dosáhla hodnoty 15,4 %, RPSN na nákup bytových nemovitostí stagnovala.
Vklady a úvěry	Celkový objem vkladů vzrostl během roku 2009 o 6,8 %. Meziročně nejvyšší absolutní nárůst objemu vkladů o 110,3 mld. Kč zaznamenal sektor domácností. Objem úvěrů vzrostl o 2,0 %. Celkové zadlužení domácností meziročně vzrostlo o 7,2 %, ke konci roku 2009 dosáhlo 1 101,3 mld. Kč.
Stavební spořitelny	Počet nově uzavřených smluv během roku 2009 meziročně klesl o 18,5 %. Celkový počet smluv ve fázi spoření klesl ke konci roku 2009 na téměř 4,9 mil. Byla vyplacena státní podpora stavebního spoření v celkové výši 13,3 mld. Kč. Celkový počet úvěrů se meziročně zvýšil na 988 tis. v objemu 267,5 mld. Kč.
Hypoteční trh	Objem hypotečních úvěrů poskytnutých obyvatelstvu ke konci roku 2009 dosáhl 554,4 mld. Kč. Sazby vykazované pomocí hypindexu se pohybovaly blízko 5,6 %. Nadále docházelo ke vzdalování sazby hypindexu a 2T repo sazby ČNB.
Družstevní záložny	Rok 2009 znamenal pro sektor značný růst. Bilanční suma záložen meziročně vzrostla o 48 % na 17,61 mld. Kč. Vklady se zvýšily o 54 % na téměř 15,7 mld. Kč. Poskytnuté úvěry vzrostly na 8,8 mld. Kč.
Regulované trhy	Index PX proti konci roku 2008 vzrostl o 30,2 % na 1 117,3 bodů. Objem obchodů na BCPP poklesl o 29,8 % na 1 050 mld. Kč, na RM-S se zvýšil. Z hlavního trhu BCPP odešly 4 tituly. Dne 14.8.2009 získala společnost Univyc povolení ČNB k činnosti centrálního deponitáře, kterou zahájí po převzetí evidencí od Střediska cenných papírů. Tím se změní infrastruktura a proces clearingů a settlementu obchodů s cennými papíry.
OCP a správa aktiv	Bankovní OCP dominují v objemech obchodů na vlastní účet, jiných než obhospodařovatelských obchodech a objemu zákaznického majetku. Nebankovní OCP spolu s investičními společnostmi s činností obhospodařování majetku zákazníka se soustřeďují na správu aktiv svých klientů.

Pojišťovny	Stabilita pojištného sektoru je dokládána růstem hrubého předepsaného pojištného o 3,1 %. Na růstu se podílelo zejména životní pojištění, u neživotního pojištění došlo k výraznému zpomalení dynamiky.
Penzijní připojištění	Počet účastníků penzijního připojištění se zvýšil o necelých 5 % na 4,4 mil. Účastníci měli na konci roku 2009 v penzijních fondech uloženo 200,7 mld. Kč, což je meziroční nárůst o 7,5 %. Počet účastníků, kterým na penzijní připojištění přispíval zaměstnavatel, činí 20,6 %.
Vládní sektor	Hospodaření státního rozpočtu skončilo schodkem 192,4 mld. Kč. Za nedodržením plánovaných příjmů stojí zejména výpadky na straně všech významných kategorií daňových příjmů. Ke konci roku 2009 byl vykázán nekonsolidovaný státní dluh ve výši 1 178,2 mld. Kč.
Trh deviz	Zhoršení ekonomické situace ČR ve 4. čtvrtletí 2008 se projevilo prudkým oslabením koruny v 1. čtvrtletí roku 2009. Od konce října 2008 do poloviny února 2009 oslabila koruna o 28 % vůči euru a o 61 % k dolaru. Česká měna však tyto ztráty dohnala a ke konci roku 2009 vykázala meziroční mírné posílení vůči oběma hlavním světovým měnám.
Finanční a hospodářská krize	<p>Ekonomika a finanční sektor ČR reagovaly na krizi příznivěji než ve většině ostatních zemí střední a východní Evropy. K tomu přispěla řada faktorů: nižší deficity běžného účtu v minulých letech, nižší závislost na volatilním přeshraničním dluhovém financování a menší rozsah cyklických investic.</p> <p>ČR nezasáhla primárně krize finanční, ale hospodářská, a to zprostředkovaně v důsledku exportní závislosti ČR. Problémy reálné ekonomiky však mají negativní dopad na český finanční sektor. Pokles tržeb a mezd dopadá na schopnost nefinančních podniků i jednotlivců splácet své závazky.</p>
Předsednictví ČR v Radě EU	<p>Sektor finančních služeb se stal v 1. pololetí roku 2009 jednou z klíčových oblastí zájmu EU. Politicky citlivé legislativní i nelegislativní návrhy EK reagující na krizi vyvolávaly očekávání ze strany subjektů i členských států. Členové Rady ECOFIN se dohodli na hlavních principech reformy dohledu nad finančním trhem v EU a nakládání se znehodnocenými aktivy. Rada přijala závěry k bankovnímu kapitálu, věnovala se i účetním standardům vztahujícím se k finančním nástrojům.</p> <p>Aktivní přístup MF v legislativní oblasti byl završen sérií úspěchů, mezi něž patří zejména revize směrnic o kapitálových požadavcích (CRD), nařízení k ratingovým agenturám (CRA) a směrnice o solventnostní přiměřenosti pojišťoven Solvency II.</p>
Legislativa finančního trhu	Legislativní proces byl dokončen v případě zákona o platebním styku, zákona o pojišťovnictví, zákona transponujícího směrnici o informačních povinnostech emitentů kótovaných cenných papírů a zákona upravujícího některé aspekty krize v bankovním sektoru. MF přistoupilo k přípravě zákona o spotřebitelském úvěru a zpracovalo zákon transponující směrnici o pojištění vkladů u bank a zákon adaptující nařízení o ratingových agenturách. MF začalo zpracovávat zákon o finančním zajištění a zákon transponující směrnici o neodvolatelnosti zúčtování v platebních systémech a ve vypořádacích systémech a směrnici o elektronických penězích. Na jaře 2009 předložilo MF zákon o penzijním spoření.
Ochrana spotřebitele na finančním trhu	Hlavním tématem byla harmonizace distribuce a požadavky na odbornost distributorů. V rámci revize systému mimosoudního řešení spotřebitelských sporů bylo navrženo rozšíření pravomocí finančního arbitra a změna financování tohoto úřadu. Na konci roku 2009 se začala aktualizovat Strategie finančního vzdělávání.

1. MAKROEKONOMICKÁ SITUACE

V 1. pololetí roku 2009 se česká ekonomika nacházela v recesi, která byla vyvolána propadem zahraniční poptávky. K meziročnímu poklesu hrubého domácího produktu (HDP) o 4,2 % v roce 2009 přispěly s výjimkou spotřeby vlády a konečných výdajů neziskových institucí všechny složky agregátních výdajů. Spotřeba domácností meziročně klesala od 2. čtvrtletí 2009 v reakci na rapidně se zhoršující podmínky na trhu práce. Nejvíce k meziročnímu poklesu HDP přispěla tvorba hrubého kapitálu. Snížila se tvorba hrubého fixního kapitálu a prudce poklesly zásoby, které se staly hlavním faktorem ovlivňujícím meziroční pokles tvorby hrubého kapitálu a tím i HDP. Příspěvek zahraničního obchodu byl již ve 4. čtvrtletí kladný.

Tabulka 1.1: Tempo růstu HDP¹

(Roční, %)	2004	2005	2006	2007	2008	2009
ČR	4,5	6,3	6,8	6,1	2,5	-4,2
EU 27	2,5	2,0	3,2	2,9	0,7	-4,2
Eurozóna	0,8	2,2	1,7	3,0	0,6	-4,1
Japonsko	2,7	1,9	2,0	2,4	-1,2	-5,2
USA	3,6	3,1	2,7	2,1	0,4	-2,4

Pramen: Eurostat

Průměrná míra inflace měřená indexem spotřebitelských cen (CPI) zpomalila v roce 2009 na 1,0 %. V průměru k dané míře inflace přispívala pouze tzv. administrativní opatření, především růst cen regulovaného nájemného, elektřiny a tepla. Tržní pohyb cen naopak průměrnou míru inflace nezvýšil. Jedním důvodem byla vysoká srovnávací základna zejména cen ropy z předchozího roku a druhým důvodem záporná produkční mezera, ve které se ekonomika v roce 2009 nacházela.

Tabulka 1.2: Makroekonomické ukazatele české ekonomiky

	2006	2007	2008	2009
Růst HDP (% , stálé ceny)	6,8	6,1	2,5	-4,2
Spotřeba domácností (změna, %, stálé ceny)	5,0	4,8	3,6	-0,3
Spotřeba vlády (změna, %, stálé ceny)	1,2	0,7	1,0	4,4
Tvorba hrubého fixního kapitálu (změna, %, stálé ceny)	6,0	10,8	-1,5	-8,3
Inflace (CPI, průměr období, %)	2,5	2,8	6,3	1,0
Míra nezaměstnanosti VŠPS (průměr období, %)	7,1	5,3	4,4	6,7
Saldo běžného účtu k HDP (% , běžné ceny)	-2,4	-3,2	-0,6	-1,0
Saldo obchodní bilance k HDP (% , běžné ceny)	2,0	3,4	2,8	5,0

Pramen: ČSÚ, ČNB, MPSV

Míra nezaměstnanosti podle VŠPS vzrostla v roce 2009 z 5,8 % v 1. čtvrtletí na 7,2 % ve 4. čtvrtletí. Výpadek zahraniční poptávky po produkci zejména zpracovatelského průmyslu totiž znamenal prudký šok pro trh práce. S postupným meziročním snižováním domácí spotřeby tento šok pronikal do dalších segmentů ekonomiky. Přesto se zdá, že se firmy v rámci možností za cenu zkracování pracovních úvazků a stagnace mezd snažily zejména kmenové zaměstnance udržet.

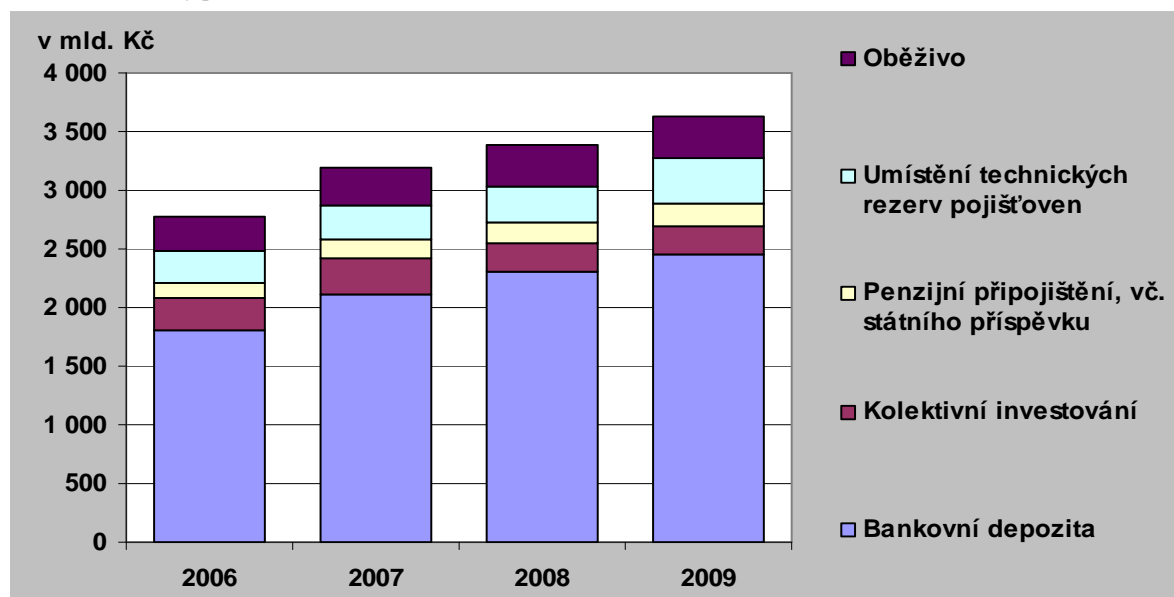
Podíl salda běžného účtu platební bilance na nominálním HDP dosáhl v roce 2009 výše -1,0 %. Česká ekonomika tedy shodně jako v minulých letech vystupuje na světovém finančním trhu jako dlužník. Její pozice se ve srovnání s rokem 2008 příliš nezměnila. Přebytek obchodní bilance vztahený k HDP významně vzrostl, neboť nominální dovozy poklesly výrazně více než nominální vývozy.

¹ Údaje zveřejněné k 11.4.2010.

2. PROSTŘEDKY POUŽITELNÉ NA FINANČNÍM TRHU

Přes pokles HDP tři z 5 položek prostředků použitelných na finančním trhu² vykazovaly v roce 2009 plynulý růst. Celkový objem prostředků vzrostl o 5,8 % a toto tempo se výrazněji neodchyluje od předchozích let. Snížení objemu oběživa (o 3,3 %) souvisí s mimořádně vysokou srovnávací základnou. V závěru roku 2008, kdy kulminovaly důsledky finanční krize, investoři snižovali svoji angažovanost v instrumentech kapitálového trhu a dávali přednost hotovostní držbě peněz. Nižší objem prostředků kolektivního investování (o 3,9 %) souvisí s celkovým vývojem na kapitálovém trhu. Přetrvávající zvýšená volatilita na hlavních akciových trzích vyvolávala u investorů nejistotu. Proto docházelo k převaze odkupů podílů ve fondech kolektivního investování nad novými investicemi do tohoto subsektoru finančního trhu.

Graf 2.1: Prostředky použitelné na finančním trhu

Pramen: MF, ČNB, AKAT

Nejvyšší podíl z celkových prostředků použitelných na finančním trhu připadá na bankovní depozita vč. depozit u stavebních spořitelů, která u tradičně konzervativně smýšlející populace ČR tvoří více než dvě třetiny (68 %). U pojišťoven došlo k poměrně významnému navýšení technických rezerv (o 28,4 %), které však vyplývá z metodické změny v jejich vykazování. Jejich podíl na celkovém objemu prostředků tak vzrostl na téměř 11 %. Podíly ostatních položek se výrazněji nezměnily.

² Prostředky použitelné na finančním trhu pro účel této sestavy definujeme jako souhrn prostředků na bankovních depozitech, ve fondech kolektivního investování, penzijního připojištění, umístění technických rezerv pojišťoven a oběživa, jež je možné použít na finančním trhu. Jde tedy o určitou výše z celkové bilance tvorby a užití finančních zdrojů.

Tabulka 2.1: Prostředky použitelné na finančním trhu³

K 31.12. (mld. Kč)	2008	2009	Meziroční změna	
			abs.	(%)
Bankovní depozita⁴	2 301,0	2 457,5	156,5	6,80
z toho stavební spoření	401,3	415,2	13,9	3,45
Kolektivní investování	243,9	234,5	-9,4	-3,85
Penzijní připojištění, včetně státního příspěvku	186,7	200,6	13,9	7,45
Umístění technických rezerv pojišťoven	296,8	381,9	85,1	28,66
Oběživo	365,5	353,6	-12,0	-3,28
Celkem	3 428,1	3 628,0	199,9	5,83

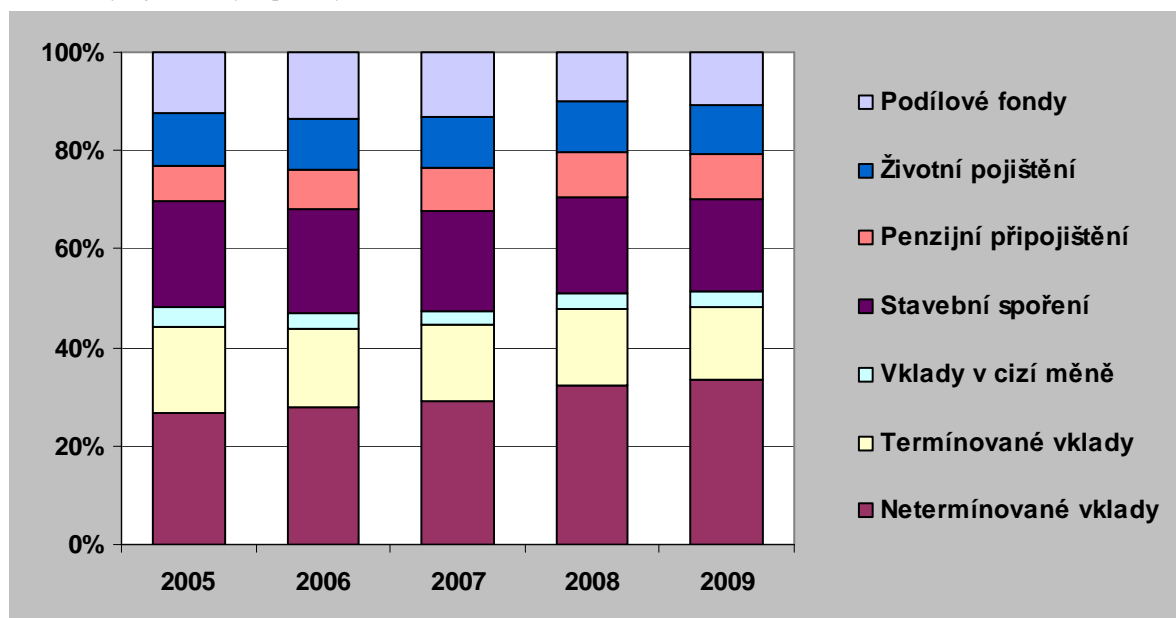
Pramen: MF, ČNB – ARAD, ČNB, AKAT

³ Údaje zveřejněné k 15.4.2010.⁴ Zahrnují korunové vklady klientů dle sektorového hlediska.

3. STRUKTURA ÚSPOR DOMÁCNOSTÍ

Celkové úspory domácností⁵ meziročně vzrostly o 7,3 % a dosáhly ke konci roku 2009 hodnoty 2,2 bil. Kč. Nejvyššího meziročního nárůstu (cca 13 %) dosáhly shodně netermínové vklady a prostředky vložené do podílových fondů. Vzhledem k objemu netermínovaných vkladů jejich růst v absolutním vyjádření (o 85,6 mld. Kč) rozhodujícím způsobem ovlivňuje celkový stav úspor. Více než 70% tempem rostlo dále penzijní připojištění a prostředky vkládané do životního pojištění. U žádné ze sledovaných položek nedošlo v roce 2009 k poklesu.

Graf 3.1: Vývoj struktury úspor obyvatelstva ČR⁶

Vzhledem k tradičně obezřetnému chování českých domácností se struktura úspor v roce 2009 téměř nezměnila. Přes 70 % (1,6 bil. Kč) úspor svěřily domácnosti bankám a stavebním spořitelnám. České domácnosti tak i nadále zůstávají velmi konzervativní. Tento postoj zajisté posílily i nedávné zkušenosti z finanční krize, které je motivovaly k převodu části úspor z rizikovějších produktů do pojištěných bankovních vkladů.

⁵ Oproti minulosti došlo v roce 2009 ke změně metodiky výpočtu, proto byly údaje v časové řadě přepočítány i za roky 2005 až 2008. Přímé investice do CP vzhledem k jejich obtížné odhadnutelnosti nejsou zahrnuty. Celkové úspory domácností pro účel této sestavy definujeme jako souhrn bankovních termínovaných a netermínovaných vkladů, vkladů v cizí měně, stavebního spoření, penzijního připojištění, životního pojištění, podílových fondů. Jedná se tedy o prostředky, které jsou využívány domácnostmi k investování nebo spoření.

⁶ Podílové fondy: hodnota majetku v otevřených podílových fondech a investičních fondech vč. zahraničních fondů - pro fyzické osoby v odhadované výši 85 % celkového majetku fondů. Životní pojištění: podle objemu technických rezerv pojištěven.

4. SUBJEKTY FINANČNÍHO TRHU

Přes komplikovaný uplynulý rok se počty subjektů na finančním trhu výrazněji nezměnily. Mírné navýšení počtu subjektů v rozhodujících sektorech finančního trhu je často realizováno formou zřízení pobočky zahraniční matkou přímo nebo nepřímo přes její dceřinou zahraniční společnost. Ukazuje se, že působení zahraničních subjektů na finančním trhu v ČR je méně administrativně náročné, když je realizováno formou zahraniční pobočky.

K mírným změnám v počtech subjektů došlo zejména v oblasti kapitálového trhu, a to i zásluhou nové legislativní úpravy, která usnadnila proces zakládání zejména tzv. nesamosprávných investičních fondů⁷ a zásadně se promítla do poklesu počtu investičních zprostředkovatelů. Zánik jejich registrace totiž proběhl ex lege (novelou ZPKT).

Tabulka 4.1: Počty vybraných subjektů poskytujících služby na finančním trhu⁸

K 31.12.	2005	2006	2007	2008	2009
Banky	36	37	37	37	39
z toho pobočky zahr. bank	12	13	14	16	18
z toho stavební spořitelny	6	6	6	5	5
Družstevní záložny	20	20	19	17	17
Obchodníci s CP	51	46	44	38	39
Investiční fondy	0	0	7	16	25
Investiční společnosti	9	13	18	19	22
Otevřené podílové fondy	65	77	121	142	139
z toho speciální OPF	41	51	83	101	103
standardní OPF	24	26	38	41	36
Zahraniční fondy/podfondy	1 038	1 282	1 499	1 596	1 480
z toho na základě jednotné evropské licence	1 025	1 271	1 479	1 569	1 453
z toho speciální fondy	13	11	20	27	27
Investiční zprostředkovatelé (tis.)	8 400	10 600	13 370	12 870	9 100
Penzijní fondy	11	11	11	10	10
Pojišťovny	45	49	52	53	52
z toho pobočky zahr. pojišťoven	12	16	18	17	16
Zajišťovny	0	0	0	1	1
Pojišťovací zprostředkovatelé (tis.)	35 300	50 100	67 500	86 230	105 980

Pramen: ČNB

Od vstupu ČR do EU se každoročně navyšují počty subjektů, které mohou využívat svobody volného pohybu služeb na základě jednotné licence (evropského pasu). Vzhledem k tomu, že tyto subjekty nejsou ČNB dohlíženy a nemají vůči ní reportovací povinnost, nejsou k dispozici podrobná data o jejich produkci. Nicméně lze konstatovat, že jejich činnost je spíše menšího rozsahu či úzce specializovaná, a tedy spíše doplňuje produkci tuzemských subjektů na trhu či vyplňuje nepokryté mezery ve stávající nabídce.

Tabulka 4.2: Počet subjektů působících v ČR na základě jednotného pasu.

K 31.12.	Banky	Pojišťovny	Fondy	Invest. spol.	Poskytovatelé inv. služeb.
2007	198	478	1 479	37	518
2008	252	554	1 569	40	840
2009	275	614	1 457	49	958

Pramen: ČNB

U finančních institucí většinou došlo v důsledku přijímaných úsporných opatření ke snížení počtu zaměstnanců. Úsporná opatření se rovněž odrazila v ziskovosti sektoru. Celoroční tvorba hospodářského výsledku ukazuje, že

⁷ Majetek je obhospodařován investiční společností.

⁸ Jsou započítány pouze aktivní subjekty (nejsou v likvidaci).

finanční sektor byl turbulencemi na zahraničních trzích zasažen minimálně. Kromě investičních společností dochází u ostatních institucí k růstu zisku. Kapitálová vybavenost finančního sektoru se udržuje na požadovaných hodnotách, resp. má mírně vzestupnou tendenci. Na základě dosavadního vývoje základních ekonomických ukazatelů lze usuzovat, že finanční sektor je stabilizovaný.

Tabulka 4.3: Ekonomické výsledky finančních institucí v meziročním srovnání

		Bankovní peněžní instituce	Nebankovní peněžní instituce ⁹	Pojišťovny	Penzijní fondy	Finanční leasingové společnosti	Investiční společnosti ¹⁰
Průměrný počet zaměstnanců ¹¹	k 31.12.2008	39 284	14 032	14 726	487	2 989	310
	k 31.12.2009	38 278	14 102	14 559	486	2 687	348
	změna (%)	-2,56	0,50	-1,13	-0,21	-10,10	12,26
Výsledek hospodaření před zdaněním (mld. Kč)	k 31.12.2008	54,1	6,3	13,0	0,6	2,6	-18,5
	k 31.12.2009	71,3	34,0	22,7	2,8	3,4	13,6
	změna (%)	31,79	439,68	74,62	366,67	30,77	173,51
Stav vlastního kapitálu (mld. Kč) ¹²	k 31.12.2008	73,6	279,1	18,1	1,1	43,0	146,4
	k 31.12.2009	75,4	440,9	21,5	2,0	42,1	143,4
	změna (%)	2,45	57,97	18,78	81,82	-2,09	-2,05

Pramen: ČSÚ

4.1. Bankovní sektor

Bankovní sektor nebyl významně zasažen projevy finanční krize, která se nejintenzivněji začala šířit na podzim roku 2008. Český bankovní sektor se mohl spoléhat na působení řady podpůrných faktorů. Jednalo se mj. o již dříve úspěšně provedenou restrukturalizaci některých finančních institucí, zaměření sektoru na retailové operace či nízký podíl cizoměnových úvěrů. Příznivě působil také relativně stabilní zdroj financování v podobě klientských vkladů v době, kdy ve světě docházelo k „vysychání“ likvidity na mezibankovních peněžních trzích. Poměrový ukazatel vkladů k úvěrům ke konci roku 2009 dosahoval téměř 138 % (Graf 4.1). Úvěry jsou tak více než plně financovány prostřednictvím depozit. Analýze dopadů finanční a hospodářské krize se podrobněji věnuje samostatná část 7. Finanční a hospodářská krize.

Celková bilanční suma bankovního sektoru v ČR včetně stavebních spořitelen činí 4 094,7 mld. Kč. To představuje mírný meziroční nárůst o 1,2 %. I nadále platí, že v odvětví hraje klíčovou roli několik nejvýznamnějších subjektů. Skupina tzv. velkých bank, mezi které ČNB řadí 4 nejvýznamnější subjekty, má na bilanční sumě podíl 57,7 %. Za rok 2009 přesáhl výsledek hospodaření před zdaněním v bankovním odvětví 71 mld. Kč.¹³ To oproti předchozímu roku znamená růst o téměř 32 %. V roce 2008, kdy propukla krize v plném rozsahu, přitom bankovní sektor zaznamenal pouze mírné meziroční snížení ziskovosti (o 8,7 %). Opětovnému návratu k růstové trajektorii ve vývoji svého hospodaření navzdory celkovému oslabení úvěrové aktivity napomohlo mj. zvýšení čistých úrokových příjmů (o 4,7 %). Dalším podpůrným faktorem výsledků hospodaření bankovního sektoru zůstávají relativně stabilní příjmy z poplatků.

Znakem stability bankovního sektoru je i opětovný meziroční nárůst ukazatele kapitálové přiměřenosti o 1,8 p.b. na 14,12 %. Kvalita úvěrů zaznamenala v souvislosti s obecnou tendencí k poklesu firemních tržeb i příjmů domácností mírné zhoršení. Podíl nesplácených klientských úvěrů vzrostl ke konci roku 2009 meziročně z 3,2

⁹ Instituce dle metodiky OKEČ 652 a 67.

¹⁰ Investiční společnosti a jimi spravované podílové fondy a investiční fondy.

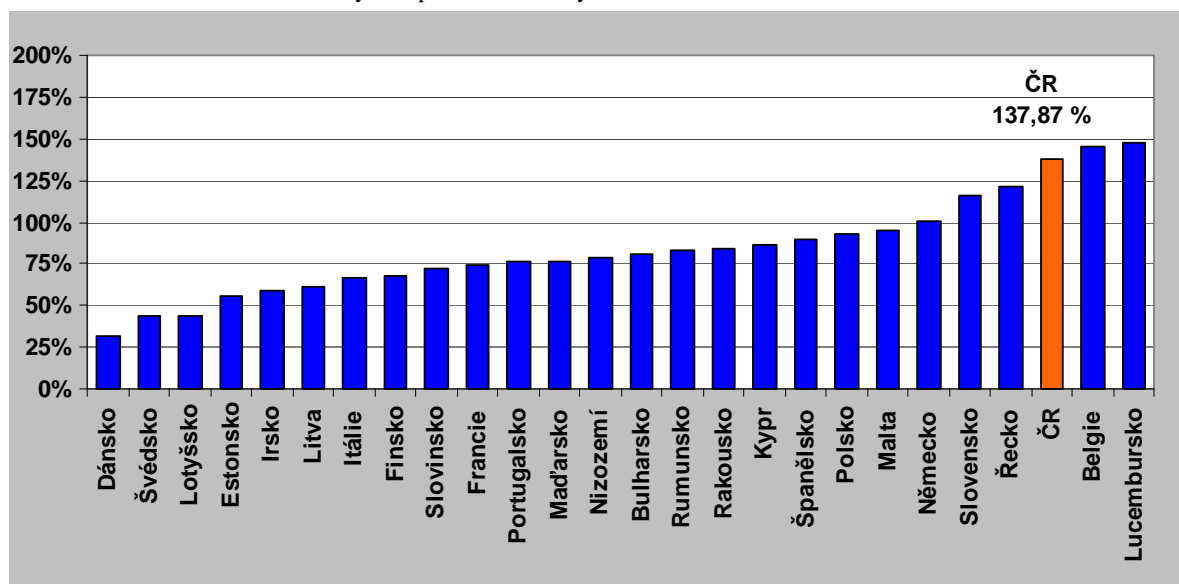
¹¹ Průměrný přepočtený evidenční počet zaměstnanců ve fyzických osobách za rok končící uvedeným dnem.

¹² U bankovních peněžních institucí se jedná o základní kapitál.

¹³ Data ČSÚ.

na 5,2 %. Podíl ztrátových úvěrů se pak zvýšil z 1,7 na 2,1 %. Tyto údaje jsou blízké průměru v EU27, ve srovnání s některými novými členy Unie jsou však podstatně nižší.

Graf 4.1: Poměr bankovních klientských depozit ke klientským úvěrům ke konci roku 2009¹⁴

Pramen: ECB

4.1.1. Vývoj úrokových sazeb

V průběhu roku 2009 pokračovala ČNB v postupném uvolňování své měnové politiky, když snížila sazby čtyřikrát. 2T repo sazba tak v průběhu roku 2009 klesla z původních 2,25 % na 1 %.¹⁵ K tomuto kroku česká centrální banka přistoupila jako jedna z prvních měnových autorit ve světě, a to již v první polovině srpna 2008, tedy před tím, než začala hlavní vlna potíží na amerických finančních trzích.

Sazby v ČR se tak postupně přiblížily úrovni sazeb klíčových světových centrálních bank. Hlavní sazba ČNB odpovídá klíčové sazbě ECB, je však vyšší než v případě Bank of England (0,5 %) či amerického Fedu (0,0 - 0,25 %).

Tabulka 4.4: Sazby ČNB

(%)	30.6.2007	31.12.2007	30.6.2008	31.12.2008	30.6.2009	31.12.2009
2T repo	2,75	3,50	3,75	2,25	1,50	1,00
Diskontní	1,75	2,50	2,75	1,25	0,50	0,25
Lombardní	3,75	4,50	4,75	3,25	2,50	2,00

Pramen: ČNB

Sazba RPSN¹⁶ na spotřebu pokračovala v roce 2009 v růstu. Na konci roku 2009 tak dosáhla hodnoty 15,4 %, což představuje meziroční nárůst o 1,2 p.b. K růstu těchto sazeb dochází i navzdory snižujícím se úrokovým sazbám centrální banky. Projevuje se tak vyšší riziková averze úvěrových institucí v souvislosti s nárůstem nezaměstnanosti a poklesem dynamiky růstu příjmů domácností.

¹⁴ Data pro Velkou Británii nebyla v rámci srovnatelných ukazatelů zveřejňovaných ECB v době zpracování textu k dispozici.

¹⁵ V květnu 2010, tedy po skončení období, kterému se primárně věnuje tato zpráva (rok 2009), přistoupila ČNB k dalšímu snížení 2T repo sazby o 0,25 p.b. na 0,75 %.

¹⁶ RPSN udává procentní podíl z dlužné částky, který musí klient zaplatit za období jednoho roku nad rámec úmoru dlužné částky, a to v souvislosti se splátkami, správou a dalšími výdaji spojenými s čerpáním úvěru. Jedná se o RPSN korunových úvěrů poskytnutých bankami v ČR (nové obchody).

Tabulka 4.5: RPSN korunových úvěrů poskytnutých bankami v ČR

	I-09	II-09	III-09	IV-09	V-09	VI-09	VII-09	VIII-09	IX-09	X-09	XI-09	XII-09
Nové obchody (%)												
Na spotřebu	14,8	15,0	14,8	14,8	14,7	14,6	15,1	15,1	15,2	15,6	15,6	15,4
Na koupi bytových nemovitostí	5,8	5,8	5,8	5,7	5,7	5,7	5,8	5,8	5,8	5,8	5,8	5,8

Pramen: ČNB

RPSN na nákup bytových nemovitostí se oproti předchozímu roku téměř nezměnila. V průběhu celého roku se pohybovala blízko hodnoty 5,8 %.

4.1.2. Vklady a úvěry

Celkový objem korunových vkladů vzrostl během roku 2009 o 6,8 %. Dynamika nárůstu objemu korunových úvěrů byla nižší a jejich objem ve stejném období vzrostl o 2,0 %. Ve srovnávání s rokem 2008 pokleslo tempo růstu jak v případě vkladů (o 2,3 p.b.), tak i úvěrů (o 12,8 p.b.).

Vývoj v úvěrové oblasti byl u jednotlivých sektorů velmi rozdílný. Absolutně nejvyšší nárůst opět zaznamenaly domácnosti (o 88,9 mld. Kč). Relativně nejrychleji pak rostly úvěry vládnímu sektoru (o 24,6 %). Nejvýznamnější relativní pokles úvěrování vykázaly finanční instituce (o 14,2 %). Naopak největší absolutní pokles úvěrů zaznamenal v souvislosti se zpomalením ekonomické aktivity sektor nefinančních podniků.

Tabulka 4.6: Rozdělení korunových vkladů a úvěrů u bank dle sektorového hlediska

K 31.12. sektor ¹⁷	Vklady u bank (mld. Kč)				Příjemci úvěrů (mld. Kč)			
	2008	2009	změna	změna (%)	2008	2009	změna	změna (%)
Nefinanční podniky	466,0	493,0	27,0	5,79	692,2	636,1	-56,1	-8,11
Domácnosti	1 373,8	1 484,2	110,3	8,03	850,7	939,5	88,9	10,45
Vládní instituce	287,0	298,0	11,0	3,84	48,1	59,9	11,8	24,57
Finanční instituce	97,0	106,2	9,2	9,46	130,4	111,8	-18,5	-14,21
Ostatní	77,3	76,2	-1,1	-1,45	62,5	72,7	10,2	16,30
Celkem	2 301,0	2 457,5	156,5	6,80	1 783,9	1 820,1	36,2	2,03

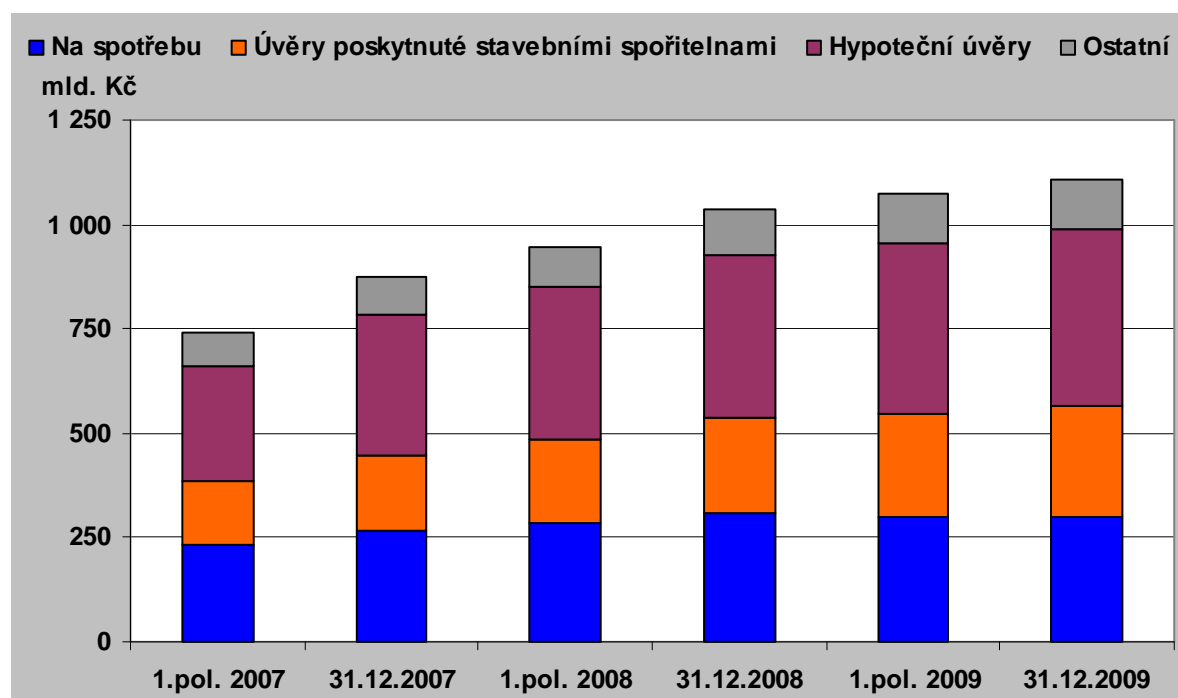
Pramen: ČNB - ARAD

Sektor domácností zaznamenal i v tomto období meziročně nejvyšší absolutní nárůst objemu vkladů (o 110,3 mld. Kč). Nejvyšší dynamiku nárůstu dosáhl sektor finančních institucí (o 9,5 %). Zvýšení vkladů zaznamenal také sektor nefinančních podniků (o 5,8 %, resp. 27,0 mld. Kč).

Celkové zadlužení domácností u bank a nebankovních finančních institucí meziročně vzrostlo o 7,2 % a ke konci roku 2009 dosáhlo 1 101,3 mld. Kč.¹⁸ Za relativně zdravé lze považovat, že se domácnosti zadlužují i nadále především z důvodu řešení bytových potřeb. Podíl těchto úvěrů postupně mírně roste a ke konci roku 2009 převyšoval 62 % celkového zadlužení domácností.

¹⁷ Klientské korunové vklady a úvěry, bez ČNB, vycházející z bankovní statistiky ARAD, rozděleny dle sektorového hlediska, zahrnují rezidenty a nerezidenty.

¹⁸ V těchto údajích jsou zahrnuty korunové i cizoměnové úvěry domácnostem (rezidentům) a neziskovým institucím sloužícím domácnostem (NISD) a prostředky poskytnuté nebankovními institucemi.

Graf 4.2: Celkové zadlužení domácností¹⁹

Pramen: ČNB - ARAD

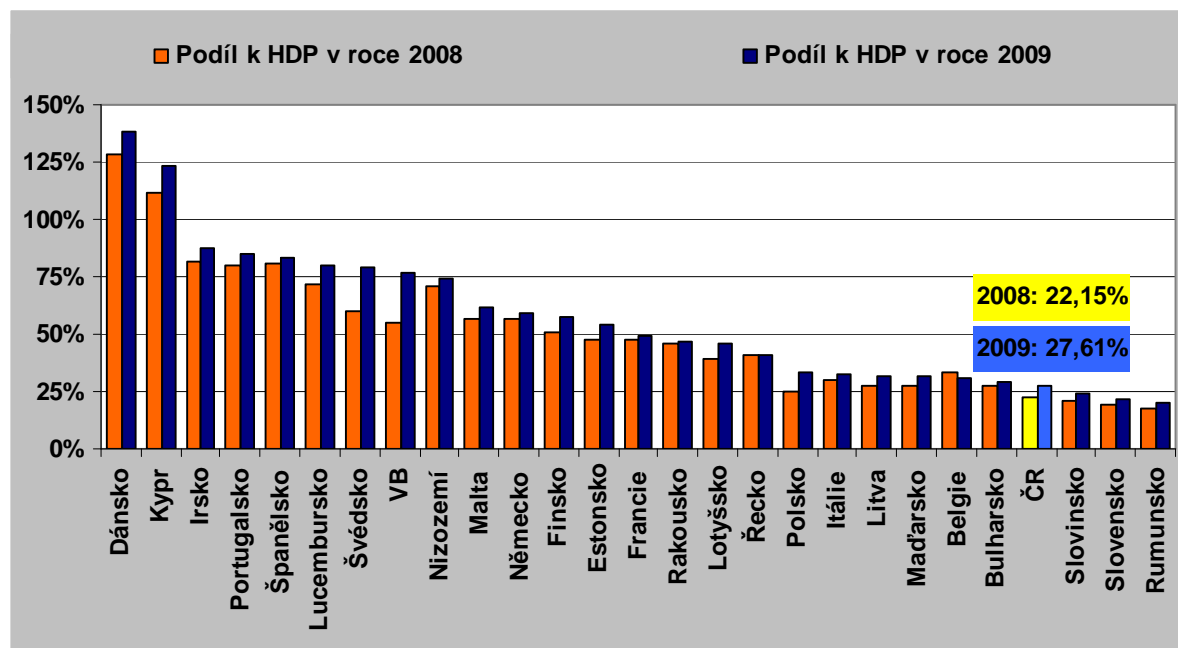
V absolutním vyjádření vzrostly úvěry na bydlení v roce 2009 o 70,6 mld. Kč, což však představovalo pokles meziročního tempa růstu o 8,6 p.b. na 11,5 %. Úvěry na spotřebu v meziročním srovnání dokonce absolutně klesly o 9,5 mld. Kč (o 3,1 %). Nárůst objemu poskytnutých úvěrů v bankovním sektoru o 16,5 mld. Kč byl totiž převážen výraznějším snížením objemu poskytnutých úvěrů nebankovními poskytovateli o cca 26 mld. Kč.

Jak ilustruje graf 4.3, úroveň zadlužení domácností vztahovaná k výkonnosti ekonomiky v ČR zůstává ve srovnání se zbytkem Evropy stále poměrně nízká (asi 27,6 % HDP).²⁰ Náklady na obsluhu závazků domácností tak nebudou faktorem, který by omezoval jejich spotřebu do té míry, jako tomu může být v zemích s vyšší relativní úrovní zadlužení. Z grafu je též patrné, že nízkou úroveň zadlužení vykazují také další nové členské státy ze střední Evropy. Důvodem může být nedávná transformace těchto ekonomik na tržní hospodářství, kvůli které doposud nestačily nakumulovat relativní objemy úvěrů běžné v západní Evropě.

Současně ale také platí, že podílový ukazatel celkové úrovně zadlužení a agregátního HDP v důsledku své makroekonomické povahy nedostatečně zohledňuje některá mikroekonomická specifika, jako jsou např. odlišná situace jednotlivých příjmových skupin obyvatelstva nebo regionální rozdíly v zadlužení. Obecně přitom platí, že nejzávažnější problémy se splácením hrozí zejména nejvíce ohroženým skupinám. Mezi ně patří zejména nízkopříjmové domácnosti, které na obsluhu svých závazků musí vynakládat relativně nejvíce ze svých příjmů.

¹⁹ Úvěry poskytnuté stavebními spořitelny v tomto případě představují součet objemu překlenovacích úvěrů a „standardních“ úvěrů ze stavebního spoření.

²⁰ Meziroční vývoj tohoto ukazatele má omezenou interpretovatelnost v případě ekonomik s jinou domácí měnou než je euro. V těchto případech totiž existuje riziko meziroční rozkolísanosti hodnot v důsledku fluktuace kursu domácí měny k euro, který je následně využit pro vyjádření závazků domácností v domácích měnách v jednotkách společné evropské měny euro.

Graf 4.3: Srovnání zadlužení domácností v EU²¹

Pramen: ECB, Eurostat

4.1.3. Stavební spořitelny

V roce 2009 bylo uzavřeno přes 575 tis. nových smluv o stavebním spoření s cílovou částkou cca 183 mld. Kč.²² Počet nově uzavřených smluv ve srovnání s předchozím rokem klesl o 18,5 % a přiblížil se úrovni roku 2007. Jedná se tak spíše o určitou korekci vývoje v roce 2008, kdy se stavební spoření těšilo zvýšené oblibě jakožto nástroj spoření, který byl obyvatelstvem vnímán jako relativně výnosný a bezpečný. Průměrná cílová částka u fyzických osob dosáhla téměř 309 tis. Kč, což představuje přibližně 2% meziroční nárůst.

Absolutní počet ukončených smluv byl i v roce 2009 vyšší než počet nově uzavřených, což vedlo k opětovnému poklesu jejich celkového stavu. Celkový počet smluv ve fázi spoření proto klesl ke konci roku 2009 meziročně o cca 144 tis. smluv na 4,9 mil. Jedná se o pokračování trendu, kdy jsou v převážné většině ukončovány tzv. staré smlouvy²³ se státní podporou v maximální výši 4 500 Kč. Podíl tzv. nových smluv činil na konci roku 2009 48,2 % všech smluv, což představuje meziroční nárůst o 4,4 p.b. Lze očekávat, že pokračující změna ve struktuře smluv o stavebním spoření se pozitivně promítne do výše vyplacené státní podpory. V roce 2009 byla vyplacena státní podpora stavebního spoření v celkové výši 13,3 mld. Kč. To je o necelou 1 mld. Kč méně než v roce 2008.

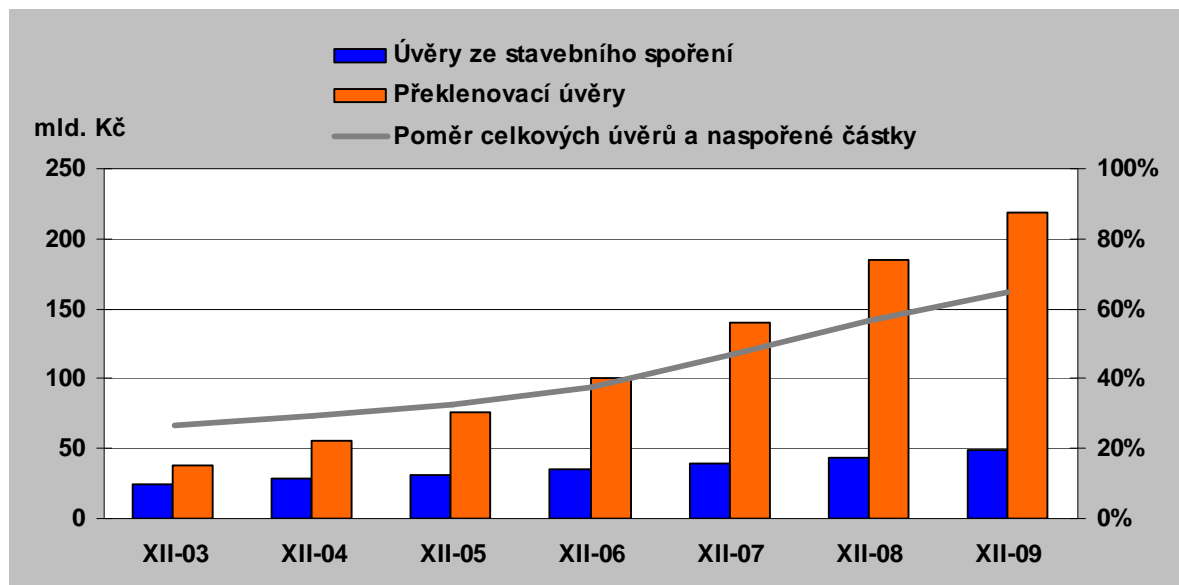
Celkový počet úvěrů se meziročně zvýšil o 17 tis. na 988 tis. při současném nárůstu jejich celkového objemu o 40 mld. na 267,5 mld. Kč. Tato skutečnost se promítla v opětovném nárůstu poměru objemu úvěrů a naspořené částky (64,4 %), který se tak meziročně zvýšil o 7,7 p.b.

²¹ Vlastní výpočty MF na základě dat ECB a Eurostatu, které se mohou lišit od údajů ČNB a ČSÚ.

²² Viz tabulka 8.3 v Příloze 2.

²³ Smlouvy uzavřené do 31.12.2003.

Graf 4.4: Vývoj úvěrů v sektoru stavebního spoření

Pramen: MF

Jak je patrné z výše uvedeného grafu, od roku 2003 postupně dochází ke změně struktury úvěrů v rámci sektoru stavebního spoření. Úvěry ze stavebního spoření sice meziročně rostou, přesto však zdaleka nedosahují dynamiky nárůstu překlenovacích úvěrů, které neznamenají pro příjemce úvěru povinnost předem naspořit určitou částku v rámci stavebního spoření.

4.1.4. Hypoteční trh

Objem hypotečních úvěrů poskytnutých obyvatelstvu (dále jen „objem hypotečních úvěrů“) k 31.12.2009 dosáhl 554,4 mld. Kč. To představuje oproti roku 2008 zdánlivý nárůst o 157,3 mld. Kč, jak ukazuje tabulka 4.7. Klíčovým faktorem, který přispěl k tak vysokému růstu tohoto ukazatele i v době všeobecného ekonomického zpomalení a souvisejícího útlumu úvěrové aktivity, je však změna metodiky vykazování.²⁴ Proto není meziroční změna dále analyzována. Při zachování původní metodiky by byl nárůst nižší než v roce 2008.

Tabulka 4.7: Stav hypotečních úvěrů domácností (HÚ)²⁵

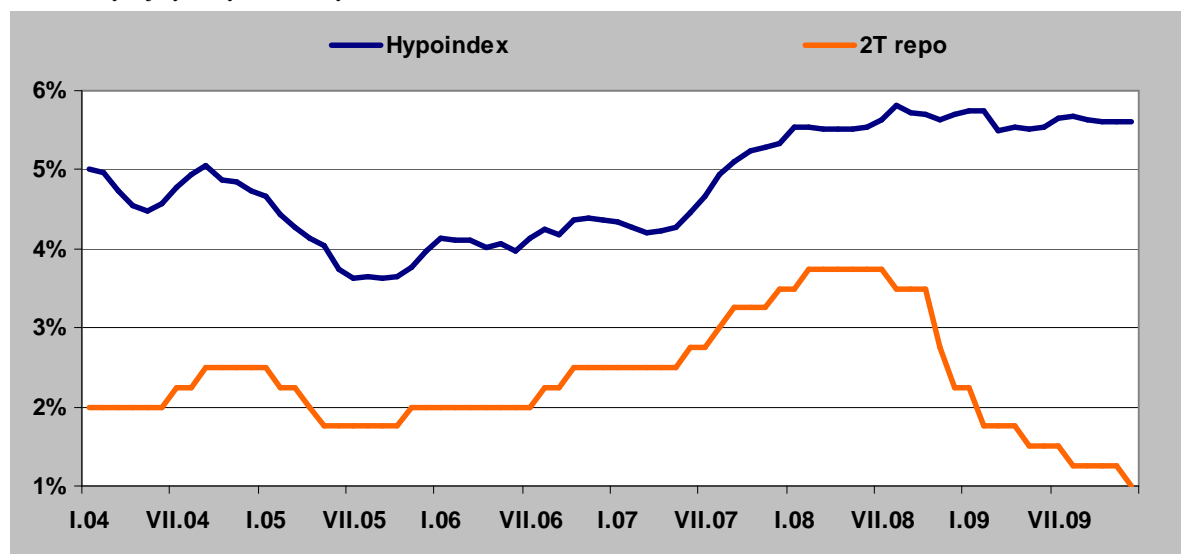
K 31.12.	2006	2007	2008	2009
Počet HÚ celkem (tis.)	255,6	339,0	406,5	450,8
Smluvní jistina celkem (mld.Kč)	327,3	469,6	589,7	663,5
Objem úvěrů (mld.Kč)	238,4	333,9	397,4	554,4

Pramen: MMR, ČNB - ARAD

Mezi faktory, které mohou nadále ovlivňovat vývoj hypotečních úvěrů, patří mj. přetrvávající nejistota ohledně příjmů domácností kvůli zvýšené míře nezaměstnanosti, další vývoj v nastavení podmínek úvěrování a také určitá nejistota ohledně budoucího vývoje cen nemovitostí k bydlení.

²⁴ Ve srovnání s dřívějším obdobím došlo u hypotečních úvěrů v rámci statistik ČNB ke změně klasifikace v tom smyslu, že nově jsou do této množiny zařazovány všechny úvěry zajištěné alespoň z 50 %, namísto dřívější podmínky 100% zajištění. Tato změna se týkala hypotečních úvěrů na bytové i nebytové nemovitosti. Skoková změna v hodnotách tedy byla způsobena primárně touto administrativní úpravou. S tím souvisí i změna objemu překlenovacích úvěrů vykazovaných v rámci statistik ČNB (netýká se dat vykazovaných MF). Část překlenovacích úvěrů totiž není zajištěna ze 100 %, a tedy byla z hlediska této statistiky ČNB vedena dříve jako překlenovací úvěry, a nyní je evidována jako hypoteční úvěry. Ve skutečnosti se však jedná stále o tentýž překlenovací úvěr poskytnutý stavební spořitelnou.

²⁵ Z důvodu změny metodiky jsou relativní a absolutní ukazatele meziroční změny zavádějící a záměrně nejsou v tabulce uvedeny.

Graf 4.5: Vývoj vybraných úrokových sazeb²⁶

Pramen: Fincentrum, ČNB

V roce 2009 se sazby českého hypotečního trhu vykazované pomocí hypoindezu téměř nezměnily a pohybovaly se blízko úrovně 5,6 %. Dochází tak k přerušení dlouhodobé růstové tendence, kterou bylo možné pozorovat od poloviny roku 2005, kdy hypoteční sazby dosáhly nejnižší úrovně 3,6 %.

Srovnání vývoje sazby hypoindezu s 2T repo sazbou ČNB ukazuje, že v roce 2009 dál pokračovalo vzdalování těchto sazeb, započaté již v roce 2008. Ještě na konci roku 2007 činil rozdíl mezi oběma sazbami jen 1,8 %. O rok později to bylo již 3,4 % a na konci roku 2009 pak dokonce 4,6 %. Nárůst rozdílu mezi sazbou hypoindezu a 2T repo sazby ČNB ovlivnilo více faktorů. Mezi dva zásadní patří vzdalování krátkodobých a dlouhodobých úrokových sazeb v důsledku snižování měnověpolitických úrokových sazeb ČNB a růst rizikové prémie, kterou banky přisuzují dlužníkům.

Tabulka 4.8: Stav hypotečních úvěrů (HÚ)

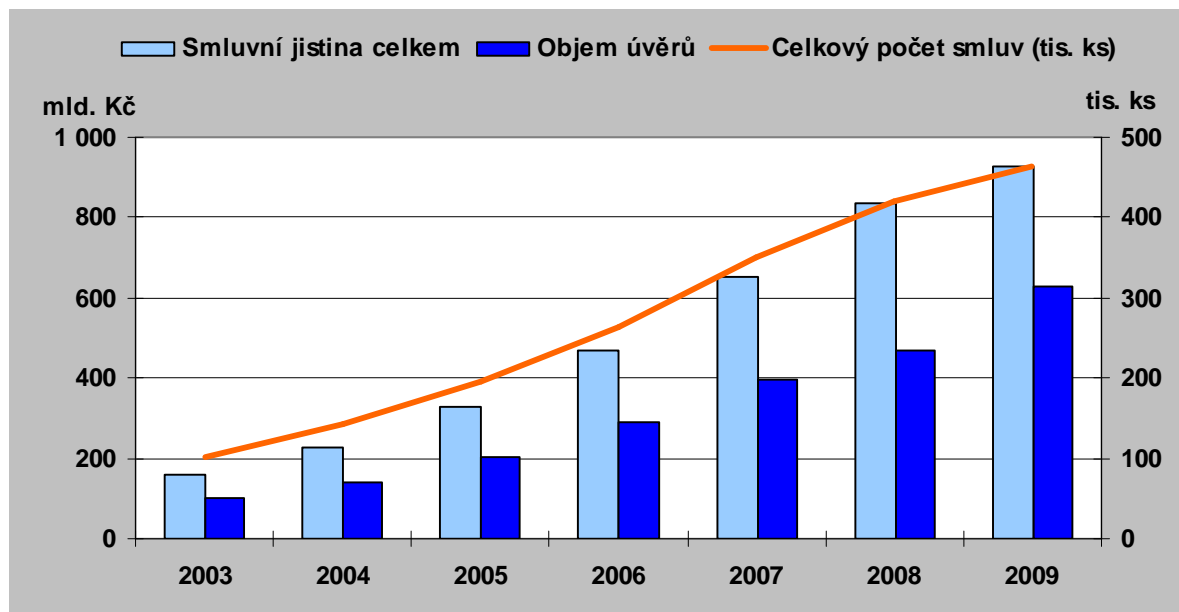
K 31.12.		2007	2008	2009	Meziroční změna	
					abs.	(%)
Občané	celkem (v tis. ks)	339,0	406,5	450,8	44,3	10,89
	smluvní jistina celkem (mld. Kč)	469,6	589,7	663,5	73,9	12,52
Podnikatelské subjekty	celkem (v tis. ks)	9,8	11,9	12,8	0,9	7,83
	smluvní jistina celkem (mld. Kč)	174,4	239,1	254,5	15,3	6,42
Municipality	celkem (v tis. ks)	0,8	0,9	0,9	0,0	5,35
	smluvní jistina celkem (mld. Kč)	8,3	8,5	9,0	0,6	6,56
Celkem	celkem (v tis. ks)	349,6	419,3	464,5	45,2	10,79
	smluvní jistina celkem (mld. Kč)	652,3	837,3	927,0	89,7	10,72
Objem úvěrů (mld.Kč)		398,2	468,1	626,5	158,4	33,83

Pramen: MMR, ČNB - ARAD

Tabulka 4.8 mj. ilustruje stav hypotečních úvěrů poskytnutých domácnostem, podnikatelským subjektům a municipalitám. Celkový počet hypotečních úvěrů vzrostl o více než 45 tis., což je o necelých 20 tis. méně než před rokem. Kompenzace trendů mezi segmenty občanů a podnikatelských subjektů způsobila, že celkový počet smluv i celková smluvní jistina rostla obdobným tempem, a to asi o 11 % meziročně. Celkový vykázaný objem hypotečních úvěrů vzrostl o 158,4 mld. Kč (o 33,8 %). V případě tohoto ukazatele se však opět jedná o důsledek již výše zmiňované změny v metodice ČNB ve vykazování těchto úvěrů.

²⁶ Ukazatel FINCENTRUM HYPOINDEX je vážená průměrná úroková sazba, za kterou jsou poskytovány v daném kalendářním měsíci nové hypoteční úvěry pro fyzické osoby. Vývoj této úrokové sazby v čase zachycuje graf.

Graf 4.6: Souhrnné ukazatele hypotečního trhu

Pramen: MMR, ČNB - ARAD

Graf 4.6 zobrazuje trend souhrnných ukazatelů hypotečního trhu. Údaje o celkovém počtu smluv a smluvních jistinách v tomto grafu zahrnují nejen domácnosti, ale i podnikatelské subjekty a municipality. Objem úvěrů pak zahrnuje hypoteční úvěry na bytové i nebytové nemovitosti.

4.1.5. Družstevní záložny

Družstevní záložny představují svou velikostí i nadále jeden z kvantitativně nejméně významných segmentů českého finančního trhu. Avšak rok 2009, stejně jako předchozí období, znamenal pro tento sektor značný růst bilanční sumy. Počet členů družstevních záložných se po poklesu v roce 2008 meziročně zvýšil přibližně o 33 % a dosáhl téměř 48 tis. Zájmu klientů napomáhá úroková a poplatková politika některých záložných, a také skutečnost, že vklady v družstevních záložných jsou předmětem systému pojištění vkladů stejně jako bankovní depozita.

Počet družstevních záložných působících v odvětví se ke konci roku 2009 meziročně nezměnil.²⁷ 17 družstevních záložných vykazovalo celkovou bilanční sumu 17,6 mld. Kč, což představuje dramatický meziroční růst o 48 %.

Vklady (závazky vůči klientům) se významně zvýšily o více než polovinu (54 %) na téměř 15,7 mld. Kč. Poskytnuté úvěry (pohledávky za klienty) pak vzrostly asi o 32 % na 8,8 mld. Kč. Dynamická úvěrová expanze družstevních záložných tak byla podpořena financováním pomocí ještě rychlejšího růstu klientských vkladů.

Vykazovaná kvalita úvěrového portfolia družstevních záložných zaznamenala opětovně mírné meziroční zhoršení, když podíl standardních pohledávek na celkových pohledávkách meziročně poklesl téměř o 1,2 p.b. na 92,1 %. Naopak podíl nejvíce rizikové kategorie pohledávek se selháním vzrostl o 1,2 p.b. na 3,0 %.

²⁷ Dne 15.3.2010, tedy již po skončení období, které pokrývá tato Zpráva, oznámila ČNB, že úvěrnímu družstvu PDW, Praha, bylo pravomocně odejmuto povolení k činnosti. Příčinou bylo podle České národní banky zjištění nedostatků, s ohledem na jejich povahu a závažnost bylo odnětí povolení jediným možným řešením. Je vhodné poznamenat, že vzhledem ke své velikosti úvěrní družstvo PDW, Praha, zdaleka nepatřilo k významným družstevním záložným. Tento subjekt měl ke konci roku 2009 pouze 367 členů a jeho celková bilanční suma činila jen asi 62,8 mil. Kč.

Tabulka 4.9: Základní ukazatele sektoru družstevních záložen

K 31.12.	2007	2008	2009
Počet členů družstevních záložen	44 789	35 942	47 954
Aktiva celkem (mil. Kč)	8 722,2	11 879,4	17 607,6
Pohledávky za klienty (mil. Kč)	5 077,2	6 569,6	8 781,5
Závazky vůči klientům (mil. Kč)	6 847,9	10 155,6	15 651,9
Podíl standardních pohledávek (%)	96,35	93,35	92,15

Pramen: ČNB

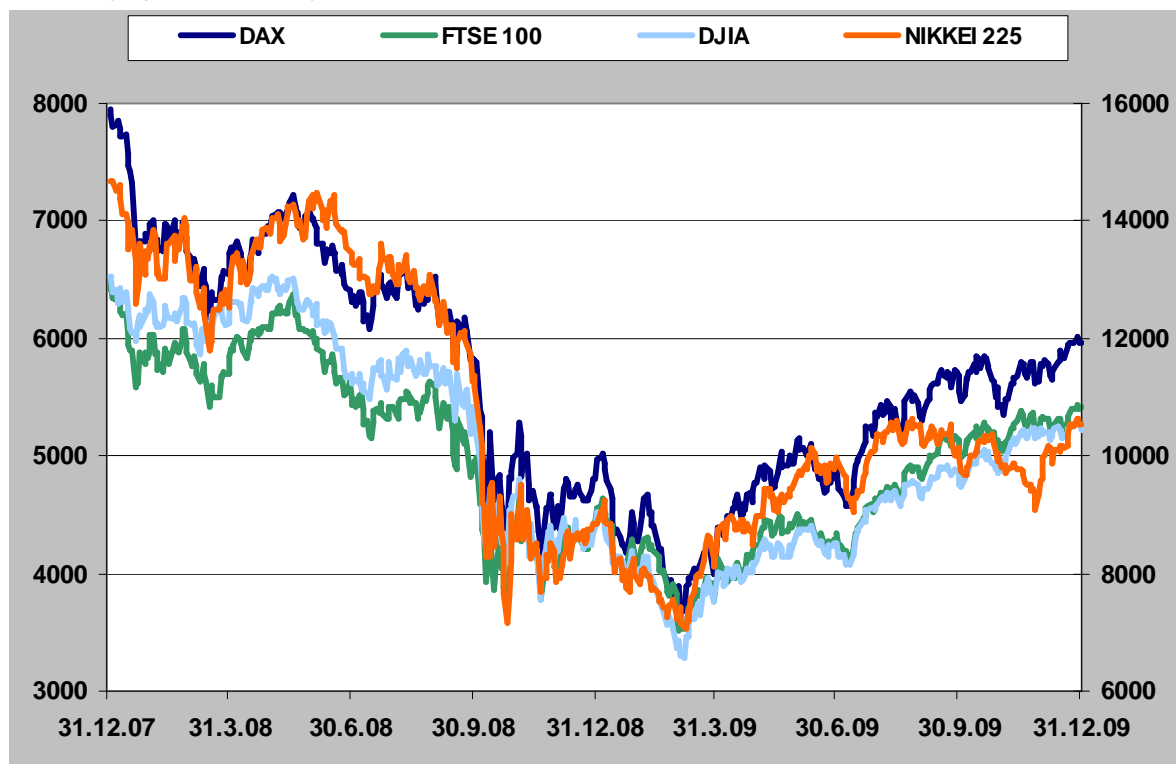
V případě zisku a rentability aktiv družstevních záložen přetrvaly některé trendy z roku 2008. Přes zvýšení objemu aktiv záložen klesl jejich zisk po zdanění ve sledovaném období meziročně na 22,0 mil. Kč (o 54,8 %). S tím souvisí i rentabilita aktiv,²⁸ která klesla z 0,51 % v roce 2008 na 0,16 % v loňském roce. V případě bankovního sektoru zaznamenal tento ukazatel naopak mírný meziroční nárůst, když vzrostl meziročně o 0,31 p.b. na 1,47 % v roce 2009.

Navzdory dynamickému nárůstu celého odvětví si výsadní postavení udržuje několik nejvýznamnějších subjektů. Indikativní ukazatele míry koncentrace se meziročně podstatně nezměnily. Více než 85 % celkových aktiv odvětví ovládají 4i největší záložny. Dva nejvýznamnější subjekty přitom kontrolují více než 62 % celkové bilanční sumy sektoru.

4.2. Kapitálový trh

Stejně jako v roce 2008 i v roce 2009 ovlivňovala dění na kapitálových trzích finanční krize, která se v průběhu roku 2009 změnila v krizi hospodářskou. I když indexy burz umazaly část ztrát z roku 2008, jejich růst byl do značné míry limitován recesí ekonomik a nejistotou panující na trzích. Objemy obchodů na rozdíl od cen akcií naopak nadále klesaly. Jak je patrné z následujícího grafu, indexy hlavních světových burz se v roce 2009 vyvíjely velmi obdobným způsobem.

Graf 4.7: Vývoj hlavních světových indexů

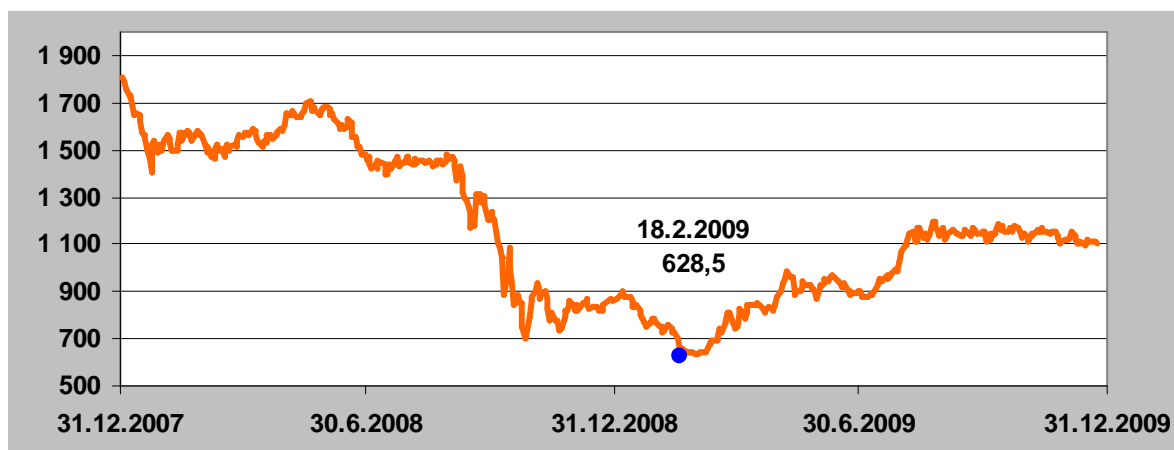
Pramen: organizátoři trhu.

²⁸ Podíl ročního zisku po zdanění a průměrné bilanční sumy k 31.12.

4.2.1. Regulované trhy

Pod vlivem negativních zpráv o stavu globální ekonomiky pražská burza v 1. čtvrtletí ztrácela, v následujících dvou kvartálech rostla a v závěru roku spíše stagnovala. Celkově pak sledovaný rok zakončila silnější, když index PX meziročně vzrostl o 30,2 % na 1 117,3 bodů. Hlavním hybatelem cen akcií byly zprávy o průběhu finanční krize a jejím vlivu na domácí ekonomiku a z toho pramenící nervozita investorů.

Graf 4.8: Vývoj indexu PX

Pramen: BCPP

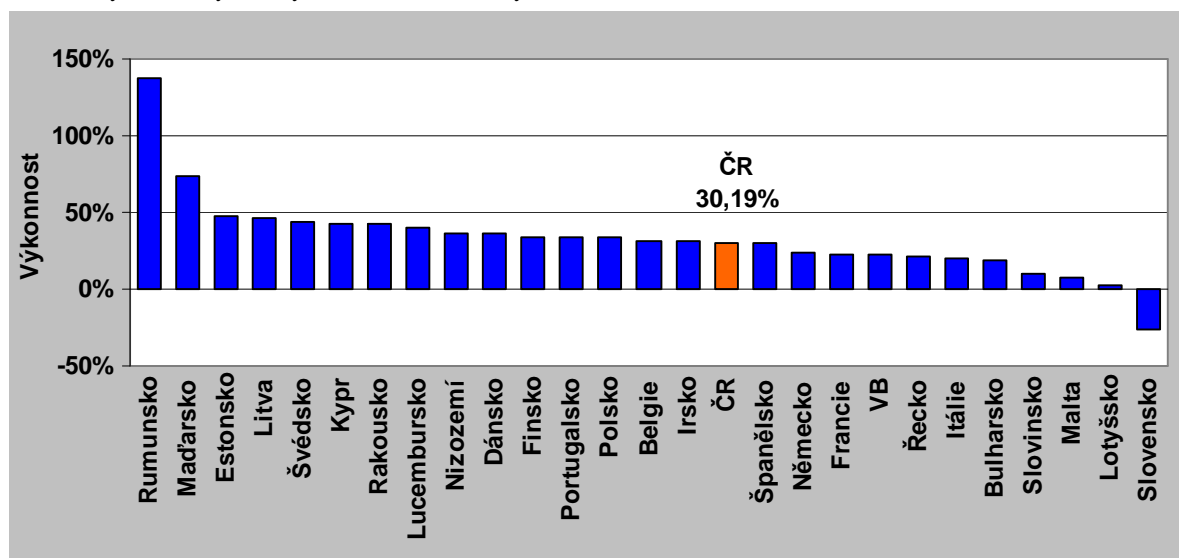
Negativní zprávy o zhoršujícím se výkonu české ekonomiky se zákonitě projeví v poklesu cen akcií v 1. čtvrtletí 2009. Index PX zastavil svůj pokles v polovině února na hodnotě 628,5 bodů a od začátku roku ztratil 26,8 %. Podobně nízkých hodnot dosáhl index naposledy koncem roku 2003. Obavy investorů z vlivu probíhající krize na českou ekonomiku se ukázaly jako přehnané a burza tak ve zbytku roku posílila o 77,8 %.

Tabulka 4.10: Vývoj indexu PX

		2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
PX	k 31.12.	659,1	1 032,0	1 473,0	1 588,9	1 815,1	858,2	1 117,3
	změna (%)	43,06	56,58	42,73	7,87	14,24	-52,72	30,19

Pramen: BCPP

Ve srovnání s hlavními burzami ostatních zemí EU patří BCPP do početné skupiny burz, jejichž hlavní indexy dosáhly v roce 2009 růstu mezi 30 až 40 %. Podíváme-li se na pořadí zemí, pražská burza svou výkonností předstihla v podstatě jen burzy, jejichž domovská země byla krizí zasažena výrazněji než ČR.

Graf 4.9: Výkonnost významných indexů burz členských států EU v roce 2009²⁹

Pramen: FESE

Finanční krize se promítla i do objemů obchodů se všemi druhy finančních instrumentů. Celkový objem obchodů na BCPP v roce 2009 poklesl o 29,8 % na 1 050 mld. Kč. Ve srovnání s rokem 2008 si nejméně pohoršily dluhopisy. Svou roli sehrála patrně skutečnost, že na pražské burze jsou obchodovány především státní dluhopisy, které patří mezi nejméně riziková aktiva na finančním trhu a finanční krize se výrazně neprojevuje na objemech obchodování s nimi.

Zatímco BCPP se v objemu obchodů propadla, RM-S se naopak podařilo v tomto ukazateli růst, neboť rok 2009 byl pro RM-S prvním v pozici standardní burzy.³⁰

Tabulka 4.11: Objem obchodů

Roční (mld. Kč)		2007	2008	2009	Meziroční změna (%)	
BCPP	akcie a podílové listy	1 013,0	852,0	463,9	-45,56	
	dluhopisy	508,9	643,2	585,7	-8,93	
	deriváty	futures	1,9	0,6	0,2	-65,99
		certifikáty a warranty	1,2	0,5	0,3	-44,33
		celkem	3,1	1,1	0,5	-56,40
celkem	1 525,0	1 496,2	1 050,0	-29,82		
RM-S		7,7	6,9	7,9	14,63	
Celkem		1 532,6	1 503,1	1 057,9	-29,62	

Pramen: BCPP, RM-S

Dne 14.8.2009 získala společnost Univyc povolení ČNB k činnosti centrálního depozitáře. Univyc zajišťoval clearing a settlement (vypořádání) obchodů na BCPP. Univyc se posléze přeměnil na společnost Centrální depozitář cenných papírů (dále jen „CD“). Po převzetí evidencí od Střediska cenných papírů by CD měl zahájit činnost na počátku července 2010. Tím by se měla zásadně změnit infrastruktura a proces clearing a settlementu obchodů s cennými papíry v ČR. Evidence CP se změní z jednostupňové na dvoustupňovou.

²⁹ Belgie: BEL 20, Bulharsko: SOFIX, Česká republika: PX, Dánsko: OMXC 20, Estonsko: OMXT, Finsko: OMXH 25, Francie: CAC 40, Irsko: ISEQ, Itálie: FTSE MIB, Kypr: FTSE/CySE 20, Litva: OMXV, Lotyšsko: OMXR, Lucembursko: LuxX, Maďarsko: BUX, Malta: MSE, Německo: DAX, Nizozemí: AEX, Polsko: WIG 20, Portugalsko: PSI 20, Rakousko: ATX, Rumunsko: BET, Řecko: FTSE/ATHEX 20, Slovensko: SAX, Slovinsko: SBI 20, Španělsko: IBEX-35, Švédsko: OMXS 30, Velká Británie: FTSE 100.

³⁰ RM-Systém se přeměnil z mimoburzovního trhu na standardní burzu k 1.12.2008.

Tabulka 4.12: Počty registrovaných emisí³¹

K 31.12.		2005	2006	2007	2008	2009
Akcie	hlavní trh	8	10	21	17	13
	vedlejší trh	19	11	-	-	-
	volný trh	12	11	11	11	12
	celkem	39	32	32	28	25
Dluhopisy	hlavní trh	27	28	41	38	36
	vedlejší trh	15	15	-	-	-
	volný trh	54	67	91	83	80
	celkem	96	110	132	121	116
Deriváty a ostatní produkty	futures	-	2	6	6	6
	investiční certifikáty	-	7	39	46	65
	warranty	-	0	2	2	2
	celkem	0	9	47	54	73
celkem		135	151	211	203	214

Pramen: BCPP

Vzhledem k nepříznivé situaci na finančních trzích nebylo překvapivé, že na BCPP v roce 2009 neproběhlo žádné IPO. Naopak počet titulů na hlavním trhu BCPP se snížil o další 4 tituly. Akcie společností Pražská energetika a RM-S Holding byly přeřazeny na volný trh. Společnosti Zentiva a Spolana stáhly své akcie z obchodování.

4.2.2. Energetická burza

Na pražské energetické burze byly v roce 2009 zobchodovány kontrakty v hodnotě 1,4 mld. EUR, což představuje propad o 42,8 %. Stejně jako v roce 2008 se obchodovaly především futures. Spotový trh v roce 2009 téměř zamrzl, když se objem obchodů propadl o téměř 98 % na 0,2 mil. EUR. Vzrostl naopak počet obchodovaných produktů.

Tabulka 4.13: Hlavní ukazatele obchodování na EBP

Ukazatel	Trh	2008	2009	Změna	
				abs.	(%)
Objem obchodů (mil. EUR)	futures	2 441,0	1 396,1	-1 044,9	-42,80
	spot ³²	7,1	0,2	-6,9	-97,17
	celkem	2 448,0	1 396,3	-1 051,7	-42,96
Počet produktů (na konci období)	futures	54	58	4	7,41

Pramen: EBP

4.2.3. Obchodníci s cennými papíry a správa aktiv

I v roce 2009 byly role subjektů v sektoru OCP zřetelně rozděleny. Bankovní OCP výrazně dominují v objemech obchodů na vlastní účet, poměrně zřetelně též v jiných než obhospodařovatelských obchodech a objemu zákaznického majetku. Naopak nebankovní OCP se spolu s investičními společnostmi s činností obhospodařování majetku zákazníka soustřeďují na správu aktiv svých klientů. To je také důvod jejich výrazné převahy v objemu obhospodařovatelských obchodů a obhospodařovaných prostředků. U všech 3 kategorií subjektů došlo v důsledku hospodářské krize k výraznému propadu objemu obchodů všech typů s výjimkou obchodů na vlastní účet bankovních OCP. Výrazné změny počtu zákazníků u bankovních OCP jsou dány novou metodikou používanou od roku 2009.³³

³¹ K 1.7.2007 došlo ke sloučení hlavního a vedlejšího trhu.

³² Spotový trh byl spuštěn v únoru 2008.

³³ Údaje o počtu zákazníků (pro bankovní OCP) od roku 2009 zahrnují pouze ty zákazníky, kteří ke konci sledovaného období měli u OCP evidované cenné papíry. Před rokem 2009 zahrnují i zákazníky, kteří na konci sledovaného měli

Tabulka 4.14: Vybrané ukazatele sektoru OCP v roce 2009³⁴

K 31.12. (bez derivátů, mld. Kč)	2009			Změna (%)		
	bankovní OCP	nebankovní OCP	investiční společnosti ³⁵	bankovní OCP	nebankovní OCP	investiční společnosti
Celkový počet licencovaných subjektů	25	32	6	0,00	6,67	0,00
Denní objem uzavřených obchodů³⁶	24 289,5	2 474,8	156,5	24,78	-33,44	-65,05
z toho na vlastní účet OCP	20 797,4	946,1	0,0	42,49	-34,97	-
obhospodařovatelské	40,3	615,6	156,5	-28,99	-13,49	-65,04
jiné než obhospodařovatelské	3 451,7	913,1	0,0	-28,29	-41,16	-100,00
Objem obhospodařovaných prostředků	45,7	378,8	96,8	-17,13	8,04	13,93
Objem zákaznického majetku	1 031,7	471,2	186,4	3,68	12,60	8,25
Počet zákazníků (dle smluv, tis.)	696,4	140,8	1,4	-45,31	23,02	-31,16

Pramen: ČNB

Správa aktiv

Objem spravovaného majetku se i v roce 2009 zvýšil, a to o 4,2 % na konečných 753,2 mld. Kč. Sektoru správy aktiv i nadále dominují 3 finanční skupiny, jejichž podíl se na trhu meziročně zvýšil o 0,7 p.b. na 63,6 %. Podíl 5 největších správců vzrostl o 1,4 p.b. na 86,9 % a podíl 10 největších správců o 3 p.b. na 98 %.

Tabulka 4.15: Finanční skupiny dle objemu spravovaného majetku

K 31.12. (mld. Kč)	Objem spravovaného majetku		
	2008	2009	změna (%)
Generali PPF Asset Management + ČP Invest	166,0	185,5	11,72
ČSOB (Group)	156,3	154,4	-1,17
Česká spořitelna (Group)	132,4	139,3	5,18
ING (Group)	85,8	95,4	11,15
Komerční banka (Group)	77,5	80,0	3,22
AXA investiční společnost	38,2	43,0	12,52
UniCredit Bank + Pioneer Investments	14,9	16,0	7,75
Conseq Investment Management	10,5	12,5	18,97
WOOD & Company investiční společnost	-	8,3	-
Raiffeisenbank	6,1	7,0	15,48
Ostatní	35,1	11,9	-66,19
Celkem	722,7	753,2	4,22

Pramen: AKAT

Investiční zprostředkovatelé

I v roce 2009 pokračoval pokles počtu investičních zprostředkovatelů. Ke konci roku 2009 jich bylo registrováno 9 055, což je o 3 738 méně než na počátku roku. Pokles je důsledkem novely zákona o podnikání na kapitálovém trhu, v jejímž důsledku se z investičních zprostředkovatelů 2. stupně stali zástupci. Tito

pouze deriváty nebo finanční prostředky nebo obchodovali v průběhu sledovaného období a na konci období žádné cenné papíry evidované neměli.

³⁴ Vzhledem k tomu, že hodnota derivátových kontraktů je k dispozici pouze v hodnotě podkladového aktiva, nejsou v tabulce zahrnuti.

³⁵ Investiční společnosti s činností obhospodařování majetku zákazníka.

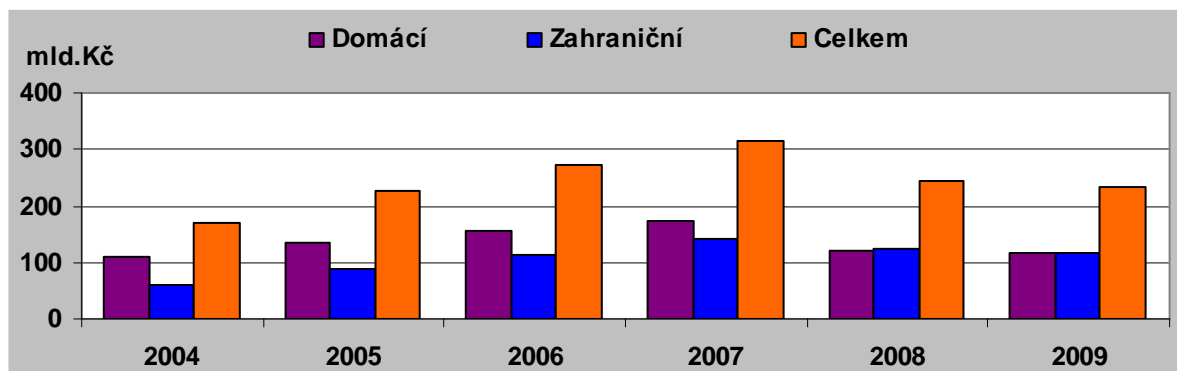
³⁶ Veškeré uzavřené obchody (koupě a prodeje) na BCPP, RM-S, zahraničních trzích a přímé obchody; kumulované za akcie, podílové listy a dluhopisy; bez derivátových obchodů.

vázání zástupci již nejsou vedeni v registru investičních zprostředkovatelů, ale v samostatném registru. ČNB tak vede 2 oddělené registry.

4.2.4. Kolektivní investování

Podobně jako v roce 2008 došlo i v roce 2009 ke snížení objemu spravovaných prostředků. Tentokrát byl propad méně výrazný a dosáhl 3,8 %. Na konci roku 2009 tak bylo v podílových fondech investováno 234,5 mld. Kč. Celkový podíl domácích a zahraničních podílových fondů se téměř vyrovnal, když obě skupiny spravovaly majetek v hodnotě mírně přesahující 117 mld. Kč.

Graf 4.10: Vývoj investování do podílových fondů

Pramen: AKAT

Výraznější nárůst majetku v roce 2009 zaznamenaly pouze akciové fondy. Hluboké propady cen akcií v roce 2008 totiž umožnily zajímavé investiční příležitosti pro rok 2009. Naopak nejvíce majetku odteklo z fondů konzervativních - dluhopisových a peněžního trhu. Pro nejnovější kategorii nemovitostních fondů znamenal rok 2009 velký krok zpět, když ztratila téměř čtvrtinu majetku.

Tabulka 4.16: Prostředky jednotlivých druhů podílových fondů podle domicilu

K 31.12. (mld. Kč)	2008			2009			Meziroční změna (%)		
	domáci	zahraníční	celkem	domáci	zahraníční	celkem	domáci	zahraníční	celkem
Peněžního trhu	55,9	32,2	88,1	46,9	30,9	77,8	-16,1	-4,1	-11,7
Dluhopisové	14,0	12,5	26,5	14,4	6,2	20,5	2,8	-50,9	-22,6
Akciové	7,3	16,1	23,5	13,5	20,0	33,5	84,7	23,7	42,7
Smišené	19,4	6,7	26,1	20,1	6,6	26,7	3,7	-0,8	2,6
Fondy fondů	12,7	0,2	12,9	12,7	0,4	13,0	-0,1	53,8	0,8
Zajištěné	9,9	55,2	65,1	8,3	53,3	61,6	-16,1	-3,4	-5,3
Nemovitostní	1,8	0,0	1,8	1,3	0,0	1,3	-24,2	-	-24,1
Celkem	120,9	123,0	243,9	117,2	117,4	234,5	-3,1	-4,6	-3,8

Pramen: AKAT

Změna výše spravovaného majetku je ovlivněna dvěma faktory – zhodnocením, kterého fondy dosáhly, a čistými prodeji. Čisté prodeje podílových listů představují změnu majetku fondů v důsledku prodeje a odkupu podílových listů, která nemá vliv na výkonnost fondu, ale jen na objem majetku. Z následující tabulky 4.17 je patrné, že propad objemu majetku u domácích fondů peněžního trhu byl téměř z poloviny (49 %) důsledkem odchodu klientů, neboť odkupy podílových listů byly vyšší než prodeje a tedy čisté prodeje dosáhly záporné hodnoty (-4,4 mld. Kč). Záporné čisté prodeje zaznamenaly i ostatní kategorie podílových fondů s výjimkou akciových, u kterých došlo ke značnému nárůstu objemu majetku v důsledku příznivého vývoje na akciových trzích.

Tabulka 4.17: Prodeje a odkupy PL domácích PF v roce 2009

Prodeje a odkupy podílových listů (mld. Kč)	Akiové	Dluhopisové	Peněžního trhu	Fondy fondů	Smíšené	Nemovitostní	Všech zaměření
Prodeje	2,8	2,4	15,5	1,9	1,6	0,2	24,4
Odkupy	2,1	3,4	19,9	4,8	2,8	0,4	33,4
Čisté prodeje	0,8	-1,0	-4,4	-2,9	-1,2	-0,2	-9,0
Změna objemu majetku (meziroční)	6,2	0,4	-9,0	0,0	0,7	-0,4	-3,7
Změna očištěná o čisté odkupy	5,4	1,4	-4,6	2,9	1,9	-0,2	5,3

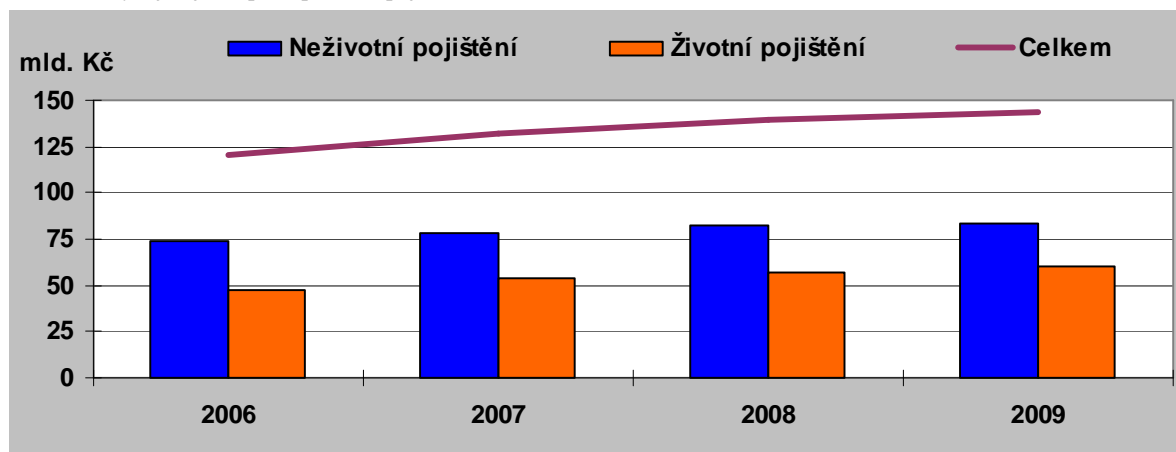
Pramen: AKAT

4.3. Pojišťovny

V roce 2009 bylo území ČR plošně postiženo červnovými záplavami, které však nebyly tak ničivé jako v předchozích letech. Nejsilněji byl zasažen region moravskoslezský a území jižních Čech. Ve středních Čechách a na královéhradecku napáchaly nejvíce škody na majetku vichřice, a to v rozsahu překračujícím 2 mld. Kč. Pojišťovny dále řešily běžné majetkové škody vyplývající zejména z jarních lokálních povodní, nadměrné sněhové zátěže a silného větru.

Přes pokračující složitou situaci na finančních trzích vykázal pojištný sektor v roce 2009 poměrně solidní výsledky. Vlivem hospodářské krize sice došlo ke snížení jeho dynamiky, pojišťovny ale udržely mírný růstový trend v hlavních ekonomických ukazatelích. Stabilitu sektoru potvrzuje růst hrubého předepsaného pojištného o 3,1 % na 144,1 mld. Kč. Ukazatel celkové propojištěnosti (podíl předepsaného pojištného na HDP) mírně vzrostl na téměř 4 %, což je důsledek nejen růstu předepsaného pojištného, ale také poklesu HDP. Vzhledem k předpokládanému ekonomickému vývoji nelze ani v roce 2010 odhadovat žádné výraznější změny ve stávajícím mírném růstovém trendu.

Graf 4.11: Vývoj objemu předepsaného pojištného

Pramen: ČNB

Na vzestupu ukazatele hrubého předepsaného pojištného se podílel růst životního pojištění ze 78 % a neživotního pojištění z 22 %.

Hrubé předepsané pojištné u životního pojištění dosáhlo 60,2 mld. Kč, což odpovídá tempu růstu 5,8 %. Tento nárůst byl tažen především jednorázově placeným hrubým předepsaným pojištným. Naopak u běžně placeného pojištného byl zaznamenán mírný pokles.

V neživotním pojištění se dynamika naopak výrazně snížila. Zatímco v minulých letech rostlo hrubé předepsané pojištné o více jak 5 % ročně, loni se zvýšilo o 1,2 % a dosáhlo výše 83,9 mld. Kč. Na celkové stagnaci neživotního pojištění se podílel zejména pokles objemu pojištného v kategorii pojištění vozidel, které souvisí s propadem jejich prodeje v roce 2009. Naopak kategorie podnikatelských pojištění působí jako stabilizační

faktor v neživotním pojistném kmeni a ukazuje na obezřetný přístup podnikatelů k možným ztrátám vzhledem k hrozcím rizikům.

Největší podíl na českém pojistném trhu nadále zaujímají Česká pojišťovna a Kooperativa pojišťovna, které podle ukazatele hrubého předepsaného pojistného představují téměř poloviční podíl trhu (49,4 %).

Tabulka 4.18: Výsledky pojišťoven³⁷

K 31.12.	2007	2008	2009	Meziroční změna	
				abs.	(%)
Počet pojistných smluv (tis. ks)	26 387	28 254	27 701	-553	-1,96
z toho neživotní pojištění	16 268	18 150	18 351	201	1,11
životní pojištění	10 119	10 104	9 350	-754	-7,46
Počet nově uzavřených PS (tis. ks)	9 276	10 670	10 470	-200	-0,93
z toho neživotní pojištění	8 053	9 429	9 336	-93	-0,99
životní pojištění	1 223	1 241	1 134	-107	-8,62
Předepsané pojistné celkem (mld. Kč)	131,9	139,8	144,1	4,3	3,11
z toho neživotní pojištění	77,8	82,9	83,9	1,0	1,21
životní pojištění	54,1	56,9	60,2	3,3	5,80
Celková propojištěnost (%)	3,70	3,77	3,97	0,20	-

Pramen: ČNB

Přestože došlo k poklesu počtu pojistných smluv v životním pojištění (o 7,5 %), k hromadnému rušení pojistek nedochází. Vzhledem k výraznějším výkyvům na finančních trzích došlo ke zpomalení dynamiky investičního životního pojištění, přesto jeho tempo růstu dosáhlo 11,7 %. Novým trendem na trhu jsou tzv. rodinné pojistky, kdy na jednu pojistnou smlouvu lze pojistit i několik členů rodiny.

V neživotním pojištění byl naopak zaznamenán mírný růst celkového počtu uzavřených pojistných smluv, a to o 1,1 %. V porovnání s meziročním nárůstem zaznamenaným v předchozím období (11,6 %) je vidět výrazné zpomalení dynamiky. Z produktového pohledu je v neživotním pojištění patrná snaha rozšiřovat jeho komplexnost zejména pomocí asistenčních služeb. Svoje postavení na trhu si pojišťovny snaží upevňovat spíše zvyšováním celkového rozsahu a kvalitou pojistných produktů než konkurováním si vyšší pojistného.

I v pojišťovnictví pokračuje trend širšího využívání přímých komunikačních kanálů. Jejich zásluhou jsou pojišťovny například schopny v některých případech podávat na vyžádání on-line aktuální informace o průběhu likvidace konkrétní pojistné události. Také samotné sjednávání pojištění na dálku pomocí internetu se stává zejména u některých produktů (např. cestovní pojištění a pojištění odpovědnosti z provozu vozidla) běžnější záležitostí.

V roce 2009 došlo k vyššímu nárůstu odhalených pojistných podvodů, resp. případů, u kterých pojišťovny pozastavily plnění kvůli podezření na pojistný podvod. Tento nový jev je možné dávat do souvislosti nejen s účinnějšími metodami odhalování, ale také s hospodářskou recesí, kdy někteří klienti pojišťoven chtějí svoji nepříznivou finanční situaci řešit na úkor neoprávněného požadavku na pojistné plnění.

Ke konci roku 2009 působilo na pojistném trhu 52 pojišťoven a 1 zajišťovna. Domácích subjektů bylo 35, ve formě zahraničních poboček poskytovalo své služby 17 subjektů, z čehož 16 jich bylo ze států EU/EHP. Z hlediska typu provozované činnosti působilo na trhu 7 životních pojišťoven, 29 pojišťoven poskytovalo neživotní pojištění a 16 pojišťoven bylo smíšených, tzn. provozovalo životní i neživotní pojištění. V rámci tzv. jednotného pasu pak na českém trhu nabízelo pojistné služby 614 subjektů, z toho 152 poboček pojišťoven z EU/EHP.

V roce 2009 dosáhly pojišťovny navzdory problémům na světových finančních trzích rekordního zisku 13 mld. Kč (dle údajů ČSÚ), což představuje navýšení proti předchozímu roku o 74,6 %. Zlepšení ziskovosti bylo dosaženo jak lepšími výnosy, tak úsporami v nákladové oblasti.

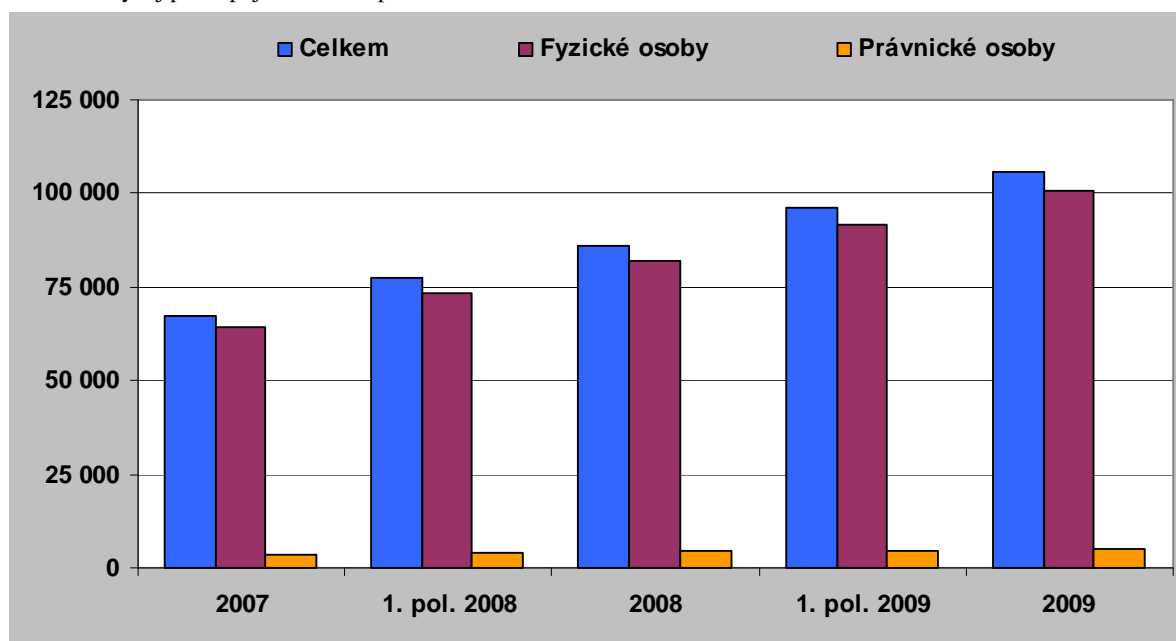
³⁷ PS = pojistná smlouva; počet smluv v životním pojištění nezahrnuje smlouvy za doplňková pojištění. Údaje bez České kanceláře pojistitelů (profesní organizací pojistitelů, jimž bylo uděleno povolení k provozování pojištění odpovědnosti z provozu vozidla. Údaje za období 2007 a 2008 jsou přepočítány pouze za subjekty aktivní v roce 2009.

Kapitálová vybavenost pojišťoven dosahovala vzhledem k objemu a rizikovosti prováděných operací dobré úrovně a byla podpořena také meziročním navýšením vlastního kapitálu o 18,8 % (dle údajů ČSÚ).

Disponibilní míra solventnosti v roce 2008³⁸ v neživotním pojištění převyšovala požadovanou solventnost více než čtyřnásobně (460 %) a stejný ukazatel v životním pojištění činil přibližně dva a půl násobek (248 %). Správnost výpočtu solventnosti a posouzení celkové obezřetnosti při poskytování pojistných produktů, zejména přiměřenost tvorby technických rezerv, ověřují odpovědní pojistní matematici, kterých bylo v seznamu vedeném ČNB ke konci roku 2009 zapsáno 49. Pojišťovny kladou zvýšený důraz na konzervativní složku finančního umístění svých aktiv, jejichž zdrojem jsou technické rezervy.

Přípustná maximální výše technické úrokové míry (tedy zaručený podíl na výnosech z finančního umístění v životním pojištění) se v roce 2009 nezměnila a zůstala na úrovni 2,4 %.³⁹

Graf 4.12: Vývoj počtu pojišťovacích zprostředkovatelů

Pramen: ČNB

Zprostředkování pojištění již zajišťuje téměř 100 tis. registrovaných subjektů. (celkově bylo registrováno 106 tis. subjektů, avšak u 9 tis. z nich byla registrace odebrána.) Nejpočetnější kategorií na základě vydaných registrací jsou podřízení pojišťovací zprostředkovatelé (54,8 %) a výhradní pojišťovací agenti (24,5 %). Z trvale rostoucího počtu pojišťovacích zprostředkovatelů lze usuzovat, že míra jejich aktivního zapojení na pojistném trhu nemůže být optimální. Přes snižující se tempo jejich přírůstků, které však za rok 2009 přesto činí necelých 23 %, se snižuje podíl zprostředkovaného pojistného připadající na jednoho zprostředkovatele. Odhaduje se, že u značné části subjektů je zapojení do zprostředkovatelské činnosti pouze formální s nulovou či minimální produkcí. K částečnému zkreslení dochází také tzv. vícenásobnou registrací u jedné osoby. Tento stav není z pohledu trhu ani z pohledu spotřebitele optimální a bude nezbytné systém legislativně upravit. Rovněž vzhledem ke stávajícím kapacitám znesnadňuje vykonávání systematického dohledu v tomto segmentu trhu.

³⁸ Roční zpoždění údajů o solventnosti je v souladu s vyhláškou č. 433/2009 Sb., o způsobu předkládání, formě a náležitostech výkazů pojišťovny a zajišťovny.

³⁹ V únoru roku 2010 ČNB rozhodla o zvýšení technické úrokové míry na 2,5 %.

Tabulka 4.19: Počty zprostředkovatelů podle postavení (kategorií)⁴⁰

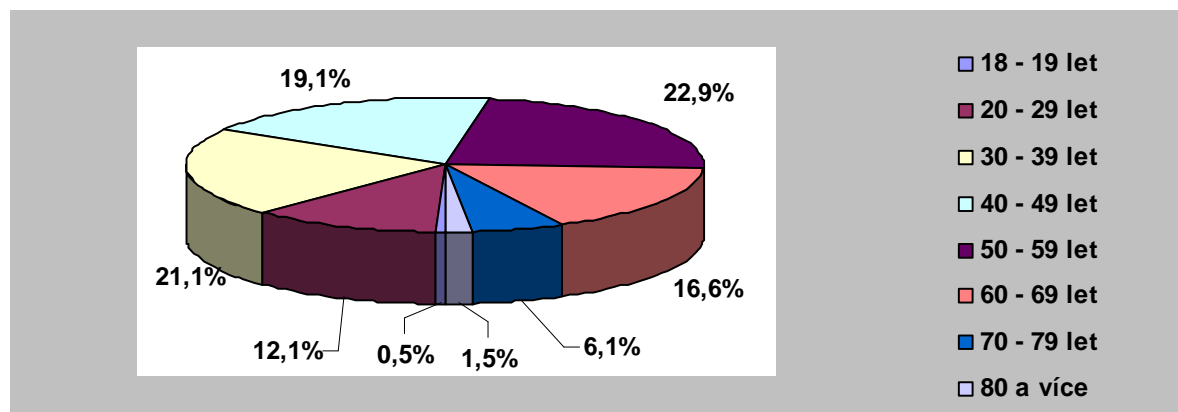
Subjekt registrace k 31.12.	2008			2009			Meziroční změna (%)		
	FO	PO	celkem	FO	PO	celkem	FO	PO	celkem
VPZ	10 201	264	10 465	11 480	287	11 767	12,54	8,71	12,44
PPZ	44 692	1 375	46 067	56 384	1 652	58 036	26,16	20,15	25,98
VPA	20 477	124	20 601	25 850	161	26 011	26,24	29,84	26,26
PA	509	649	1 158	531	755	1 286	4,32	16,33	11,05
PM	161	497	658	167	538	705	3,73	8,25	7,14
SLPU	62	103	165	64	108	172	3,23	4,85	4,24
PZ EU	5 819	1 299	7 118	6 345	1 658	8 003	9,04	27,64	12,43
Celkem	81 921	4 311	86 232	100 821	5 159	105 980⁴¹	23,07	19,67	22,90

Pramen: ČNB

4.4. Penzijní připojištění

Počet účastníků penzijního připojištění se i přes pokračující krizi a nízké výnosy v roce 2009 zvýšil o necelých 5 % na 4,4 mil. Účastníci měli na konci roku 2009 v penzijních fondech celkově uloženo 200,7 mld. Kč, což představuje meziroční nárůst o 7,5 %.

Graf 4.13: Věková struktura účastníků penzijního připojištění

Pramen: MF

Již tradičně byl nejvyšší absolutní nárůst počtu účastníků zaznamenán u skupiny ve věku 30-39 let. Primát mezi relativními přírůstky zaznamenala kategorie účastníků starších 80 let. Nadprůměrné relativní přírůstky zaznamenaly i další kategorie důchodového věku. Potvrzuje se tak trend zvyšování podílu účastníků starších 60 let, který od roku 2005 vzrostl z 20,1 na 24,2 % v roce 2009. Značná část nárůstu účastníků v těchto kategoriích je dána prostým přesunem účastníků do vyšší kategorie (jejich stárnutím). Přesto je počet účastníků, kteří spoří i ve věku nad 60 let, poměrně vysoký a souvisí se samotným nastavením produktu. Po dosažení hranice 60 let se penzijní připojištění stává bezpečným krátko- až střednědobým spořením se státním příspěvkem. Obdobně jako loni z účastníků v produktivním věku pouze kategorie třicátníků zaznamenala zřetelnější růst.

⁴⁰ VPZ = vázaný pojišťovací zprostředkovatel, PPZ = podřízený pojišťovací zprostředkovatel, VPA = výhradní pojišťovací agent, PA = pojišťovací agent, PM = pojišťovací makléř, SLPU = samostatný likvidátor pojistných událostí, PZ EU = pojišťovací zprostředkovatel "zahraniční", FO = fyzické osoby a PO = právnické osoby.

⁴¹ 9 023 subjektům byla licence odebrána.

Tabulka 4.20: Počet účastníků penzijního připojištění dle věku

K 31.12.	2005	2006	2007	2008	2009	Meziroční změna	
						abs.	(%)
18 - 19 let	12 522	16 513	21 461	22 526	23 433	907	4,03
20 - 29 let	368 952	420 387	475 887	512 496	530 382	17 886	3,49
30 - 39 let	601 614	686 156	786 781	867 574	927 964	60 390	6,96
40 - 49 let	705 074	735 250	777 167	807 665	839 614	31 949	3,96
50 - 59 let	931 001	966 952	996 474	1 010 509	1 008 265	-2 244	-0,22
60 - 69 let	452 878	530 932	610 778	682 601	729 339	46 738	6,85
70 - 79 let	173 965	196 484	218 919	245 558	267 966	22 408	9,13
80 a více	33 721	40 971	48 890	58 307	67 559	9 252	15,87
Celkem	3 279 727	3 593 645	3 936 357	4 207 236	4 394 522	187 286	4,45

Pramen: MF

Mírně klesl počet účastníků, kterým na penzijní připojištění přispíval zaměstnavatel. Jejich počet tak představuje pouze pětinu (20,6 %) všech účastníků. Zaměstnavatelé zřejmě pod tlakem sílící krize omezili zaměstnanecké benefity včetně příspěvků na penzijní připojištění. Projevilo se to zejména v kategoriích 20-29 let a 50 -59 let.

Tabulka 4.21: Počet penzijních připojištění, na která přispíval účastníkům zaměstnavatel⁴²

Věk	2006	2007	2008	2009	Meziroční změna	
					abs.	(%)
18-19	344	459	461	292	-169	-36,66
20-29	81 412	83 203	86 224	80 770	-5 454	-6,33
30-39	200 425	218 108	238 090	240 473	2 383	1,00
40-49	230 051	242 993	257 048	260 305	3 257	1,27
50-59	267 726	279 464	290 310	280 546	-9 764	-3,36
60-69	29 757	37 468	43 315	43 558	243	0,56
70-79	658	756	907	973	66	7,28
80 a více	22	28	43	35	-8	-18,60
Celkem	810 395	862 479	916 398	906 952	-9 446	-1,03

Pramen: MF

V roce 2009 i přes probíhající krizi významně vzrostly tzv. akviziční náklady, tedy náklady vynaložené na získání nových smluv o penzijním připojištění, a to o téměř 2/3 na 3 365 Kč. Oproti roku 2006 jsou tyto náklady téměř trojnásobné. Takto vysoký růst může být důsledkem nasycenosti trhu - počet účastníků představuje 83,1 % pracovní síly ČR a jejich nárůst rychle ztrácí na dynamice. Na rozdíl od minulosti, kdy PF měly možnost růst díky přilákání nových osob do systému, musejí se nyní soustředit především na udržení svých současných účastníků a expandovat zejména získáním klientů svých konkurentů.

Tabulka 4.22: Náklady na nové smlouvy

Kč, průměr	2006	2007	2008	2009	Meziroční změna	
					abs.	(%)
Náklady na novou smlouvu	1 283	1 592	2 033	3 365	1 332	65,53
NPO k počtu neukončených penzijních připojištění	799	876	959	883	-76	-7,94

Pramen: MF, ČNB

V roce 2009 naopak mírně poklesly náklady příštích období (NPO), a to o 4,7 % na 3,9 mld. Kč. Na 1 neukončené penzijní připojištění tedy připadalo 883 Kč NPO, což je o 7,9 % méně než v roce 2008. NPO představují kumulované náklady na nové smlouvy, které nebyly dosud odepsány. PF tedy odepisují náklady na nové smlouvy rychleji než v minulosti, neboť ani rekordní akviziční náklady v roce 2009 nevedly k nárůstu NPO.

⁴² Údaje k 31.12. daného roku.

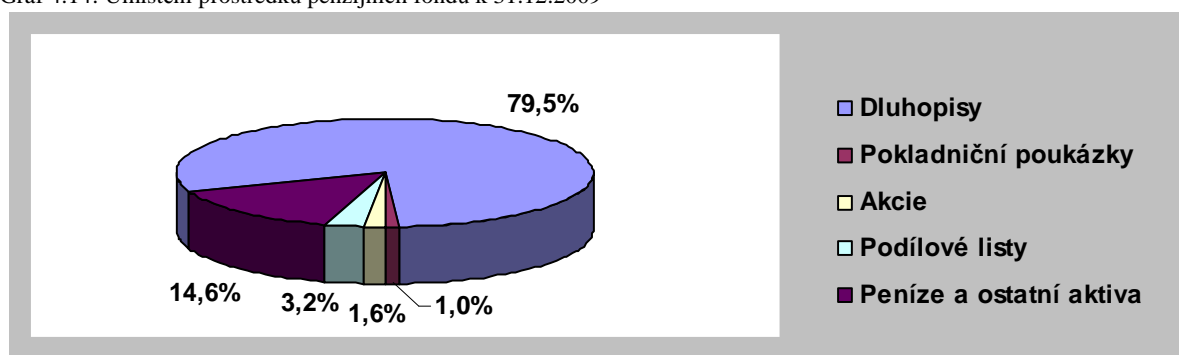
Zhoršená ekonomická situace domácností se promítla do výše průměrných měsíčních příspěvků. Druhý rok po sobě poklesl celkový průměrný účastnický příspěvek. To se promítlo i do výše průměrného státního příspěvku, který poprvé od vzniku penzijního připojištění nevzrostl.

Tabulka 4.23: Rozložení průměrné výše měsíčních příspěvků

Průměr, Kč/měsíc	2005	2006	2007	2008	2009	Meziroční změna	
						abs.	(%)
Účastnický příspěvek	459,1	474,8	495,9	488,0	475,5	-12,4	-2,5
Státní příspěvek	100,8	103,6	104,0	105,4	105,2	-0,1	-0,1

Pramen: MF

Investiční portfolio penzijních fondů se během roku 2009 stalo ještě konzervativnějším než v předchozích letech. Podíl dluhopisů dosáhl téměř 80 %, zatímco podíl akcií se snížil téměř o polovinu na 1,6 %, i když akcie v roce 2009 nabízely zajímavé zhodnocení. Vysoká volatilita a přetrvávající nejistota na trzích však penzijní fondy, mající povinnost dosáhnout za fiskální rok nezáporného výsledku hospodaření, od tohoto aktiva zrazovala.

Graf 4.14: Umístění prostředků penzijních fondů k 31.12.2009⁴³

Pramen: APF ČR

⁴³ Viz tabulka 8.6 v Příloze 2.

5. VZTAH VLÁDNÍHO SEKTORU K FINANČNÍMU TRHU

5.1. Saldo vládního sektoru

Podíl salda vládního sektoru na HDP se v roce 2010 snížil na -5,3 % (-197,2 mld. Kč). Dochází tak k meziročnímu poklesu vládního deficitu k HDP o 0,6 p.b. Dodržení v Konvergenčním programu vymezené konsolidační strategie pro tento rok si však vyžádá úsporná opatření nad rámec původně předpokládaných kroků. Za vývojem hospodaření vládního sektoru stojí jednak stále křehký hospodářský růst a relativně vysoká míra nezaměstnanosti, s níž také souvisí nepříznivý vývoj spotřeby domácností. Na druhé straně by se mělo začít příznivě projevovat postupné oživování ekonomik našich hlavních obchodních partnerů. Tyto faktory se přímo odrážejí ve vývoji příjmové a výdajové strany vládního sektoru. Z velké části již odeznívají dopady protikrizových opatření vlády a na hospodaření vlády se projevují aktivní opatření ke snížení deficitu.

Při bližším pohledu na **strukturu salda sektoru vládních institucí** zjistíme, že v roce 2009 skončily své hospodaření schodkem všechny jeho subsektory. Nejvyšší deficit zaznamenal subsektor ústředních vládních institucí (-180,3 mld. Kč, tj. -5,0 % HDP) a následovaný subsektory místních vládních institucí (-24,0 mld. Kč, tj. -0,7 % HDP) a fondů sociálního zabezpečení (zejm. zdravotní pojišťovny) (-10,7 mld. Kč, tj. -0,3 % HDP). Vládní dluh na konci roku 2009 činil 1 282,3 mld. Kč (35,4 % HDP).

Ze struktury deficitu vlády na rok 2010 je patrné, že i nadále pokračuje deficitní hospodaření všech subsektorů. Většina přijatých konsolidačních opatření se odráží v hospodaření subsektoru ústředních vládních institucí, který vykazuje meziroční zlepšení o cca 7 mld. Kč (0,3 p.b. HDP) a jeho schodek dosahuje úrovně -173,3 mld. Kč (-4,7 % HDP). U subsektoru místních vládních institucí je předpokládán deficit ve výši -15,9 mld. Kč (-0,4 % HDP), což znamená meziroční zlepšení o 5,3 mld. Kč (0,3 p.b. HDP). Meziroční zlepšení výsledků hospodaření je očekáváno i u subsektoru fondů sociálního zabezpečení. To se zlepšilo o 2,7 mld. Kč (0,1 p.b. HDP) a bude činit -8,0 mld. Kč (-0,2 % HDP). Z výše uvedeného je zřejmé, že konsolidace veřejných financí probíhá zejména v rámci centrální vlády, jejíž hospodaření je v přímé kompetenci vlády.

V roce 2009 se na **příjmové straně** hospodaření vládního sektoru, kromě výrazného propadu hospodářského růstu, promítla tzv. protikrizová opatření, přičemž mezi nejvýznamnější patřila možnost odložení záloh na daň z příjmů (vliv pouze na hotovostní bázi), zrychlení odpisů v 1. a 2. odpisové skupině, snížení sazby DPH na vybrané služby a slevy pro zaměstnavatele na pojistném na sociální zabezpečení. V roce 2010 se pak na příjmové straně vládního sektoru odráží dopady tzv. úsporných opatření. V jejich rámci došlo např. ke zrušení daňového osvobození náhrad ústavních činitelů, snížení výdajových paušálů pro podnikatele v oblastech tzv. svobodných povolání a autorských práv, zvýšení sazby daně z nemovitostí na dvojnásobek, zvýšení obou sazeb DPH o 1 p.b. Zároveň došlo ke zvýšení spotřebních daní z pohonných hmot, z lihu, piva a tabákových výrobků. U pojistného na sociální a zdravotní pojištění se pak projevuje zejména odsun snížení sazby nemocenského pojištění o 0,9 p.b., zvýšení stropu pro vyměřovací základ u sociálního a zdravotního pojištění a zrušení slev na pojistné. Celkový objem příjmů vládního sektoru se předpokládá ve výši cca 1 496,4 mld. Kč, což znamená meziroční nárůst o 36,4 mld. Kč.

Také na **výdajové straně** se projevila tzv. protikrizová opatření, která byla směřována zejména na navýšení výdajů na dopravní obslužnost a výstavbu dopravní infrastruktury, podporu výzkumu a vývoje a navýšení kapitálu ČEB a pojistného krytí EGAP. V druhé polovině roku pak začala být připravována tzv. úsporná opatření zahrnující novou úpravu vyměřovacího základu platby státu do systému veřejného zdravotního pojištění. V oblasti nemocenského pojištění byly navrženy změny parametrů peněžité pomoci v mateřství, vyrovnávacího příspěvku v těhotenství a výplaty nemocenské. Nicméně tato opatření nenašla dostatečnou politickou podporu. V oblasti mezd a platů v roce 2010 dochází k rušení neobsazených funkčních míst a vázání části výdajů v této oblasti. Dále vláda rozhodla o neprovedení valorizace důchodů k začátku roku. Přes uvedená úsporná opatření dosavadní vývoj, například ve srovnání s předpoklady obsaženými v návrhu státního rozpočtu, indikuje horší fiskální výsledky vládního sektoru způsobené zejména výpadky v oblasti daně z příjmů právnických osob a pojistného na sociální zabezpečení a zdravotního pojištění. Aby bylo možné dodržet fiskální cíl obsažený v Konvergenčním programu, přistoupila vláda ke kompenzaci těchto výpadků cestou vázání výdajů jednotlivých kapitol státního rozpočtu, které by v souhrnu mělo činit cca 11,5 mld. Kč. Dále v letošním roce dojde k omezení úhrad nákladů na odstraňování tzv. starých ekologických škod z prostředků privatizace a proti původním předpokladům byl navýšen původní konzervativní předpoklad o výplatě dividendy od akciové společnosti ČEZ. Celkový objem výdajů vládního sektoru se očekává ve výši cca 1 693,6 mld. Kč, což znamená meziroční pokles o cca 18,6 mld. Kč.

Příjmy z privatizace (příjmy z prodeje akcií a ostatních majetkových podílů) byly, resp. jsou pro roky 2009 i 2010 předpokládány v zanedbatelné výši. Hlavní zdroj příjmů tzv. privatizačního účtu tak představují příjmy z dividend, které dosáhly, resp. jsou plánovány na 16 a 17,4 mld. Kč. Pocházejí zejména od společností ČEZ, ČEPRO a MERO ČR. Příjmy z privatizace budou podobně jako v roce 2009 použity zejména na odstraňování ekologických škod a škod po těžbě uhlí, protipovodňová opatření a dotace Státnímu fondu dopravní infrastruktury.

Dluh sektoru vlády dosáhne v roce 2010 hodnoty 1 403,7 mld. Kč, což představuje 38,0 % HDP. Nadále je očekáván jeho velmi výrazný meziroční růst (o 121,4 mld. Kč, tj. 3,5 p.b. HDP). Jeho růstová dynamika se sice meziročně sníží, nicméně stále zůstává velmi vysoká (pokles z 16,1 % na 9,5 %). Růstová dynamika vládního dluhu je navíc částečně bržděna zapojováním tzv. dluhových rezerv emitovaných v předchozích obdobích. Ve struktuře konsolidovaného vládního dluhu připadá na příspěvek subsektoru ústředních vládních institucí 1 317,9 mld. Kč – v tom státní dluh činí 1 308,2 mld. Kč, tj. téměř 99,3 % z celkové hodnoty příspěvků jednotlivých subsektorů; příspěvek dluhu subsektoru místních vládních institucí je predikován ve výši 95,3 mld. Kč. Příspěvek dluhu subsektoru fondů sociálního zabezpečení (zdravotních pojišťoven) dosahuje hodnoty 0,1 mld. Kč. Z celkového objemu vládního dluhu je 25,6 mld. Kč (tj. 1,8 % celkového konsolidovaného vládního dluhu) tvořeno imputovanými půjčkami, tzn. není kryto reálně existujícími dluhovými instrumenty v rozvahách vládních subjektů (imputované státní záruky, pronájem vojenských stíhacích letounů Grippen apod.). Největší část vládního dluhu má formu dluhových cenných papírů, přičemž i nadále pokračuje proces jeho sekuritizace. Podíl půjček ve vládním dluhu tak zaznamenává od roku 2001 permanentní pokles.

5.2. Státní rozpočet

Státní rozpočet na rok 2009 byl schválen se schodkem 38,1 mld. Kč. Celkové výdaje byly očekávány ve výši 1 152,1 mld. Kč a příjmy 1 114,0 mld. Kč. Skutečné výdaje pak činily 1 167,0 mld. Kč a příjmy 974,6 mld. Kč. Hospodaření státního rozpočtu tak skončilo schodkem 192,4 mld. Kč.

Za nedodržením plánovaných **příjmů** stojí zejména výpadky na straně všech významných kategorií daňových příjmů, u nichž došlo k meziročnímu snížení o 59,0 mld. Kč. Schválený rozpočet daňových příjmů pak nebyl naplněn o 110,2 mld. Kč. Nejhůře se vyvíjelo inkaso daně z příjmů právnických osob (64,0 % rozpočtu) a daně z příjmů fyzických osob (79,9 % rozpočtu). Prvně zmíněné inkaso bylo ovlivněno zejména výše popsanými opatřeními v oblasti správy této daně (dočasné zrušení povinnosti platit zálohy). Výrazný pokles je patrný i u plnění příjmů daně z přidané hodnoty (91,0 % rozpočtu) a spotřebních daní (86,1 % rozpočtu). Značný meziroční pokles o 37,6 mld. Kč lze sledovat i u příjmů z pojistného na sociální zabezpečení. Ve struktuře daňových příjmů dále pokračuje nárůst podílů nepřímých daní. Naopak u nedaňových a kapitálových příjmů a přijatých transferů došlo k meziročnímu nárůstu o 7,3 mld. Kč, v jejichž rámci je vhodné zmínit zejména zapojení tzv. rezervních fondů organizačních složek státu ve výši 38,0 mld. Kč určené na financování nárůstu schodku státního rozpočtu. Na zvláštní účet rezervy pro důchodovou reformu byl převeden přebytek z hospodaření systému důchodového pojištění z roku 2008 ve výši 2,6 mld. Kč. Tyto operace však nejsou s výjimkou metodiky sestavování státního rozpočtu vnímány jako příjmy. Těmi byly v minulých rozpočtových obdobích a v současnosti realizované operace mají charakter pouhých interních převodů. Nepříznivou informací je i nízké plnění přijatých transferů od EU (vč. Národního fondu), které dosáhlo pouhých 54 % rozpočtu po změnách (tj. 59,6 mld. Kč).

Celkové výdaje státního rozpočtu se meziročně zvýšily o 83,1 mld. Kč, přičemž běžné výdaje dosáhly 1 033,8 mld. Kč (88,6 %) a kapitálové výdaje 133,2 mld. Kč (11,4 %). Výdaje státního rozpočtu byly z největší části směřovány do sociální oblasti (36,8 %), přičemž výdaje na sociální dávky dosáhly celkové výše 429,3 mld. Kč a meziročně vzrostly o 24,8 mld. Kč. Podíl tzv. mandatorních výdajů na celkových výdajích činí 53,3 % (tj. 622,0 mld. Kč). Přestože v meziročním srovnání zaznamenaly nárůst o 6,9 %, jejich podíl na celkových výdajích klesá. Meziroční nárůst je ovlivněn zejména zvyšováním výdajů na dávky důchodového pojištění (o 27,3 mld. Kč), dluhovou službu (o 8,3 mld. Kč- vč. poplatků) a podpory v nezaměstnanosti (o 8 mld. Kč). Tento segment státního rozpočtu představuje největší hrozbu budoucího vývoje veřejných rozpočtů, protože se do něj budou bezprostředně promítat dopady stárnutí populace a stávající dlouhodobě neudržitelný charakter veřejných politik. Hospodaření systému důchodového pojištění za rok 2009 vykázalo schodek ve výši 36,8 mld. Kč. Zůstatek na tzv. zvláštním účtu rezervy pro důchodovou reformu ve státních finančních aktivech, vytvořený z přebytků hospodaření tohoto systému v minulých letech, činí 19,5 mld. Kč. Vývoj výdajů státního rozpočtu v roce 2009 byl také ovlivněn skutečností, že došlo k zrušení v minulosti silně kritizovaných převodů nevyčerpaných prostředků rozpočtových výdajů do rezervních fondů. Dřívější postup byl nahrazen vznikem tzv. nároků z nespotebovaných výdajů (tj. pohledávek vůči rozpočtům příštích období).

Jejich výše byla k 1. 1. 2009 vyčíslena na cca 72,5 mld. Kč, přičemž během roku byl překročen rozpočet výdajů o 41,7 mld. Kč a vznikly nové nároky z nespotebovaných výdajů ve výši cca 62,2 mld. Kč (stav nároků na začátku roku 2010 činí cca 90 mld. Kč). Převážná část vzniklých nároků souvisí s relativně pomalou realizací projektů spolufinancovaných z prostředků od EU.

Celkové saldo státního rozpočtu po očištění o interní převody činilo 234,0 mld. Kč (bez očištění pak 192,4 mld. Kč). Vypořádání tohoto schodku proběhlo prostřednictvím vydání státních dluhopisů (185,8 mld. Kč), přijetím dlouhodobých úvěrů (11,9 mld. Kč) a změnou stavů na účtech státních finančních aktiv (5,4 mld. Kč).

Návrh státního rozpočtu na **rok 2010** byl předložen do Poslanecké sněmovny se schodkem 162,7 mld. Kč (tj. o 124,6 mld. Kč více než předpokládal schválený rozpočet na rok 2009). Rozpočet je koncipován s celkovými příjmy ve výši 1 022,2 mld. Kč (tj. oproti schválenému rozpočtu na předchozí rok o 8,2 % méně) a celkovými výdaji ve výši 1 184,9 mld. Kč (tzn. meziroční nárůst o 2,8 %). Příjmy a výdaje státního rozpočtu byly navrženy tak, aby bylo možné dosáhnout salda vládního sektoru (v metodice ESA 95) na úrovni 5,3 % HDP.

Tabulka 5.1: Vývoj příjmů, výdajů a salda státního rozpočtu⁴⁴

k 31.12. (mld. Kč)	2005	2006	2007	2008	2009	2010	Meziroční změna (%)
Příjmy z provozní činnosti a prodeje nefinančních aktiv	808,7	858,0	959,0	985,7	921,8	991,8	7,59
Výdaje na provozní činnost a nákup nefinančních aktiv	874,5	965,1	1 007,3	1 066,2	1 155,8	1 164,6	0,76
Peněžní přebytek/schodek	-65,8	-107,2	-48,3	-80,5	-234,0	-172,8	-26,17

Pramen: MF

5.3. Státní dluh a státní záruky

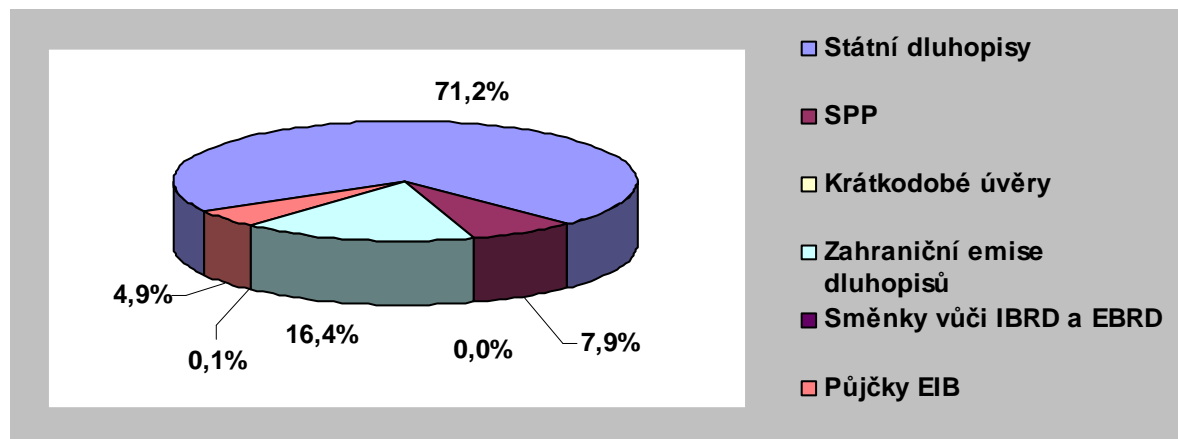
Ke konci **roku 2009** byl vykázán nekonsolidovaný státní dluh ve výši 1 178,2 mld. Kč, přičemž ke konci roku 2010 je očekáván jeho nárůst na 1 298,0 mld. Kč. Podíl státního dluhu na HDP dosáhne 35,2 %. Objem vnitřního státního dluhu vzroste na 1 005,1 mld. Kč (77,4 %), vnějšího pak na 292,9 mld. Kč (22,6 %).

Nárůst státního dluhu je dán zejména deficitním hospodařením státního rozpočtu, nicméně od roku 2003 docházelo k pozvolnému zpomalení dynamiky jeho růstu, která se však od roku 2009 začíná opět zrychlovat.

V prvním čtvrtletí roku došlo v oblasti zahraničního financování k čerpání tří tranší půjček od EIB v úhrnné výši 2,4 mld. Kč (tj. 19,3 % tohoto typu financování schváleného zákonem o státním rozpočtu). V oblasti domácí emisní činnosti v tomto období došlo k emisi střednědobých a dlouhodobých dluhopisů v nominální hodnotě 40,2 mld. Kč, z toho 3,5 mld. Kč bylo prodáno na sekundárním trhu (2,0 mld. Kč EIB) Čistá emise státních dluhopisů tak za první čtvrtletí činila 40,2 mld. Kč. V průběhu prvního čtvrtletí nebyly uskutečněny žádné zpětné odkupy.

⁴⁴ Příjmy a výdaje uvedené v tabulce 2.1 nejsou metodicky shodné s údaji uváděnými ve Státním závěrečném účtu, které jsou komentovány v textu zprávy. K jejich vyčíslení je použita metodika GFSM 2001. Hlavní metodické rozdíly spočívají v tom, že příjmy a výdaje jsou sníženy o příjmové úroky a prémie ze státního dluhu (tj. konsolidace nákladů dluhové služby), poskytnuté půjčky snižené o jejich splátky nejsou součástí výdajů a příjmů, výdaje na realizaci rizikových státních záruk s nejistou návratností jsou zahrnuty do výdajových kapitálových transferů (jejich případné splátky jsou klasifikovány jako příjmy). Příjmy a výdaje jsou navíc v časové řadě upraveny o tzv. interní převody (do a z rezervních fondů a fondu státních záruk).

Graf 5.1: Státní dluh podle typu instrumentu k 31.12.2009

Pramen: MF

Průměrná splatnost státního dluhu zaznamenala ke konci prvního čtvrtletí pokles na hodnotu 6,3 let. Čisté náklady na obsluhu státního dluhu činily ke konci prvního čtvrtletí 2,6 mld. Kč.

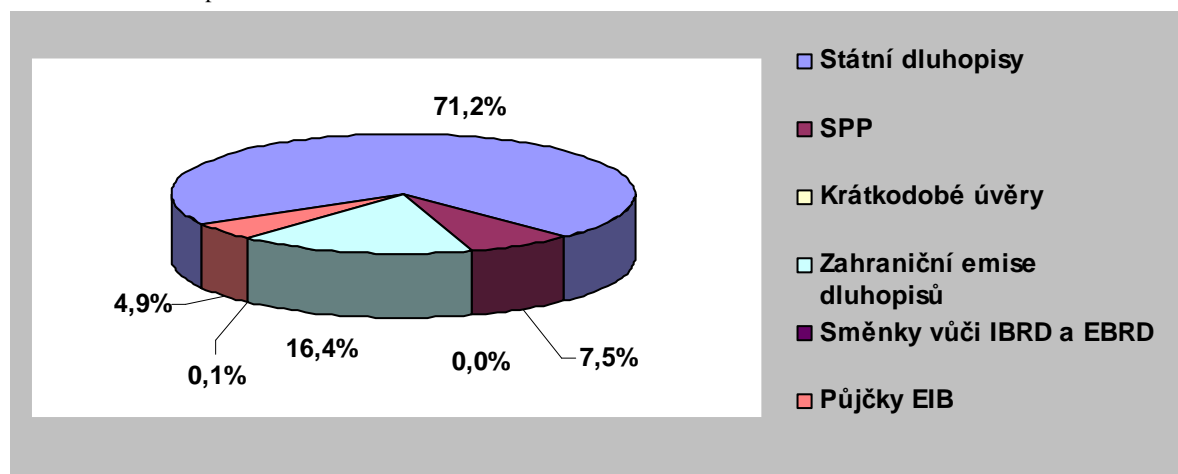
Z celkové hodnoty státního dluhu má na konci prvního čtvrtletí 1 156,1 mld. Kč formu obchodovatelného dluhu a 60,7 mld. Kč neobchodovatelného dluhu. Podíl cizoměnového dluhu činí 8,1 %. Podíl krátkodobého státního dluhu vzrostl oproti konci předchozího roku o 0,5 p.b. a činí 14,2 %.

V roce 2010 dochází k dalšímu poklesu hodnoty portfolia rizikových státních záruk, které jsou refinancovány v rámci výdajů státního rozpočtu. Jejich význam ve vztahu k hodnotě státního dluhu poklesl pod 6 % a jejich struktura tak nemůže významněji vychýlit sledovaná kvantitativní kritéria směrem od vyhlášených cílových hodnot.

Plánovaná výpůjční potřeba vlády podle Strategie financování a řízení státního dluhu na rok 2010 bez čisté změny v revolvingu peněžních instrumentů bude v roce 2010 činit 280,0 mld. Kč. Tato částka je tvořena plánovaným deficitem státního rozpočtu ve výši 162,7 mld. Kč, refinancováním splatných střednědobých a dlouhodobých státních dluhopisů, které činí 83,0 mld. Kč, refinancováním zpětných odkupů státních dluhopisů ve výši 10,0 mld. Kč a splátkami půjček od EIB ve výši 1,1 mld. Kč. Zároveň je hrubá výpůjční potřeba vlády navýšena o plánované zvýšení stavu na účtech státních finančních aktiv ve výši 3,2 mld. Kč a tvorbu rezervy financování ve výši 20,0 mld. Kč.

MF plánuje v průběhu roku 2010 provést alespoň jednu benchmarkovou emisi eurobondů.

Graf 5.2: Státní dluh podle věřitelů k 31.12.2009

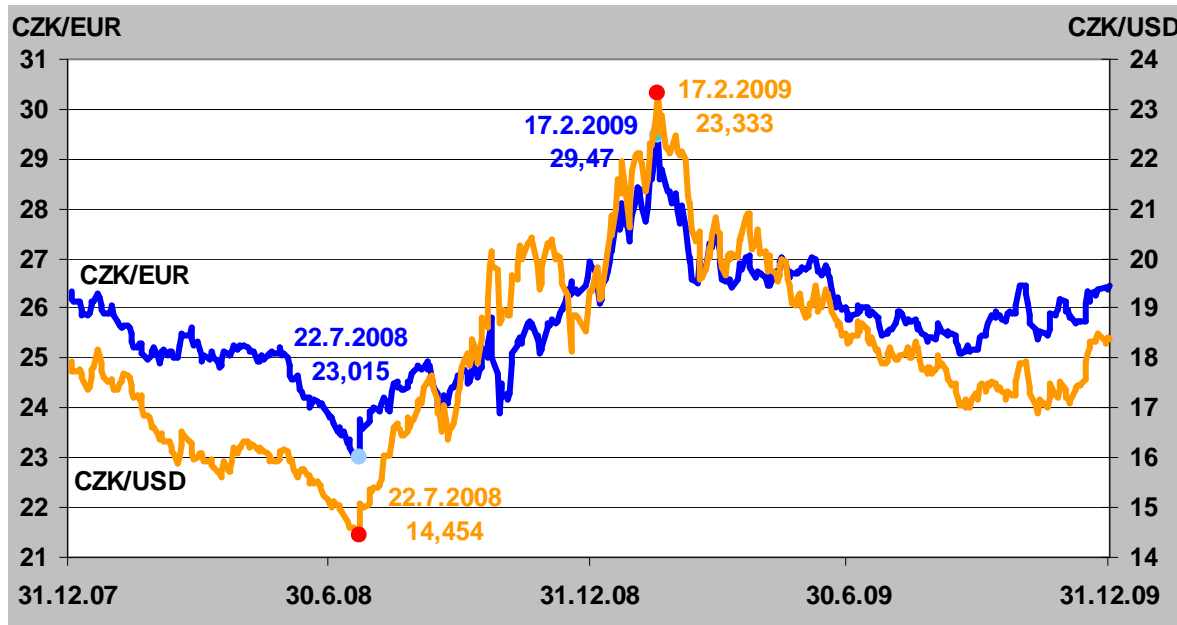

Pramen: MF

6. TRH DEVIZ

Česká měna ke konci roku 2009 meziročně mírně posílila vůči oběma hlavním světovým měnám. K euru získala 1,8 % na 26,47 CZK/EUR a vůči dolaru 5,1 % na 18,37 CZK/USD. V průběhu roku však byla v průměru slabší než v roce 2008. Hlavní příčinou byly důsledky ekonomické krize.

Graf 6.1: Kurz koruny k hlavním měnám

Pramen: ČNB

Tabulka 6.1: Kurz koruny k hlavním měnám

Průměrný kurz						
	2005	2006	2007	2008	2009	meziroční změna (%)
Vůči EUR (CZK/EUR)	29,78	28,34	27,76	24,94	26,45	6,03
Vůči USD (CZK/USD)	23,95	22,61	20,31	17,04	19,06	11,87
Kurz ke konci roku						
	2005	2006	2007	2008	2009	meziroční změna (%)
Vůči EUR (CZK/EUR)	29,01	27,50	26,62	26,93	26,47	-1,73
Vůči USD (CZK/USD)	24,59	20,88	18,08	19,35	18,37	-5,06

Pramen: ČNB, ČSÚ

Výrazné zhoršení ekonomické situace ČR ve 4. čtvrtletí 2008 se projevilo prudkým oslabením koruny v 1. čtvrtletí roku 2009 až na úroveň října 2005. Od konce října 2008 do poloviny února 2009 oslabila koruna o 28 % vůči euru a o 61 % k dolaru. Toto oslabení bylo důsledkem změny pohledu investorů na ČR. Do října 2008 se zdálo, že ČR projde krizí méně poznamenána než jiné země, a koruna tak posilovala. Ekonomické statistiky zveřejněné v průběhu 4. čtvrtletí však ukázaly, že ani ČR se výrazná recese nevyhne. V 1. čtvrtletí 2009 se s přibývajícimi údaji dala situace české ekonomiky lépe odhadnout, kurz se po krátké korekci stabilizoval a koruna začala mírně posilovat.

Tabulka 6.2: Vnější finanční vztahy

Roční (mlrd. Kč)	2005	2006	2007	2008	2009
Běžný účet platební bilance	59,4	-77,2	-113,1	-22,9	-37,0
Obchodní bilance	-48,5	65,1	120,6	102,7	180,6
Kapitálový účet platební bilance	4,7	8,5	19,6	30,4	41,0
Finanční účet platební bilance	154,8	92,4	125,8	59,0	95,1

Pramen: ČNB - ARAD

Obchodování s korunou ovlivňovaly především zprávy ohledně stavu ekonomiky a veřejných financí v USA a eurozóně. Ekonomické ukazatele tlačily především na oslabení koruny. Během roku došlo ke snížení úrokového diferenciálu, HDP klesal rychleji než v eurozóně a USA a inflace byla v ČR vyšší. Rekordní přebytky obchodní bilance naopak zmírňovaly tlak na oslabení české měny vyvolaný negativním vývojem ostatních ukazatelů.

Tabulka 6.3: Srovnání ekonomických ukazatelů

(%)	Inflace (meziroční)			Klíčová úroková míra centrální banky ⁴⁵		
	ČR	Eurozóna	USA	ČR	Eurozóna	USA
Leden 09	2,2	1,1	0,0	2,25	2,50	0,00-0,25
Únor 09	2,0	1,2	0,2	1,75	2,00	0,00-0,25
Březen 09	2,3	0,6	-0,4	1,75	1,50	0,00-0,25
Duben 09	1,8	0,6	-0,7	1,75	1,25	0,00-0,25
Květen 09	1,3	0,0	-1,3	1,50	1,00	0,00-0,25
Červen 09	1,2	-0,1	-1,4	1,50	1,00	0,00-0,25
Červenec 09	0,3	-0,7	-2,1	1,50	1,00	0,00-0,25
Srpen 09	0,2	-0,2	-1,5	1,25	1,00	0,00-0,25
Září 09	0,0	-0,3	-1,3	1,25	1,00	0,00-0,25
Říjen 09	-0,2	-0,1	-0,2	1,25	1,00	0,00-0,25
Listopad 09	0,5	0,5	1,8	1,25	1,00	0,00-0,25
Prosinec 09	1,0	0,9	2,7	1,00	1,00	0,00-0,25

Pramen: ČSÚ, ČNB, Eurostat, ECB, Fed

⁴⁵ ČR: 2T repo sazba ČNB, eurozóna: Main refinancing operations (Minimum bid rate, resp.fixed rate) ECB, USA: Intended federal funds rate Fedu.

7. FINANČNÍ A HOSPODÁŘSKÁ KRIZE

V rámci ohlédnutí za finanční a hospodářskou krizí lze konstatovat, že ekonomika a finanční sektor ČR reagovaly na krizi příznivěji než ve většině ostatních zemí střední a východní Evropy. K tomuto vývoji přispěla řada faktorů: nižší deficity běžného účtu v minulých letech, nižší závislost na volatilním přeshraničním dluhovém financování a následně i nižší rozsah cyklických investic podpořený přítokem zahraničního kapitálu.

Akutní finanční krizi, jejíž projevy na světových trzích na podzim 2008 byly spojeny s nárůstem nejistoty, výprodeji aktiv a rizikem celkového kolapsu finančního sektoru, se pomocí bezprecedentních opatření centrálních bank a jiných veřejných institucí podařilo zažehnat. Mezi tyto kroky patřilo např. razantní a koordinované snižování úrokových sazeb, dodávání likvidity, programy na odkup špatných aktiv, poskytování vládních záruk a kapitálové injekce pro postižené subjekty finančního trhu. Prostředky získané z těchto opatření byly v některých případech příslušnými institucemi ve světě již splaceny.

Český finanční sektor nebyl vzhledem ke své povaze podstatněji finanční krizí zasažen. ČR totiž primárně nezasáhla krize finanční, ale hospodářská, a to navíc pouze zprostředkovaně v důsledku exportní závislosti ČR zejména na trzích západní Evropy. Problémy reálné ekonomiky však mají zpětně určitý negativní dopad na český finanční sektor. Pokles tržeb a mezd ovlivní schopnost nefinančních podniků i jednotlivců splácet své závazky a může se tak dále nepříznivě projevit na kvalitě bankovních portfolií.

Subjekty bankovního sektoru, který dominuje českému finančnímu trhu, jsou v převážné většině dceřinými společnostmi významných evropských finančních skupin. Český finanční (a bankovní) sektor nezaznamenal ztráty ze špatných aktiv ve srovnatelném rozsahu jako některé významné evropské banky. Úvěrové instituce v ČR se zaměřují na retailové aktivity spíše než na investiční bankovníctví. V době potenciální nejistoty na mezibankovním trhu se tak české úvěrové instituce mohly spoléhat na financování z relativně stabilních klientských vkladů. Poměr vkladů k poskytnutým úvěrům v roce 2008 přesahoval 130 % a o rok později dosáhl téměř 138 % (viz graf 4.1) a patřil tak k nejvyšším v celé Evropě. V říjnu roku 2008 zahájila ČNB preventivní dodávání likvidity, zájem mezi bankami byl však minimální. Dlouhodobě ČNB naopak likviditu z trhu stahuje.

Dalším podpůrným faktorem, který působil ve prospěch českého bankovního sektoru ve srovnání s některými jinými zeměmi geografického regionu střední a východní Evropy, je mnohem nižší expozice českých domácností a nefinančních podniků vůči cizoměnovým úvěrům. Fluktuace směnného kurzu domácí měny proto nepůsobí negativně na jejich schopnost splácet úvěry. Tento stav je výsledkem vývoje korunových úrokových sazeb v průběhu posledních let. Úrokový diferenciál mezi českou korunou a některými cizími měnami byl v ČR výrazně nižší ve srovnání např. s Polskem, Maďarskem nebo Rumunskem. Z tohoto důvodu nebylo pro domácí subjekty kvůli kursovému riziku výhodné přijímat úvěry v cizí měně. Podíl cizoměnových úvěrů na celkových úvěrech domácností je téměř nulový. V případě nefinančních podniků jsou využívány především jako praktický způsob zajištění vůči cizoměnovým příjmům z vývozu.

Kromě zhoršení makroekonomické situace s dopadem na kvalitu bankovních úvěrových portfolií tak k negativním impulsům patřily spíše než ohniska domácí nestability především zprávy přicházející ze zahraničí. Panika sice způsobila stejně jako na zahraničních trzích propad cen akcií, jaro 2009 však díky nárůstu optimismu podpořenému uvolněnou politikou centrálních bank přineslo i na pražskou burzu růst, který kompenzoval větší část dřívějších ztrát.

V průběhu roku 2009 bylo možné pozorovat postupné uklidňování situace na finančních trzích. Avšak po skončení období, kterým se zabývá tato Zpráva, bylo stále zřetelnější, že na tržní vývoj budou mít významný vliv další negativní impulsy. V souvislosti s fiskální situací některých států eurozóny a následně problémy s financováním jejich dluhu totiž došlo na finančních trzích k opětovnému nárůstu napětí. Tento vývoj kulminoval v květnu 2010 rychlým oslabováním eura, dočasným poklesem burzovních indexů a následným příslibem vládní a mezinárodní podpory zasaženým státům v objemu až 750 mld. EUR.

ČR, která stojí vně eurozóny, tyto události bezprostředně nezasáhly. Vlna napětí na finančních trzích sice vedla k dočasnému oslabení středoevropských měn (včetně české koruny) vůči euru, tato depreciace však byla následována opětovným posílením s tím, jak investoři reagovali na oznámení ECB o dalším uvolnění její měnové politiky včetně zahájení odkupu dluhopisů vlád eurozóny. Také výnosy českých vládních dluhopisů reagovaly na nárůst napětí v eurozóně velmi mírně a zůstávají nadále na nízkých úrovních. Negativní efekty současného vývoje se tak mohou projevit především nepřímo prostřednictvím poklesu poptávky po českém

exportu v důsledku případného nepříznivého dopadu vývoje na finančních trzích na reálnou ekonomiku eurozóny. Oslabování eura by však mohlo naopak podpořit německé exporty a s nimi i český průmysl.

8. AKTIVITY MF V OBLASTI FINANČNÍHO TRHU

8.1. Aktivity MF na mezinárodní úrovni

8.1.1. Předsednictví ČR v Radě EU⁴⁶

Sektor finančních služeb se stal v průběhu českého předsednictví jednou z klíčových oblastí zájmu EU zejména s ohledem na v tu dobu probíhající finanční a hospodářskou krizi, na kterou navazoval značný počet legislativních a nelegislativních činností. Tyto často politicky citlivé návrhy EK vyvolávaly vysoká očekávání ze strany subjektů působících na finančním trhu i jednotlivých členských států. Vyjednávání navíc probíhalo pod časovým tlakem způsobeným končícím volebním obdobím EP a funkčním obdobím EK, stejně jako snahou reagovat na finanční krizi co nejdříve.

Legislativní akty

Odvětví finančních služeb představovalo jednu z významných oblastí hlavního programového okruhu českého předsednictví definovaného jako Evropa konkurenceschopná a otevřená. Evropské iniciativy v této oblasti se zaměřily na vytvoření otevřeného a bezpečného vnitřního trhu pro retailové spotřebitele, další integraci některých neretailových finančních služeb a vytvoření odpovídajícího regulatorního rámce. V tomto kontextu ČR usilovala na evropské úrovni o dokončení projednávání především těch legislativních aktů, které byly v celoevropském kontextu urgentní, zejména s ohledem na v té době aktuální finanční a ekonomickou krizi.

Hlavním cílem 1. poloviny českého předsednictví v legislativní oblasti proto bylo nalézt shodu mezi Radou a EP ve třech prioritních oblastech: nařízení k ratingovým agenturám (CRA), směrnici o solventnostní přiměřenosti pojišťoven (Solvency II) a revizi směrnic o kapitálových požadavcích (CRD).

Nejkomplikovanější problém jak s evropským, tak globálním dopadem představovalo nařízení k ratingovým agenturám. Naším cílem jako předsednické země bylo přispět k právní úpravě, která bude řádně fungovat vzhledem ke globálnímu charakteru tohoto odvětví. Obsahem nařízení jsou především podmínky pro registraci ratingových agentur v EU, pravidla pro vydávání ratingů, prevenci střetů zájmů a pro zvýšení transparentnosti. Nově se zavádí pravidla pro ratingové agentury ze zemí mimo EU, které vydávají ratingy využívané finančními institucemi v EU. Zásadní novum je dohled nad činností ratingových agentur v rámci EU, kdy budou vytvořena kolegia orgánů dohledu, která by měla umožnit lepší koordinaci. Nařízení přispěje k vyšší kvalitě a objektivitě ratingů, jimiž se řídí investoři při svých rozhodnutích.

Zřejmá výzva a velká příležitost nastavit mezinárodní standardy v regulaci pojišťovnictví existovala u směrnice Solvency II. Českému předsednictví se podařilo úspěšně uzavřít náročná a obtížná vyjednávání jak v Radě EU, tak s EP, která se k této směrnici vedla poslední 2 roky. V rámci revize bylo 13 směrnic upravujících životní a neživotní pojištění a zajištění zahrnuto do společného legislativního aktu. Směrnice prohlubuje integraci pojistného a zajistného trhu EU, zlepšuje ochranu pojistníků a osob oprávněných k pojistnému plnění a zvyšuje mezinárodní konkurenceschopnost pojistitelů a zajistitelů EU.

Vysokou prioritou českého předsednictví byla také revize směrnic CRD, která je velmi dobrým příkladem konkrétní legislativní reakce na krizi. Novela zmíněných směrnic představuje první významný příspěvek k důkladné revizi systému bankovní regulace s cílem odstranit její hlavní nedostatky, které se projevíly v průběhu finanční krize. Hlavní změny spočívají v ustanovení kolegií orgánů dohledu pro spolupráci při dohledu nad přeshraničními skupinami úvěrových institucí i pro instituce podnikající v jiném členském státu prostřednictvím poboček. Zavádí přísnější pravidla pro velké angažovanosti (limity pro pohledávky za jedním klientem), větší harmonizaci hybridních kapitálových nástrojů a zásadním způsobem reviduje regulatorní rámec v oblasti sekuritizace. Dosažení kompromisu ohledně tohoto textu je rovněž možno považovat za velký úspěch českého předsednictví.

Dalším významným právním předpisem projednávaným během českého předsednictví byla novela směrnice o elektronických penězích (EMD), která upravuje vydávání elektronických peněz a dohled nad institucemi

⁴⁶ V roce 2008 probíhaly přípravy na předsednictví ČR v Radě EU, které vyvrcholily předsednictvím v 1. polovině roku 2009. Vzhledem k významnosti tématu je proto zařazena nejen část přípravy na předsednictví, ale i samotný průběh, resp. doposud dosažené výsledky.

elektronických peněz. České předsednictví při jednáních ohledně směrnice EMD usilovalo především o odstranění vysokých regulačních bariér, které znemožňují rozvoj trhu elektronických peněz v Evropské unii, a o nastavení přiměřených podmínek pro podnikání institucí elektronických peněz. Směrnice např. liberalizuje obezřetnostní požadavky kladené na instituce elektronických peněz, zpřesňuje definici elektronických peněz a vymezení působnosti směrnice. Dále umožňuje vznik tzv. hybridních institucí elektronických peněz, pro něž bude vydávání elektronických peněz představovat pouze jednu z několika obchodních aktivit. Celkově pak směrnice usiluje o to, aby se regulační a dohledový rámec institucí elektronických peněz přiblížil rámci dohledu platebních institucí, jejichž produkty se elektronickým penězům velmi podobají.

Nové nařízení o přeshraničních platbách v eurech zaručuje, že náklady na přeshraniční platby (převody, výběry z bankomatů a elektronické platby) jsou pro spotřebitele stejné jako v případě odpovídající platby v eurech provedené uvnitř jeho vlastního členského státu. Novela představuje důležitý krok v realizaci projektu jednotné oblasti plateb v eurech (SEPA) v rámci EU, posílí ochranu práv spotřebitelů a podpoří rozvoj moderního a efektivního systému plateb v rámci EU. Novela rozšiřuje působnost nařízení i na inkaso, které bylo v rámci projektu SEPA oficiálně spuštěno 2.11.2009.

V lednu 2010 byl EK předložen návrh na zavedení programu Společenství na podporu zvláštních činností v oblasti finančních služeb, účetního výkaznictví a auditů, jehož cílem je podpora politik EU v daných oblastech. Hlavním cílem tohoto rozhodnutí je zajistit lepší fungování vnitřního trhu prostřednictvím zefektivnění procesu vytváření a aplikace komunitárních pravidel. S ohledem na zachování nezávislosti institucí v oblasti účetních a auditorských standardů a zajištění přiměřených prostředků na jejich činnost byl zaveden mechanismus jejich spolufinancování z rozpočtu EU.

Nelegislativní iniciativy

V nelegislativní oblasti byla na počátku českého předsednictví soustředěna pozornost na navázání na opatření přijatá v průběhu roku 2008 k obnově řádného fungování finančních systémů a důvěry ekonomických subjektů. Naléhavým úkolem českého předsednictví byla realizace dalších kroků k posílení transparentnosti a stability finančních trhů. Na prvním zasedání Rady ECOFIN konaném pod hlavičkou českého předsednictví se podařilo přijmout závěry k bankovnímu kapitálu. Rada v nich potvrdila, že prostředky, které banky obdržely v souvislosti s rekapitalizační činností vlád členských států, by neměly být interpretovány jako zvýšení požadavku na přiměřenost bankovního kapitálu, neboť hlavním cílem opatření je podpora úvěrů podnikům a domácnostem. Ministři věnovali pozornost i otázce účetních standardů vztahujících se k finančním nástrojům s cílem podpořit uplatňování obdobných pravidel v USA a v Evropě.

Celá EU aktivně pracovala na přijetí koordinované reakce na finanční krizi. Jako součást strategie k zajištění finanční stability, která byla dohodnuta v říjnu roku 2008, byl na úrovni EU diskutován společný přístup ke znehodnoceným aktivům. Vzhledem ke komplexnosti této problematiky byla nutná úzká spolupráce mezi EK a ECB k nalezení optimálního přístupu při oceňování znehodnocených aktiv a oprávnění institucí participovat v záchranných schématech. Ve všech výše zmíněných případech se české předsednictví snažilo usnadnit a urychlit probíhající debaty tak, aby bylo dosaženo maximální konzistentnosti při stabilizaci ekonomické a finanční situace a aby se předešlo negativním vedlejším dopadům. Na společných principech nakládání se znehodnocenými aktivy se Rada ECOFIN dohodla v únoru 2009.

Hlavní prioritou druhé poloviny předsednictví v sektoru finančních služeb byla reforma uspořádání struktury dohledu nad finančním trhem. První diskuze na úrovni ministrů financí a guvernérů centrálních bank všech 27 členských států proběhla počátkem dubna na neformálním zasedání Rady ECOFIN v Praze. Ministři a guvernéři se zde dohodli na hlavních principech reformy dohledu nad finančním trhem v EU, zejména na nutnosti posílit dohled nad makrofinanční stabilitou na úrovni EU. Za tímto účelem podpořili vytvoření nového orgánu, Evropské rady pro systémová rizika (ESRB). Co se týče reformy dohledu nad jednotlivými institucemi finančního trhu, potvrdili ministři a guvernéři nutnost harmonizovat evropský dohledový rámec. Červnová Evropská rada potvrdila směr, kterým se vydala EK při přípravě dalších legislativních návrhů. Tím je sbližování pravidel, standardů a sankčních pravomocí mezi členskými státy, ale také posílení a přeměna Lamfalussyho výborů třetího stupně (CEBS, CESR a CEIOPS)⁴⁷ v nové agentury s právní subjektivitou a vytvoření Evropského systému orgánů dohledu nad finančním trhem (ESFS), který bude mít za úkol harmonizaci evropského dohledového rámce a konzistentní aplikaci pravidel v rámci členských států EU.

⁴⁷ Více o Lamfalussyho výborech třetího stupně viz kapitola 8.1.2. Evropské a jiné mezinárodní instituce.

Mezinárodní koordinace

České předsednictví usilovalo o nalezení společné pozice všech členských států EU pro vyjednávání v rámci G20, a to pro všechny úrovně jednání. Pro konečné dojednání společné unijní pozice bylo rozhodující zasedání Rady ECOFIN dne 10.3.2009 a setkání Evropské rady dne 19.3.2009, na kterých byl evropský mandát pro londýnský summit zemí G20 schválen.

8.1.2. Evropské a jiné mezinárodní instituce

Výbor pro finanční služby (FSC) a Hospodářský a finanční výbor (EFC)

Výbor pro finanční služby (FSC) a Hospodářský a finanční výbor (EFC) patří mezi expertní výbory Rady ECOFIN. Výbor FSC je fórem pro předběžné projednávání otázek souvisejících s finančními službami na expertní úrovni a společně s EFC se podílí na přípravě jednotlivých zasedání Rady ECOFIN. Práce výboru FSC se účastní zástupci ministerstev financí členských států EU, EK, ECB a Lamfalussyho výborů 2. a 3. úrovně.

Výbor EFC je zřízen na základě článku 134 Smlouvy o fungování EU a plní zejména poradní a přípravné úkoly stanovené tímto článkem Smlouvy nebo svěřené přímo Radou. Předmětem činnosti výboru EFC je zejména sledovat hospodářskou a finanční situaci členských států a EU, podávat zprávy Radě ECOFIN a EK a přispívat k přípravě činností Rady v hospodářském a finančním sektoru. Výbor zahrnuje zástupce ministerstev financí členských států EU, EK, ECB a také národních centrálních bank. MF se pravidelně účastní zasedání obou výborů a aktivně na nich vystupuje. Při přípravě stanovisek na zasedání obou výborů MF spolupracuje s ČNB.

Rok 2009 byl ve znamení finanční krize, na což výbory reagovaly projednáváním tématy. Jejich činnost zahrnovala hodnocení situace na trhu a opatření, jež jednotlivé členské státy v souvislosti s finanční krizí přijaly, a to včetně proběhlé implementace. Zabývaly se doporučeními obsaženými ve zprávě zpracované skupinou vedenou J. de Larosièrem, jež se týkaly reformy evropského dohledového rámce, problematikou znehodnocených aktiv v rozvahách bank, přeshraniční finanční stabilitou, krizovým řízením, omezením procyklického působení finančního systému, trhy s deriváty, proběhlými zátěžovými testy bank, ústupovými strategiemi z podpůrných opatření, projektem SEPA, návrhem nového účetního standardu pro finanční instrumenty, nespolečnými jurisdikcemi a přípravou na setkání ministrů a guvernérů G20.

V roce 2010 je prozatím jedním z hlavních diskutovaných témat přeshraniční řízení krizí ve finančním sektoru, a to především v souvislosti s vytvořením evropského rámce pro řízení krizí v přeshraničních bankovních skupinách. Vývoj ukázal, že EU chybí účinná a jednotná krizová řízení pro finanční instituce, které působí nebo jsou součástí skupin působících ve více členských státech.

Rada ECOFIN

Prioritními tématy Rady ECOFIN pro rok 2009 byla zejména finanční krize a reforma dohledového rámce v EU.

V roce 2009 Rada ECOFIN:

- v oblasti kapitálu bank podpořila výzvy k tomu, aby byla v budoucnu modifikována mezinárodní úprava kapitálových a účetních pravidel s cílem omezit nadměrné procyklické důsledky, a vyzvala k dosažení pokroku směrem k tomuto cíli (20.1.2009);
- podpořila iniciativu týkající se jednotné oblasti pro platby v eurech (SEPA) a vyzvala platební sektor k urychlení nezbytných příprav pro úspěšné zahájení tohoto režimu (10.2.2009);
- potvrdila politickou dohodu mezi Radou a EP v rámci prvního čtení spolurozhodovacího procesu k těmto legislativním aktům: směrnice Solvency II, nařízení k ratingovým agenturám, směrnice EMD a nařízení k přeshraničním platbám v EU (5.5.2009);
- potvrdila politickou dohodu mezi Radou a EP ohledně revize směrnic o kapitálových požadavcích a programu Společenství na podporu zvláštních činností v oblasti finančních služeb, účetního výkaznictví a auditů;
- schválila závěry o reformě evropského rámce dohledu nad finančními službami, v nichž souhlasila se zřízením nezávislého orgánu pro obezřetnostní dohled na makroúrovni (ESRB) zahrnující všechny finanční sektory a s tím, aby byla neprodleně provedena a dokončena doporučení de Larosièrovy skupiny týkající se vytvoření Evropského systému finančního dohledu (ESFS) (9.6.2009);

- podpořila zavedení prospektivního oprávkování, jež by přispělo k omezení procykličnosti, včetně vývoje modelů pro dynamické oprávkování a shodla se na tom, že je třeba dále usilovat o zmírnění procykličnosti vytvářením proticyklických kapitálových polštářů (6.7.2009);
- vyzvala IASB, aby pozměnil mezinárodní účetní standard IAS 39, a to rychle a včas pro přípravu účetních závěrek za rok 2009 (6.7.2009);
- souhlasila s tím, že je třeba připravit koordinovanou strategii ústupu od rozsáhlých stimulačních politik a že je nezbytná značná fiskální konsolidace, která zastaví a případně zvrátí nárůst zadlužení a obnoví zdravé fiskální pozice. Rada se dohodla na zásadách, na kterých mají být ústupové strategie založeny (20.10.2009);
- dosáhla shody na obecném přístupu ohledně návrhů na vytvoření ESRB, která zajistí dohled nad finančním systémem jako součást reformy rámce dohledu EU pro bankovní trhy, pojištné trhy a trhy cenných papírů (20.10.2009);
- se shodla na tom, že je třeba posílit regulační rámec pro předcházení krizím, řízení krizí a jejich řešení a vyvinout komplexní unijní rámec pro užší koordinaci politiky v oblasti finanční stability (20.10.2009);
- přijala směrnici Solvency II, kterou se stanoví nová pravidla pro solventnost pojišťoven s cílem zvýšit integraci, posílit konkurenceschopnost pojišťovnictví EU a zvýšit ochranu pojistníků a oprávněných osob (10.11.2009);
- se dohodla na obecném přístupu ke zpřísnění kapitálových požadavků a politik odměňování v bankovním sektoru (CRD III) (10.11.2009);
- dohodla se na obecném přístupu k návrhům nařízení, která mají zřídit tři nové orgány pro dohled nad finančním trhem (ESAs);
- uvítala sdělení EK o rámci EU pro řízení přeshraničních krizí v bankovním sektoru, které se týká 3 hlavních oblastí: včasného zásahu, opatření na řešení problémů bank a insolvenčního řízení, a vyzvala EK, aby do jara roku 2010 předložila zprávu s konkrétními politickými návrhy týkajícími se dalšího postupu v této oblasti. Rovněž uložila výboru EFC, aby pokračoval v práci na rámci EU pro koordinaci politik při řízení krizí včetně otázky sdílení nákladů, a aby do jara roku 2010 předložil Radě konkrétní návrhy (2.12.2009);
- podpořila uskutečnění projektu SEPA a vyzvala EK, aby provedla hodnocení, zda jsou zapotřebí právní předpisy stanovující termíny pro zavedení SEPA a popř. vypracovala příslušný legislativní návrh (2.12.2009);
- v oblasti trhů s deriváty souhlasila s potřebou podstatně zmírnit úvěrové riziko protistrany a se zlepšením transparentnosti, účinnosti a integrity transakcí s deriváty (2.12.2009).

Rada ECOFIN se na svých zasedáních rovněž věnovala přípravám na zasedání Evropské Rady a přípravě společné pozice na zasedání G20.

V roce 2009 proběhly 2 neformální zasedání ministrů financí a guvernérů centrálních bank. První zasedání proběhlo za českého předsednictví v Praze (duben 2009). Ministři a guvernéři se dohodli na hlavních principech reformy dohledu nad finančním trhem v EU, zejména na nutnosti posílit dohled nad makrofinanční stabilitou, a harmonizovat evropský dohledový rámec. Druhé zasedání se konalo za švédského předsednictví (říjen 2009) v Göteborgu, kde byla rovněž projednávána problematika dohledu nad finančním trhem a opatření na posílení finanční stability (krizové řízení).

Počátkem roku 2010 se Rada ECOFIN soustředila především na situaci týkající se schodku veřejných financí a veřejného dluhu v Řecku. Na březnovém zasedání se věnovala strategiím ústupu od angažovanosti státu, uvítala zprávu od výboru EFC týkající se dané problematiky a vzala na vědomí konkrétní zlepšení, jež byla zaznamenána ve fungování finančních trhů. Rada rovněž vyzvala výbor EFC, aby podpořil koordinované ukončování podpůrných opatření mezi členskými státy a prozkoumal, jak je možné zamezit negativním vedlejším dopadům při zohlednění konkrétních podmínek v členských státech.

Na zasedání Rady Ecofin v květnu 2010 byl schválen obecný přístup k návrhu směrnice o správcích alternativních investičních fondů (AIFMD) a byly přijaty závěry ke krizovému řízení a k ústupové strategii ve finančním sektoru.

Pracovní skupina Rady pro finanční služby (PS D3)

Jednu z prioritních agend, jejíž projednávání započalo v pracovní skupině D3 na podzim roku 2009, představuje **reforma dohledového uspořádání nad finančním trhem v EU**. Reforma reaguje na nedávnou krizi na finančních trzích a jí odhalené nedostatky. Jedná se o balíček celkem 5 legislativních návrhů, které mají vést k vytvoření dvoupilířové struktury. 1. pilíř představuje Evropská rada pro systémová rizika (ESRB), která bude dohlížet a vyhodnocovat rizika ohrožující finanční stabilitu v EU a v případě potřeby vydávat varování a doporučení. 2. pilíř bude tvořit Evropský systém orgánů dohledu (ESFS), který bude zahrnovat národní orgány dohledu a 3 nové orgány vzniklé transformací dosavadních dohledových výborů (tzv. výbory 3. stupně Lamfalussyho struktury)⁴⁸ v sektoru bankovníctví, pojišťovnictví a kapitálového trhu. Ty budou vykonávat dosavadní úkoly svých předchůdců, ale získají i některé nové pravomoci (např. vypracovávání závazných technických norem, závazné řešení sporů mezi národními orgány dohledu, posílení role při řešení krizových situací).

Součástí dohledové reformy je i návrh tzv. směrnice Omnibus I. Ten se týká některých změn, jež bude třeba učinit v sektorové legislativě, aby se zohlednil vznik nových orgánů a jejich pravomoci. Vyjednávání o tomto návrhu byla započata v pracovní skupině D3 na podzim roku 2009, obecný přístup byl schválen na zasedání COREPER II dne 15.4.2010.

Evropský parlament plánuje hlasovat o výše zmíněné šestici návrhů na svém červencovém plenárním zasedání. Nový dohledový rámec má být funkční na počátku roku 2011.

Bankovníctví

V oblasti bankovníctví došlo v roce 2009 k několika významným změnám. V rámci revize směrnic CRD⁴⁹ byl během českého předsednictví v Radě EU úspěšně pod vedením zástupců MF vyjednáán legislativní text, který byl následně schválen Evropským parlamentem a v listopadu 2009 publikován v Úředním věstníku EU pod číslem 2009/111/ES. Tato revize, pro níž se používá označení CRD II, významným způsobem reaguje na finanční krizi - zavádí přísnější pravidla pro velké angažovanosti (limity pro pohledávky za jedním klientem), větší harmonizaci hybridních kapitálových nástrojů a zásadním způsobem reviduje regulatorní rámec v oblasti sekuritizace. K podstatným změnám dochází i v oblasti dohledu, kdy jsou k zajištění efektivnější spolupráce (např. k výměně informací) mezi orgány dohledu nad konsolidačními celky a orgány dohledu nad členy těchto celků zřizována tzv. kolegia orgánů dohledu. Novela také zakotvuje pravidla pro koordinovaný postup orgánů dohledu, centrálních bank a ministerstev financí jak při běžných, tak i mimořádných situacích.

Cílem další revize směrnice o kapitálových požadavcích, tzv. CRD III, kterou uveřejnila EK v červenci 2009, je oblast obchodního portfolia úvěrových institucí, politiky odměňování a resekuritizace. Pracovní skupina, jíž se aktivně účastnili zástupci MF a ČNB, tento návrh velmi rychle projednala a již v listopadu 2009 byl k návrhu schválen Radou ECOFIN obecný přístup. I tyto změny jsou odůvodněny potřebou reagovat na finanční krizi. Návrh novely směrnice promítá principy týkající se odměňování, které jsou obsaženy v doporučení EK ze dne 30.4.2009 o odměňování v oblasti finančních služeb (2009/384/ES). Zavedením požadavků na politiku odměňování v rámci úvěrových institucí, tedy bank a spořitelních a úvěrních družstev, ale i OCP, by měly být vytvářeny předpoklady pro omezení podstupování nadměrných rizik těmito institucemi.

Evropská rada

Evropská rada je nejvýznamnějším politickým orgánem EU, ve kterém jsou zastoupeni nejvyšší představitelé členských států (hlavy států nebo předsedové vlád) a předseda EK. Evropská rada se schází nejméně čtyřikrát do roka a určuje obecné politické směřování EU.

V rámci oblasti finančních služeb se v roce 2009 Evropská rada na svých zasedáních věnovala zejména problematice posílení finanční regulace včetně dohledu nad finančními trhy, směrnicí CRD, otázkám spojeným s odměňováním a strategiím ústupu od angažovanosti státu.

⁴⁸ Committee of European Banking Supervisors (CEBS); Committee of European Insurance and Occupational Pensions Supervisors (CEIOPS); Committee of European Securities Regulators (CESR)

⁴⁹ Jde o souhrnné označení směrnic 2006/48/ES a 2006/49/ES.

Výbory 2. úrovně Lamfalussyho procesu

Evropský bankovní výbor (EBC)

EBC je poradním výborem EK a je složen z vysokých představitelů členských států a zástupců EK. Úzce spolupracuje s výborem CEBS, a vykonává 2 základní funkce:

- poradní při tvorbě návrhů legislativních aktů EU v oblasti bankovníctví a při plnění úkolů EK zajišťuje správnou implementaci evropské legislativy do právních řádů členských států, a
- regulatorní (komitologickou), což znamená, že má právo odsouhlasit směrnici EK v oblastech, ve kterých je EK svěřena příslušná pravomoc.

V roce 2009 se výbor sešel čtyřikrát. Jednal v rámci své regulatorní funkce o návrhu tzv. komitologické směrnice EK, kterou se mění směrnice 2006/48/ES, pokud jde o zahrnutí slovenské SID banky mezi instituce, na něž se vztahuje čl. 2 směrnice 2006/48/ES (čl. 2 obsahuje výčet institucí, které nepodléhají požadavkům uvedeným v této směrnici). Publikace směrnice v Úředním věstníku EU se očekává začátkem roku 2010.

Hlavním tématem roku 2009 diskutovaným na jednáních EBC, do nichž jsou aktivně zapojeni zástupci MF, byla obecně situace na finančních trzích. Výbor se také zabýval návrhy EK na revizi směrnic o kapitálových požadavcích (CRD II, III a IV), tedy především oblastí politik odměňování v rámci úvěrových institucí, úpravou kapitálu a likvidity apod. Z dalších témat bylo diskutováno např. krizové řízení v bankovním sektoru a schémata pojištění bankovních vkladů. Diskuse nad těmito tématy pokračuje i v roce 2010.

Evropský výbor pro pojišťovny a zaměstnanecké penzijní fondy (EIOPC)

Poradní výbor EK EIOPC řeší nejen expertní, ale i politické otázky spojené s pojišťovnictvím, včetně penzijních fondů. Je složen ze zástupců reprezentujících vlády členských států na úrovni ministerstev a zástupců EK. Jako pozorovatelé se účastní zástupci výboru CEIOPS a zemí EHP. Jeho posláním je posuzovat jakékoliv otázky týkající se uplatňování předpisů EU v pojišťovnictví a v oblasti zaměstnaneckého penzijního pojištění.

Výbor svou pozornost zaměřil hlavně na směrnici Solvency II. Dále se pak věnoval přípravě na provádění předpisů pro směrnici Solvency II, k jejichž vypracování byla založena speciální pracovní skupina. Výbor se rovněž zabývá revizí směrnice o zprostředkování pojištění (IMD). Zároveň s tím sleduje iniciativu v oblasti retailových investičních produktů. V neposlední řadě diskutuje otázky právě probíhající reformy dohledového uspořádání a jejich dopadů do pojišťovnictví.

Výhledově by se práce EIOPC měla dotknout harmonizace zavedení a nastavení garančních schémat v pojišťovnictví a nového přístupu k řízení rizika a kapitálových požadavků v souvislosti se směrnicí o institucích zajišťujících zaměstnanecká penzijní schémata (IORP), tentokrát v rámci širšího tematického okruhu prosazovaného EK ohledně penzí.

Evropský výbor pro cenné papíry (ESC)

ESC je taktéž poradním a regulatorním orgánem EK. Projednává a hlasuje o návrzích EK, které se vztahují k regulaci evropského trhu s investičními nástroji. Poskytuje rady k politickým otázkám týkajícím se kapitálového trhu a vydává prováděcí předpisy k rámcové právní úpravě této oblasti. Je složen z vysokých představitelů členských států a zástupců EK.

MF se zúčastnilo všech jednání v roce 2009. ESC podpořil návrh EK - novelizaci směrnice o prospektu. V návaznosti na veřejnou konzultaci EK o možných změnách a doplněních směrnice o garančních systémech pro investory (ICSD), směrnice o zneužití trhu (MAD) a směrnice o transparentnosti diskutoval též otázky spojené s těmito oblastmi. ESC v roce 2009 předložil EK k projednání návrhy prováděcích opatření ke směrnici 2009/65/ES (tzv. UCITS IV). Na svých jednáních se ESC dotkl také otázek regulace retailových investičních produktů, postavení centrální protistrany a clearingových institucí, registru obchodů na regulovaných trzích, úmluvy UNIDROIT o zprostředkovaném držení cenných papírů či směrnici o právu cenných papírů. Proběhla rovněž společná zasedání členů ESC a pracovní skupiny IV pro přímé zdaňování.

OECD

Výbor pro finanční trhy při OECD (CMF při OECD)

Výbor CMF je hlavním orgánem OECD zabývajícím se problematikou finančních trhů, který sleduje a studuje opatření ke zlepšení fungování národních finančních trhů a mezinárodního finančního a devizového trhu a diskutuje koncepční a strategické otázky. Výbor je součástí mezinárodní sítě orgánů, které vykonávají dohled nad rozvojem finančního systému, starají se o mezinárodní spolupráci a koordinaci a větší kompatibilitu regulace finančních trhů. Členy jsou zástupci ministerstev financí a centrálních bank členských států OECD. Zvláštností a výjimečností zasedání CMF je setkání se zástupci mezinárodní soukromé finanční sféry, na kterých se řeší závažné otázky společného zájmu veřejného a soukromého sektoru.

Zástupce MF se zúčastnil všech jednání výboru v roce 2009, na kterých byly řešeny všeobecné otázky situace a dalšího směřování finančních trhů. Konkrétně se výbor zabýval zejména opatřeními přijatými v souvislosti s probíhající finanční a hospodářskou krizí a možnostmi jejich zrušení konkrétně u nadměrného zvyšování pojištění vkladů. Soukromý sektor volal především po pomoci veřejné sféry při koordinaci aktivit, větší transparentnosti finančního trhu a lepších standardů. Mezi nejdůležitější ústupová opatření byl z dlouhodobého hlediska označen řádný dohled nad finančním trhem a vyvážená regulace. Dlouhodobě se na výboru diskutuje efektivita regulace na finančních trzích, finanční vzdělávání a ochrana spotřebitele na finančním trhu.

Insurance and Private Pensions Committee (IPPC při OECD)

IPPC je hlavním orgánem OECD zabývajícím se problematikou pojistného trhu, dohledem v oblasti pojišťovnictví a problematikou soukromých penzí, tj. neveřejného sektoru důchodového zabezpečení (problematikou soukromých penzí se v rámci IPPC zabývá Working Party for Private Pensions, WPPP). IPPC se snaží o mezinárodní spolupráci, koordinaci a větší kompatibilitu regulace uvedených sektorů finančního trhu. Členy jsou zástupci ministerstev financí a centrálních bank členských států organizace.

Hlavní agendu tvoří diskuse a přijetí zprávy o vlivu finanční krize na sektor pojišťovnictví. Dále se projednávají tzv. Guidelines on Insurance Governance, oblast finančního vzdělávání, soukromé zdravotní pojištění, katastrofická rizika nebo efektivita a účinnost regulace. Na úrovni WPPP se konal spojený seminář s IOPS (The International Organisation of Pension Supervisors) a ICPM (International Centre for Pension Management) o rizikovém řízení penzijních fondů. Další agendou této pracovní skupiny byly DC systémy,⁵⁰ investování v těchto systémech a penzijní dávky. V neposlední řadě pokračovala jednání o přistoupení s Ruskem, Slovinskem, Izraelem, Chile a Estonskem.

G20

Skupina G20 sdružující ministry financí a guvernéry centrálních bank 19 zemí⁵¹ a EU (zastoupena aktuálně předsedající zemí a ECB) byla ustavena v roce 1999, aby poskytla fórum pro výměnu názorů nejvýznamnějších světových ekonomik na klíčové otázky týkající se globální ekonomiky.

V roce 2009 skupině předsedala Velká Británie, lídři se sešli na jaře v Londýně a na podzim v Pittsburghu.

Na dubnovém zasedání vydali lídři G20 Prohlášení týkající se posilování finančního systému. V něm se dohodli na následujících bodech:

- vytvořit Financial Stability Board (FSB) jako nástupce Financial Stability Forum (FSF), avšak s většími pravomocemi. Členy FSB budou země G20, členové FSF, Španělsko a EK;
- FSB by měl spolupracovat s Mezinárodním měnovým fondem (MMF), aby mohl poskytovat včasné varování týkající se makroekonomických a finančních rizik a připravit postupy, jež budou na tato rizika reagovat;
- přetvořit regulační systém, aby byly relevantní orgány schopny identifikovat a zohledňovat makroobezřetnostní rizika;
- rozšířit dohled na všechny systematicky významné finanční instituce (SIFIs), instrumenty a trhy;

⁵⁰ Defined contribution plan - penzijní plán, ve kterém je sjednána výše příspěvku účastníka. Výše penze závisí na výši příspěvků a době, po kterou účastník přispívá.

⁵¹ Členskými státy jsou Argentina, Austrálie, Brazílie, Kanada, Čína, Francie, Německo, Indie, Indonésie, Itálie, Japonsko, Mexiko, Rusko, Saudská Arábie, Jihoafrická republika, Jižní Korea, Turecko, Velká Británie a USA.

- schválit a implementovat nové principy FSF týkající se schémat odměňování;
- přijmout opatření na zlepšení kvality, kvantity a mezinárodní konzistence kapitálu v bankovním systému;
- přijmout opatření v souvislosti s nespolupracujícími jurisdikcemi, včetně tzv. daňových rájů;
- vyzvat tvůrce účetních standardů, aby urychleně pracovali spolu s dohledovými a regulatorními orgány na zlepšování standardů, aby bylo dosaženo jednotné sady vysoce kvalitních účetních standardů;
- rozšířit regulatorní dohled a registraci ratingových agentur.

Na podzimním zasedání lídři G20 vyzvali ministry financí a guvernéry centrálních bank, aby se dohodli na mezinárodním rámci, jež se bude týkat reformy finančního systému a bude zahrnovat následující klíčové body:

- vytvoření vysoce kvalitního kapitálu a zmírňování procykličnosti;
- reformu praktik v oblasti odměňování za cílem podpory finanční stability;
- zlepšení situace v oblasti OTC trhů s deriváty;
- přeshraniční řízení krizí a SIFIs.

Další vybrané platformy EK

European Financial Conglomerates Committee (EFCC)

EFCC je výborem 2. úrovně a řeší zejména expertní otázky spojené přímo s konglomeráty. Je složen ze zástupců reprezentujících vlády členských států na úrovni ministerstev a zástupců EK. Jako pozorovatelé se účastní zástupci výborů 3. úrovně, nejčastěji CEIOPS či CEBS.

Výbor se zabývá možnostmi revidovat směrnici o finančních konglomerátech (FICOD) tak, aby pokrývala alespoň tytéž nástroje, jaké jsou k dispozici v sektoru bankovníctví či pojišťovnictví. Tím podporuje konvergenci mezi národními dohledovými orgány a mezi finančními sektory. Současně s tím ověřuje oprávněnost některých požadavků obsažených v FICOD. Za tímto účelem byla zřízena specializovaná pracovní skupina – FICOWG.

Ve výsledku by EFCC měla navrhnout změny ustanovení ohledně dohledu ve směrnici CRD vztahující se k finanční holdingové skupině, a ve směrnici IGD (Insurance Group Directive), vztahující se k pojišťovací holdingové skupině, i na případy, kdy mateřskou holdingovou společností bude smíšená finanční holdingová společnost. Dále jde o další změny FICOD, jakými jsou např. kvantitativní určovatele. V neposlední řadě jde též o otázku definice „účasti“ nebo otázku definice správcovských společností, resp. jejich začlenění do definice finančního konglomerátu.

Jednání FICOWG a změny v jednotlivých směrniciích dle výše uvedeného byly posunuty až do ustálení právního prostředí, resp. dokončení projektu Solvency II.

Government Expert Group on Retail Financial Services (GEGFRS)

GEGFRS je expertní skupinou EK, která se zabývá otázkami retailových (maloobchodních) finančních služeb. Práce této skupiny vychází zejména ze Zelené knihy o retailových finančních službách na jednotném trhu vydané v květnu 2007. Na jednání skupiny jsou předkládány jak konkrétní legislativní či nelegislativní návrhy EK, tak témata ve fázi odborné diskuse. Zástupci MF se účastní všech jednání této skupiny.

Hlavními tématy diskuse GEGFRS v roce 2009 byly otázky týkající se informovanosti spotřebitele, bankovních poplatků a tzv. switchingu (neboli podmínek při změně banky, která vede běžný účet klienta). Tato témata EK v rámci svých aktivit dlouhodobě mapuje s cílem formulovat v budoucnu politiku, která by tyto problémy ochrany spotřebitele a rozvoje retailového finančního trhu měla adekvátním způsobem řešit.

V rámci expertní skupiny proběhla diskuse o aktuálním stavu transpozic směrnice o nekalých obchodních praktikách vůči spotřebitelům na vnitřním trhu, úskalích implementace této normy v členských státech EU a potřebě její případné revize. EK na jednání GEGFRS představila své záměry v oblasti tzv. zodpovědného půjčování na finančním trhu, s ním souvisejícím provozem v rámci jednotného trhu propojených úvěrových registrů a informovala členy skupiny o připravované revizi směrnice IMD. Revize této směrnice má proběhnout koordinovaně s iniciativou EK v oblasti tzv. balíčkových retailových investičních produktů (tzv. PRIIPS) a s revizí směrnice o trzích finančních nástrojů (MiFID). Navrhované změny by měly především odrážet potřebu

komplexního posílení a sjednocení ochrany spotřebitele v sektorech finančního trhu, zajistit zvýšení objemu přeshraničního poskytování finančních služeb a umožnit zlepšení výkonu dohledu. Lze očekávat, že iniciativa v oblasti PRIPS a revize zmíněných dvou sektorových směrnic budou patřit mezi hlavní očekávaná témata k diskusi v rámci GEGRFS v roce 2010.

Government Expert Group on Mortgage Credit (GEGMC)

GEGMC je další expertní skupinou EK, na rozdíl od průřezově zaměřené GEGRFS již úzce profilovanou. Skupina byla založena v roce 2005 jako poradní orgán asistující EK při definování a vývoji politik v oblasti hypotečních úvěrů. Vedle prezenčních jednání slouží tato skupina také jako síť pro získávání informací o situaci na národních trzích v rámci průzkumů ke konkrétním tématům.

Předmětem diskusí v roce 2009 bylo rozšíření aplikace úpravy spotřebitelských úvěrů na úrovni jednotlivých členských států (diskrece členských států) i na hypoteční úvěry.

Early Intervention Working Group (EIWG)

Pracovní skupina EK EIWG analyzovala zejména zkušenosti z uplynulé finanční krize a snažila se definovat mezery a překážky obsažené v národních systémech bránící rychlému a efektivnímu zásahu v případě krize v přeshraniční finanční instituci. Hlavními diskutovanými body na zasedáních této pracovní skupiny byly problematické okruhy související s krizovým řízením.

Dne 20.10.2009 předložila EK k veřejné konzultaci Sdělení EK – Rámec EU pro řízení přeshraničních krizí v bankovním sektoru. EK plánuje na červen roku 2010 vydat sdělení týkající se fondů k financování nákladů řešení krize v bankách (Bank Resolution Funds), na říjen roku 2010 sdělení ohledně evropského rámce pro krizové řízení a na jaro roku 2011 předložení legislativních návrhů ke krizovému řízení.

Problematice krizového řízení byla věnována značná část neformálního zasedání Rady ECOFIN v dubnu 2010, závěry Rady byly k tomuto tématu přijaty v květnu 2010.

Deposit Guarantee Schemes Working Group (DGSWG)

V roce 2009 pokračovaly přípravné práce EK směřující k revizi garančních schémat v sektoru bankovníctví, pojišťovnictví a kapitálového trhu. EK uspořádala počátkem roku veřejnou konzultaci k revizi směrnice pro odškodňování investorů na kapitálovém trhu (ICSD) a veřejnou konzultaci k oblasti garančních schémat v sektoru bankovníctví (DGS), v rámci nichž se MF vyjadřovalo k jednotlivým variantním návrhům možných změn uspořádání DGS a ICS. Na jednáních pracovní skupiny DGS byly za účasti MF diskutovány možnosti změn systému DGS (především v oblasti výše pojistného krytí, zkrácení lhůt pro výplatu náhrad, financování, geografické aspekty, úroveň vzájemné spolupráce, přesah do oblasti krizového řízení), včetně úprav v systému ICS a případného zavedení systému garančních schémat v oblasti pojišťovnictví. Za klíčová východiska považuje EK princip harmonizace a zjednodušení. V průběhu roku 2010 se očekává zveřejnění legislativního návrhu EK a následný legislativní proces na úrovni EU vedoucí k přijetí diskutovaných změn.

Capital Requirement Directive Working Group (CRDWG)

V první polovině roku se na jednáních pracovní skupiny diskutovala témata sekuritizace, obchodní portfolio, národní diskrece a dynamické oprávkování. Dne 24. července 2009 byl Evropskou komisí vydán konzultační materiál k dalším možným změnám směrnice CRD, který se zabýval zejména dynamickým oprávkováním a revizí zacházením s expozicemi zajištěnými jak komerčními, tak obytnými nemovitostmi.

V druhé polovině roku se v rámci jednání CRDWG diskutoval návrh dalších možných legislativních změn směrnice CRD, k nimž by mělo dojít v průběhu roku 2010. Tento návrh je pracovně označen jako CRD IV. Předmětem návrhů je zejména dynamické oprávkování, dodatečné kapitálové polštáře, systematicky významné finanční instituce a standardy likvidity. Změny by měly být promítnuty také do úpravy kapitálu s cílem zvýšit jeho kvalitu. K práci nad konkrétnějšími návrhy změn směrnice CRD byly zřízeny pracovní podskupiny, jichž se účastní vybraní zástupci členských států.

Payments Committee (PC)

PC je trvalým poradním výborem pro legislativní otázky v oblasti platebních služeb. V současnosti se zabývá zejména otázkami přechodu na SEPA.

Derivatives and Market Infrastructures Working Group

Jedná se o pracovní skupinu zabývající se návrhem budoucí směrnice upravující deriváty a tržní infrastrukturu pro vypořádání obchodů s deriváty. Byla zřízena ke konci roku 2009, v 1. polovině 2010 se předpokládá 6 pracovních skupin a poté zveřejnění návrhu směrnice EK.

Cílem je snížení systémového rizika, rizika selhání protistrany a zvýšení transparentnosti celého obchodování s deriváty, dále by se měla zvýšit právní jistota investorů a zavést komplexnější regulace v této oblasti.

Securities Law Directive Working Group (SLDWG)

SLDWG je pracovní skupina zabývající se finalizací návrhu směrnice harmonizující právo nepřímo držených cenných papírů. Návrh EK vychází z projektu tzv. Legal Certainty Group (poradní skupina EK). SLDWG byla zřízena koncem roku 2009, v 1. polovině 2010 se předpokládá 6 pracovních skupin a poté zveřejnění návrhu směrnice Evropskou Komisí.

Cílem je snížení transakčních nákladů, zlevnění přeshraničních operací s cennými papíry, měla by se zvýšit právní jistota investorů a zavést větší regulace v této oblasti.

8.2. Legislativa finančního trhu

8.2.1. Komunitární právo

Aktivity na poli tvorby komunitární legislativy pokračovaly i v roce 2009. EK zahájila přípravu některých právních předpisů, které by podle jejího názoru měly reagovat na proběhlou krizi ve finančním sektoru. Diskutovány byly i některé návrhy zpracované z jiných důvodů. MF, které zastupuje ČR v orgánech Rady a EK při tvorbě komunitárních předpisů v oblasti regulace finančních trhů, se aktivně podílelo na vyjednávání předpisů a u některých prosadilo jejich přijetí v rámci českého předsednictví.

Česká republika výrazně přispěla k dokončení prací na směrnici Solvency II nově kodifikující činnost pojišťoven v EU. Tuto směrnici se marně snažilo dojednat několik předešlých předsednictví. Na půdě EK začal v roce 2009 rovněž proces zpracování velice rozsáhlých návrhů prováděcích předpisů k této směrnici.

Přijato bylo nařízení o regulaci ratingových agentur a novelu směrnic o kapitálových požadavcích bank (CRD II), nová směrnice o elektronických peněžích (EMD) a nové nařízení o přeshraničních platbách ve společenství. Bližší k uvedeným předpisům obsahuje kapitola 8.1.1.

V roce 2009 začalo projednávání směrnice o správcích alternativních fondů kolektivního investování (AIFMD). V průběhu roku se ukázalo, že návrh je natolik kontroverzní, že je původně plánované rychlé schválení nereálné. Ke konci roku 2009 se však stále více ukazovalo, že s výjimkou České republiky a Velké Británie, které vznášely k návrhu závažné připomínky, většina států návrh podporuje.

Na úrovni EU začalo v roce 2009 vyjednávání rovněž o novele směrnice o prospektu cenných papírů, která má přispět k administrativnímu zjednodušení procesu. Dále začala práce na tzv. prováděcích opatřeních (Level 2) ke směrnicím Solvency II a ke směrnici UCITS IV – jejich schválení se předpokládá v roce 2010.

Rovněž se vyjednává o dalších směrnících týkajících se kapitálových požadavků na banky (CRD III, IV).

V dubnu 2009 vydala EK sdělení o připravovaných dalších krocích v oblasti regulace tzv. balíčkových retailových investičních produktů (PRIPs). V tomto sdělení, které představuje shrnutí závěrů dopadové studie, se EK přiklání k budoucí směrnice úpravě distribuce vybraných investičních produktů. Tato iniciativa reaguje na potřebu sjednocení úrovně ochrany spotřebitele u produktů, které v současnosti podléhají rozdílné míře regulace, přestože plní identickou ekonomickou funkci. Cílem směrnice má být dle EK vytvoření jednotného

a adekvátního právního rámce pravidel jednání se zákazníky a poskytování informací u retailových finančních služeb s investičním prvkem. První návrhy nové regulatorní úpravy by měla EK formulovat do konce roku 2010 (namísto původně plánového konce roku 2009). MF celou iniciativu EK v oblasti distribuce tzv. PRIPs dlouhodobě podporuje a vystupuje ve prospěch myšlenky maximálního možného sjednocování regulace napříč sektory finančního trhu. V průběhu českého předsednictví byla iniciativa EK v oblasti tzv. PRIPs schválena Radou ECOFIN, a to včetně doplnění na základě předsednického dokumentu připraveného českou stranou.

V souvislosti s nedávnou krizí na globálních finančních trzích, která měla i závažné dopady na reálnou ekonomiku, se začala diskutovat otázka, jak podobné krizi do budoucna předejít. Na úrovni EU tato široká debata mimo jiné vyústila v přesvědčení, že současné dohledové uspořádání nad finančním trhem v EU je nedostatečné a musí být upraveno tak, aby více odráželo realitu jednotného trhu. První ucelenější doporučení navrhla pracovní skupina na vysoké úrovni pod vedením J. de Larosièra (tzv. de Larosièrova skupina) v únoru 2009. Následně EK v květnu vydala sdělení, ve kterém načrtla možné obrysy budoucích změn a červnová Rada ECOFIN a Evropská rada nastavily politické mantinely reformy. Jako další krok předložila EK v září 2009 balíček celkem pěti legislativních návrhů na reformu dohledu nad finančním trhem v EU. Jejich cílem je vytvoření dvoupilířové struktury:

- Evropská rada pro systémová rizika (ESRB, tzv. makro dohled), která bude dohlížet a vyhodnocovat rizika ohrožující finanční stabilitu v EU a v případě potřeby vydávat varování a doporučení.⁵²
- Evropský systém orgánů dohledu (ESFS, tzv. mikro dohled), který bude tvořen národními orgány dohledu a třemi novými orgány vzniklými transformací dosavadních dohledových výborů (tzv. výbory třetího stupně Lamfalussyho struktury)⁵³. Tyto nové orgány (European Supervisory Authorities, ESAs)⁵⁴ kromě toho, že budou vykonávat dosavadní úkoly svých předchůdců, získají některé nové pravomoci (např. vypracovávání závazných technických norem, závazné řešení sporů mezi národními orgány dohledu, posílená role při řešení krizových situací).⁵⁵

V říjnu 2009 EK zveřejnila další legislativní návrh (tzv. směrnice Omnibus I) související s reformou dohledu. Návrh se týká některých změn, které bude třeba učinit v sektorové legislativě, aby se zohlednil vznik nových orgánů a jejich pravomoci (zejména určení oblastí pro vydávání technických standardů a vymezení oblastí pro závazné řešení sporů).⁵⁶

Rada se shodla na obecném přístupu k návrhům týkajících se ESRB v říjnu a k návrhům na vytvoření ESAs v prosinci roku 2009. Obecný přístup ke směrnici Omnibus I byl členskými státy dohodnut na zasedání COREPER II dne 15.4.2010. V roce 2010 bude ohledně všech uvedených návrhů dojednáván kompromis mezi EP, Radou a EK.

8.2.2. Domácí legislativa

MF, které je zpracovatelem a předkladatelem zákonů v oblasti regulace finančních trhů, pokračovalo v oblasti domácí legislativy ve zpracování některých projektů a začalo s tvorbou nových předpisů.

V průběhu roku 2009 prošel legislativním procesem nový zákon o platebním styku, který nabyl účinnosti dnem 1. listopadu 2009. Přijetí zákona souvisí s transpozicí směrnice EP a Rady o platebních službách na vnitřním trhu (PSD). Cílem této směrnice je harmonizovat v rámci EU poskytování platebních služeb, a to jak v oblasti

⁵² Návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady o makro-obežetnostním dohledu nad finančním systémem na úrovni Společenství a o zřízení Evropského výboru pro systémová rizika (KOM(2009) 499; 13648/09); Návrh Rozhodnutí Rady o pověření Evropské centrální banky zvláštními úkoly, které se týkají fungování Evropského výboru pro systémová rizika (KOM(2009) 500; 13645/09).

⁵³ CEBS, CEIOPS, CESR.

⁵⁴ EBA, EIOPA, ESMA.

⁵⁵ Návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady o zřízení Evropského orgánu pro bankovníctví (KOM(2009) 501; 13652/09); Návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se zřizuje Evropský orgán pro pojišťovnictví a zaměstnanecké penzijní fondy (KOM(2009) 502; 13653/09); Návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady o zřízení Evropského orgánu pro cenné papíry a trhy (KOM(2009) 503; 13654/09).

⁵⁶ Návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady, kterou se mění směrnice 1998/26/ES, 2002/87/ES, 2003/6/ES, 2003/41/ES, 2003/71/ES, 2004/39/ES, 2004/109/ES, 2005/60/ES, 2006/48/ES, 2006/49/ES a 2009/65/ES s ohledem na pravomoci Evropského orgánu pro bankovníctví, Evropského orgánu pro pojišťovnictví a zaměstnanecké penzijní pojištění a Evropského orgánu pro cenné papíry a trhy (KOM(2009) 576; 15093/09).

veřejnoprávní regulace přístupu k této činnosti, tak i v oblasti soukromoprávních vztahů, které při poskytování platebních služeb vznikají. Kromě vlastní transpozice směrnice PSD byla do návrhu zákona o platebním styku převzata úprava vydávání elektronických peněz a platebních systémů s neodvolatelností zúčtování z dosavadního zákona o platebním styku.

MF (jako spolupředkladatel) a MPO (jako hlavní předkladatel) přistoupilo v roce 2009 k přípravě paragrafového znění nového zákona o spotřebitelském úvěru transponujícího směrnici EP a Rady o smlouvách o spotřebitelském úvěru. V průběhu léta 2009 proběhlo k návrhu zákona meziresortní připomínkové řízení a koncem roku byl návrh zákona projednán v Legislativní radě vlády. Schválení v Parlamentu ČR proběhlo v prvním pololetí roku 2010.

Legislativní proces byl dokončen rovněž v případě nového zákona o pojišťovnictví (MF jej Parlamentu ČR předložilo již v létě 2008), který nahradil stávající právní úpravu a rovněž nově transponoval směrnici o zajišťovací činnosti. Zákon nabývá účinnosti 1.1.2010.

Dále byl legislativní proces dokončen v případě zákona transponujícího směrnici o informačních povinnostech emitentů kótovaných cenných papírů a dále zákona upravujícího některé aspekty krize v bankovním sektoru (např. koncept tzv. bridge bank)

Na jaře 2009 předložilo MF zákon o penzijním spoření. Tento rozsáhlý předpis, jehož cílem je upravit stávající sektor penzijního připojištění tak, aby byl oddělen majetek společností a účastníků, a který přebral moderní regulační prvky z oblasti finančních trhů, byl zpracován na přelomu roků 2008 a 2009. Parlament však tento zákon dosud nezačal projednávat.

MF rovněž zpracovalo zákon transponující směrnici o pojištění vkladů u bank (DGS) a zákon adaptujícího nařízení o ratingových agenturách. Jejich schválení Parlamentem ČR se očekává na jaře 2010.

MF začalo zpracovávat nový zákon o finančním zajištění a rovněž zákon transponující směrnici o elektronických penězích a směrnici o neodvolatelnosti zúčtování v platebních systémech a ve vypořádacích systémech. Jejich předložení vládě se očekává v polovině roku 2010.

8.3. Ochrana spotřebitele na finančním trhu

V roce 2009 pokračovalo MF ve svých aktivitách na poli rozvoje finančního trhu a především realizace Rámcové politiky v oblasti ochrany spotřebitele. Ústředním tématem se stala harmonizace distribuce a požadavky na odbornost distributorů. V návaznosti na veřejnou konzultaci z roku 2008 zřídilo MF na počátku roku 2009 Pracovní skupinu k distribuci na finančním trhu. Cílem skupiny je posoudit možnosti a navrhnout řešení budoucí harmonizace regulace distribuce, a to zejména v oblastech (1) úpravy vzniku podnikatelských oprávnění na finančním trhu a nastavení odpovědnosti distributorů vůči klientům, (2) registrace distributorů finančních služeb, (3) požadavků na jejich odbornou způsobilost a (4) pravidel jednání se zákazníky. Diskuse členů skupiny, čítající zástupce MF, ČNB, profesních asociací a sdružení spotřebitelů, byla po první etapě práce shrnuta v podobě konkrétních doporučení předaných MF jako regulátorovi finančního trhu v září 2009. Druhá etapa probíhala od října 2009 do května 2010 a byla věnována jak precizaci prvotních doporučení, tak zejména otázkám pravidel jednání a systému ověřování odborné způsobilosti osob jednajících se zákazníky. Od podzimu 2010 se očekává pokračování práce v rámci třetí etapy.

Na veřejnou konzultaci k revizi stávajícího systému mimosoudního řešení spotřebitelských sporů na finančním trhu, která probíhala v roce 2008, navázaly práce na konkrétním legislativním řešení. Vedle rozšíření pravomocí finančního arbitra na oblast spotřebitelských úvěrů byla navržena změna financování tohoto úřadu, a to přímo z prostředků státního rozpočtu. Návrh zákona byl předložen vládě na jaře 2010. MF je od dubna 2008 také členem Platformy pro mimosoudní řešení spotřebitelských sporů. Platforma je meziresortním orgánem, který rozhoduje o základních otázkách projektu mimosoudního řešení sporů zastřešovaného MPO. MF se pravidelně účastní jednání v rámci tohoto projektu.

V roce 2009 také pokračovala činnost Pracovní skupiny pro finanční vzdělávání, ve které jsou zastoupena zainteresovaná ministerstva (vedle MF také MPO a MŠMT), dále ČNB, profesní asociace působící na finančním trhu, zástupci subjektů poskytujících vzdělávací projekty, spotřebitelská sdružení a vzdělávací odborníci. Tato pracovní skupina se schází zhruba dvakrát do roka, členové diskutují o svých projektech a zkušenostech a snaží se najít společný postup při zvyšování finanční gramotnosti české populace. Na konci roku zahájilo MF práce

na aktualizaci Strategie finančního vzdělávání, kterou v květnu 2010 schválila vláda jako strategii národní. Dále byl spuštěn společný projekt MF a ČNB k měření úrovně finanční gramotnosti dospělé populace ČR, jehož výstupy se očekávají na konci roku 2010.

MF aktivně prezentuje své přístupy k problematice retailových finančních služeb a ochrany spotřebitele také na mezinárodní úrovni, zejména v expertních pracovních skupinách EK a OECD. V rámci českého předsednictví v Radě EU akcentovala ČR potřebu harmonizace podmínek distribuce na celém finančním trhu, zejména z pohledu pravidel jednání s klienty, poskytování informací, odbornosti distributorů a provizních schémat.

SEZNAM ZKRATEK

abs.	Absolutně
AIFMD	Směrnice o správcích alternativních investičních fondů
AKAT	Asociace pro kapitálový trh
APF ČR	Asociace penzijních fondů České republiky
ARAD	Databáze časových řad ČNB
b.b.	Bazický bod
BCPP	Burza cenných papírů Praha
CD	Centrální depozitář cenných papírů
CEBS	Committee of European Banking Supervisors
CEIOPS	Committee of European Insurance and Occupational Pensions Supervisors
CESR	Committee of Securities Regulators
CMF	Výbor pro finanční trhy
COREPER	Výbor stálých zástupců
CP	Cenný papír
CPI	Index spotřebitelských cen
CRA	Ratingové agentury
CRD	Směrnice o kapitálových požadavcích
CZK	Mezinárodní kód české koruny
ČNB	Česká národní banka
ČR	Česká republika
ČSÚ	Český statistický úřad
DPH	Daň z přidané hodnoty
DGS	Garanční schémata bankovních vkladů
EBA	European Banking Authority
EBC	Evropský bankovní výbor (European Banking Committee)
EBP	Energetická burza Praha
EBRD	Evropská banka pro obnovu a rozvoj
ECB	Evropská centrální banka
ECOFIN	Rada pro hospodářské a finanční záležitosti (Economic and Financial Affairs Council)
EFC	Hospodářský a finanční výbor (Economic and Financial Committee)
EFCC	European Financial Conglomerates Committee
EHP	Evropský hospodářský prostor
EIB	Evropská investiční banka
EIOPA	European Insurance and Occupational Pensions Authority
EIOPC	Evropský výbor pro pojišťovny a zaměstnanecké penzijní fondy
EIWG	Early Intervention Working Group
EK	Evropská komise
EMD	Směrnice o elektronických peněžích
EP	Evropský parlament
ES	Evropská společenství
ESAs	European Supervisory Authorities
ESC	Evropský výbor pro cenné papíry
ESFS	Evropský systém orgánů dohledu nad finančním trhem (European System of Financial Supervisors)
ESMA	European Securities and Markets Authority
ESRB	Evropská rada pro systémová rizika (European Systemic Risk Board)
EU	Evropská unie
EUR	Mezinárodní kód eura
Fed	Centrální banka USA (Federal Reserve System)
FESE	Federace evropských burz (Federation of European Securities Exchanges)
FICOD	Směrnice o finančních konglomerátech (Financial Conglomerates Directive)
FICOWG	Pracovní skupina ke Směrnici o finančních konglomerátech
FSB	Financial Stability Board
FSC	Výbor pro finanční služby (Financial Services Committee)
FSF	Financial Stability Forum
GEGMC	Government Expert Group on Mortgage Credit
GEGRFS	Government Expert Group on Retail Financial Services
HDP	Hrubý domácí produkt

HÚ	Hypoteční úvěr
IASB	Výbor pro mezinárodní standardy účetního výkaznictví (International Accounting Standards Board)
IBRD	Mezinárodní banka pro obnovu a rozvoj
ICPM	International Centre for Pension Management
ICSD	Směrnice pro odškodňování investorů na kapitálovém trhu
IGD	Insurance Group Directive
IMD	Směrnice o zprostředkování pojištění
IOPS	International Organisation of Pension Supervisors
IORP	Směrnice o institucích zajišťujících zaměstnanecká penzijní schémata
IPO	Primární veřejná nabídka akcií (Initial Public Offering)
IPPC	Insurance and Private Pensions Committee
MiFID	Směrnice o trzích finančních nástrojů
MF	Ministerstvo financí ČR
MMF	Mezinárodní měnový fond
MMR	Ministerstvo pro místní rozvoj
MPO	Ministerstvo průmyslu a obchodu
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
NISD	Neziskové instituce sloužící domácnostem
NPO	Náklady příštích období
OCP	Obchodník s cennými papíry
OECD	Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (Organisation for Economic Co-operation and Development)
OKEČ	Odvětvová klasifikace ekonomických činností
OPF	Otevřený podílový fond
p.b.	Procentní bod
PC	Payment Committee
PF	Penzijní fondy
PL	Podílový list
PRIPs	Balíčkové retailové investiční produkty
PS	Pojistná smlouva
PSD	Směrnice o platebních službách
RM-S	RM-System
RPSN	Roční procentní sazba nákladů
SEPA	Jednotný eurový platební prostor (Single Euro Payments Area)
SIFIs	Systematicky významné finanční instituce
SLDWG	Securities Law Directive Working Group
UCITS	Směrnice o koordinaci právní a správních předpisů týkajících se subjektů kolektivního investování do převoditelných cenných papírů
UNIDROIT	Úmluva o zprostředkovaném držení cenných papírů
USA	Spojené státy americké
USD	Mezinárodní kód amerického dolaru
VŠPS	Výběrové šetření o pracovních silách
WPPP	Working Party on Private Pensions
ZPKT	Zákon o podnikání na kapitálovém trhu

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1.1: Tempo růstu HDP	5
Tabulka 1.2: Makroekonomické ukazatele české ekonomiky	5
Tabulka 2.1: Prostředky použitelné na finančním trhu	7
Tabulka 4.1: Počty vybraných subjektů poskytujících služby na finančním trhu	9
Tabulka 4.2: Počet subjektů působících v ČR na základě jednotného pasu	9
Tabulka 4.3: Ekonomické výsledky finančních institucí v meziročním srovnání	10
Tabulka 4.4: Sazby ČNB.....	11
Tabulka 4.5: RPSN korunových úvěrů poskytnutých bankami v ČR	12
Tabulka 4.6: Rozdělení korunových vkladů a úvěrů u bank dle sektorového hlediska.....	12
Tabulka 4.7: Stav hypotečních úvěrů domácností (HÚ)	15
Tabulka 4.8: Stav hypotečních úvěrů (HÚ).....	16
Tabulka 4.9: Základní ukazatele sektoru družstevních záložen	18
Tabulka 4.10: Vývoj indexu PX.....	19
Tabulka 4.11: Objem obchodů.....	20
Tabulka 4.12: Počty registrovaných emisí	21
Tabulka 4.13: Hlavní ukazatele obchodování na EBP	21
Tabulka 4.14: Vybrané ukazatele sektoru OCP v roce 2009.....	22
Tabulka 4.15: Finanční skupiny dle objemu spravovaného majetku	22
Tabulka 4.16: Prostředky jednotlivých druhů podílových fondů podle domicilu	23
Tabulka 4.17: Prodeje a odkupy PL domácích PF v roce 2009	24
Tabulka 4.18: Výsledky pojišťoven	25
Tabulka 4.19: Počty zprostředkovatelů podle postavení (kategorií)	27
Tabulka 4.20: Počet účastníků penzijního připojištění dle věku	28
Tabulka 4.21: Počet penzijních připojištění, na která přispíval účastníkům zaměstnavatel.....	28
Tabulka 4.22: Náklady na nové smlouvy	28
Tabulka 4.23: Rozložení průměrné výše měsíčních příspěvků	29
Tabulka 5.1: Vývoj příjmů, výdajů a salda státního rozpočtu.....	32
Tabulka 6.1: Kurz koruny k hlavním měnám.....	34
Tabulka 6.2: Vnější finanční vztahy	34
Tabulka 6.3: Srovnání ekonomických ukazatelů.....	35
Tabulka 8.1: Průměrná úroková sazba	61
Tabulka 8.2: Úvěry podle druhového hlediska	61
Tabulka 8.3: Základní ukazatele vývoje stavebního spoření v ČR	62
Tabulka 8.4: Objem majetku v zahraničních fondech podle distributorů	63
Tabulka 8.5: Objem majetku domácích fondů podle správců.....	63
Tabulka 8.6: Umístění prostředků penzijních fondů	63
Tabulka 8.7: Umístění technických rezerv.....	64

SEZNAM GRAFŮ

Graf 2.1: Prostředky použitelné na finančním trhu	6
Graf 3.1: Vývoj struktury úspor obyvatelstva ČR.....	8
Graf 4.1: Poměr bankovních klientských depozit ke klientským úvěrům ke konci roku 2009	11
Graf 4.2: Celkové zadlužení domácností	13
Graf 4.3: Srovnání zadlužení domácností v EU	14
Graf 4.4: Vývoj úvěrů v sektoru stavebního spoření.....	15
Graf 4.5: Vývoj vybraných úrokových sazeb.....	16
Graf 4.6: Souhrnné ukazatele hypotečního trhu	17
Graf 4.7: Vývoj hlavních světových indexů.....	18
Graf 4.8: Vývoj indexu PX	19
Graf 4.9: Výkonnost významných indexů burz členských států EU v roce 2009	20
Graf 4.10: Vývoj investování do podílových fondů.....	23
Graf 4.11: Vývoj objemu předepsaného pojistného	24
Graf 4.12: Vývoj počtu pojišťovacích zprostředkovatelů	26
Graf 4.13: Věková struktura účastníků penzijního připojištění.....	27
Graf 4.14: Umístění prostředků penzijních fondů k 31.12.2009	29
Graf 5.1: Státní dluh podle typu instrumentu k 31.12.2009	33
Graf 5.2: Státní dluh podle věřitelů k 31.12.2009	33

PŘÍLOHA 1: LEGISLATIVA FINANČNÍHO TRHU

Legislativa ČR a EU doznala v roce 2009 v oblasti finančního trhu následujících úprav:

1.1. Průřezové předpisy v oblasti finančního trhu

1) *Evropské právní předpisy a další iniciativy, které byly zveřejněny v roce 2009:*

- **Návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady o makro-omezitelnostním dohledu nad finančním systémem** na úrovni Společenství a o zřízení Evropského výboru pro systémová rizika (KOM(2009) 499; 13648/09);
- **Návrh rozhodnutí Rady o pověření Evropské centrální banky zvláštními úkoly**, které se týkají fungování Evropského výboru pro systémová rizika (KOM(2009) 500; 13645/09);
- **Návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady o zřízení Evropského orgánu pro bankovníctví** (KOM(2009) 501; 13652/09);
- **Návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se zřizuje Evropský orgán pro pojišťovnictví a zaměstnanecké penzijní fondy** (KOM(2009) 502; 13653/09);
- **Návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady o zřízení Evropského orgánu pro cenné papíry a trhy** (KOM(2009) 503; 13654/09);
- **Návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady, kterou se mění směrnice 1998/26/ES, 2002/87/ES, 2003/6/ES, 2003/41/ES, 2003/71/ES, 2004/39/ES, 2004/109/ES, 2005/60/ES, 2006/48/ES, 2006/49/ES a 2009/65/ES** s ohledem na pravomoci Evropského orgánu pro bankovníctví, Evropského orgánu pro pojišťovnictví a zaměstnanecké penzijní pojištění a Evropského orgánu pro cenné papíry a trhy (KOM(2009) 576; 15093/09)

2) *Připravované evropské právní předpisy (včetně již zveřejněných po 31.12.2009) a další iniciativy EK:*

- **Sdělení EK Evropskému Parlamentu a Radě – Strukturované retailové investiční produkty** KOM(2009) 2004 ze dne 30.4. 2009 (PRIPs). Cílem této iniciativy má být vytvoření jednotného a adekvátního právního rámce pravidel jednání se zákazníky a poskytování informací u retailových finančních služeb s investičním prvkem

3) *Zákony, které nabýly účinnosti v roce 2009:*

- **Zákon č. 295/2009 Sb.**, kterým se mění zákon č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 6/1993 Sb., o České národní bance, ve znění pozdějších předpisů. Přesun odpovědnosti za primární legislativu v oblasti platebního styku a elektronických peněz na MF a zavedení sdílené odpovědnosti Ministerstva financí a České národní banky v oblasti peněžního oběhu. Zákon nabyl účinnosti dnem 19. září 2009.

4) *Připravované zákony (včetně již přijatých, které nabýly nebo nabudou účinnosti po 31.12.2009):*

- **Návrh zákona o spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů**, návrh zákona je transpozicí směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/48/ES ze dne 23.4.2008 o smlouvách o spotřebitelském úvěru a o zrušení směrnice Rady 87/102/EHS (předpokládána účinnost leden 2011)

1.2. Legislativa kapitálového trhu

1) *Evropské právní předpisy a další iniciativy, které byly zveřejněny v roce 2009:*

- **Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/44/ES** ze dne 6.5. 2009, **kterou se mění směrnice 98/26/ES o neodvolatelnosti zúčtování v platebních systémech a v systémech vypořádání obchodů s cennými papíry a směrnice 2002/47/ES o dohodách o finančním zajištění**, pokud jde o propojené systémy a pohledávky z úvěru (30.6.2009);
- **Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/65/ES** ze dne 13.7.2009 **o koordinaci právních a správních předpisů týkajících se subjektů kolektivního investování do převoditelných cenných papírů (SKIPCP)** (7.12.2009);
- **Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1060/2009** ze dne 16.9.2009 **o ratingových agenturách** (7.12.2009);
- **Návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady o správcích alternativních investičních fondů a o změně směrnic 2004/39/ES a 2009/65/ES** (29.4.2009);
- **Návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady, kterou se mění směrnice o prospektu, který má být zveřejněn při veřejné nabídce nebo přijetí cenných papírů k obchodování** (24.09.2009);

- **Návrh směrnice ES**, kterou se provádí Směrnice 2009/65/EC Evropského parlamentu a Rady o některých opatřeních týkajících se slučování fondů, struktur master-feeder a procedury oznamování (s předpokládanou účinností nejpozději do 30.6.2010);
- **Návrh směrnice ES**, kterou se provádí 2009/65/EC Evropského parlamentu a Rady o organizačních požadavcích, konfliktu zájmů, vedení obchodních záležitostí, risk managementu a obsahu smlouvy mezi depozitářem a investiční společností (s předpokládanou účinností nejpozději do 30.6.2010);
- **Návrh nařízení ES**, kterým se provádí 2009/65/EC Evropského parlamentu a Rady o formě a obsahu standardního oznámení a osvědčení UCITS, použití elektronické komunikace mezi příslušnými úřady pro účely oznamování, a procedury pro kontrolu na místě a vyšetřování a výměnu informací mezi příslušnými úřady (s předpokládanou účinností nejpozději do 30.6.2010);
- **Návrh nařízení ES**, kterým se provádí 2009/65/EC Evropského parlamentu a Rady o klíčových informacích pro investory a podmínkách, které musí být splněny při poskytování klíčových informací pro investory nebo nebo prospektu na jiném než papírovém trvalém nosiči informací nebo prostřednictvím internetové stránky (s předpokládanou účinností nejpozději do 30.6.2010);
- **Expertní konzultace EK** o změně **Směrnice 2003/6/EC** Evropského parlamentu a Rady o **obchodování s využitím důvěrných informací a manipulaci s trhem** (20.04.2009);
- **Pokyn Evropského výboru regulátorů trhů s cenným papíry** – Zásady risk managementu pro standardní fondy (27.2.2009);
- **Pokyn Evropského výboru regulátorů trhů s cenným papíry**- Třetí sestava pokynů CESR a informací o jednotné aplikaci Směrnice o zneužívání trhu ve vztahu k účastníkům trhu (15.5.2009);
- **Společné doporučení Evropské centrální banky a Evropského výboru regulátorů trhů s cenným papíry** pro systémy vypořádání obchodů s cennými papíry a doporučení pro centrální protistrany v Evropské unii (23.6.2009).

2) Připravované evropské právní předpisy (včetně již zveřejněných po 31.12.2009) a další iniciativy EK:

- **Návrh rozhodnutí EK**, kterým se Banque de France uděluje výjimka z působnosti Nařízení ES 1060/2009 Evropského parlamentu a Rady o ratingových agenturách.

3) Zákony, které nabyly účinnosti v roce 2009:

- **Zákon č. 230/2009 Sb.** ze dne 17. června 2009, kterým se mění zákon č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony (s účinností od 1.8.2009). Zákon zpracovává tyto právní předpisy ES (nebo jejich části): směrnice Evropského parlamentu a Rady **2004/109/ES** ze dne 15. prosince 2004 (tzv. „transparenční směrnice“), směrnice Evropského parlamentu a Rady **2006/46/ES** ze dne 14. června 2006, kterou se mění směrnice Rady 78/660/EHS o ročních účetních závěrkách některých forem společností (vybraná ustanovení), směrnice EK 2007/14/ES ze dne 8. března 2007, kterou se stanoví prováděcí pravidla k některým ustanovením směrnice 2004/109/ES, směrnice EK **2007/16/ES** ze dne 19. března 2007, kterou se provádí směrnice Rady 85/611/EHS o koordinaci právních a správních předpisů týkajících se subjektů kolektivního investování do převoditelných cenných papírů, pokud jde o vyjasnění některých definic (vybraná ustanovení), a směrnice Evropského parlamentu a Rady **2007/44/ES** ze dne 5. září 2007, kterou se mění směrnice Rady 92/49/EHS a směrnice 2002/83/ES, 2004/39/ES, 2005/68/ES a 2006/48/ES, pokud jde o procesní pravidla a hodnotící kritéria pro obezřetnostní posuzování nabývání a zvyšování účastí ve finančním sektoru (s účinností od 1.8.2009);
- **Zákon č. 420/2009 Sb.** ze dne 5. listopadu 2009, kterým se mění zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony (s účinností od 1.12.2009). Tímto zákonem byla do českého právního řádu transponována směrnice Evropského parlamentu a Rady **2007/36/ES** ze dne ze dne 11. července 2007 o výkonu některých práv akcionářů ve společnostech s kótovanými akciemi (zpracovatelem zákona je ministerstvo spravedlnosti).

4) Připravované zákony (včetně již přijatých, které nabyly nebo nabudou účinnosti po 31.12.2009):

- **Návrh zákona, kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím nařízení Evropského parlamentu a Rady o ratingových agenturách**, novelizace některých zákonů v souvislosti s přijetím nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1060/2009, o ratingových agenturách (s účinností od 7.6.2010);
- **Návrh zákona o finančním zajištění**, transpozice směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/44/ES v části, kterou se mění směrnice 2002/47/ES o dohodách o finančním zajištění, pokud jde o propojené systémy a pohledávky z úvěru a retranspozice směrnice 2002/47/ES o dohodách o finančním zajištění, pokud jde o propojené systémy a pohledávky z úvěru (s předpokládanou účinností od 30.12.2010);

- **Návrh zákona o změně zákonů v souvislosti s přijetím zákona o finančním zajištění**, změny některých zákonů odrážející přijetí zákona o finančním zajištění (s předpokládanou účinností od 30.12.2010).

5) Sekundární legislativa:

- **Vyhláška č. 143/2009 Sb.**, o odbornosti osob, pomocí kterých provádí obchodník s cennými papíry své činnosti (s účinností od 1.6.2009);
- **Vyhláška č. 231/2009 Sb.**, o náležitostech a způsobu vedení deníku obchodníka s cennými papíry a náležitostech a způsobu vedení evidence investičního zprostředkovatele (s účinností od 1.4.2010);
- **Vyhláška č. 232/2009 Sb.** ze dne 21. července 2009, kterou se mění vyhláška č. 605/2006 Sb., o některých informačních povinnostech obchodníka s cennými papíry, ve znění pozdějších předpisů (s účinností od 1.1.2010);
- **Vyhláška č. 233/2009 Sb.**, o žádostech, schvalování osob a způsobu prokazování odborné způsobilosti, důvěryhodnosti a zkušenosti osob a o minimální výši finančních zdrojů poskytovaných pobočce zahraniční banky (pokud jde o zápis do seznamu nucených správců a likvidátorů) (s účinností od 1.8.2009);
- **Vyhláška č. 234/2009 Sb.**, o ochraně proti zneužívání trhu a transparentci (s účinností od 1.8.2009);
- **Vyhláška č. 235/2009 Sb.**, o investičních nástrojích, do kterých může investovat standardní fond (s účinností od 1.8.2009).

1.3. Legislativa bankovníctví, stavebního spoření a družstevních záložen

1) Evropské právní předpisy a další iniciativy, které byly zveřejněny v roce 2009:

- **Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/111/ES** ze dne 16.9.2009, kterou se mění směrnice 2006/48/ES, 2006/49/ES a 2007/64/ES, pokud jde o banky přidružené k ústředním institucím, některé položky kapitálu, velkou angažovanost, režimy dohledu a krizové řízení; Směrnice byla přijata v reakci na krizi na finančních trzích. Jejím cílem je posílení finanční stability, zlepšení spolupráce orgánů dohledu a podpora integrace vnitřního trhu bankovních služeb. Transpoziční předpisy členských států by měly podle směrnice nabýt platnosti a účinnosti k 31.10.2010, resp. k 31.12.2010;
- **Doporučení EK ze dne 30. dubna 2009 o odměňování v oblasti finančních služeb (2009/384/ES)**, které stanoví základní principy odměňování, jež byly dále promítnuty do návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady, kterou se mění směrnice 2006/48/ES a 2006/49/ES, pokud jde o kapitálové požadavky na obchodní portfolio a resekuritizace a o dohled nad politikami odměňování;
- **Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/14/ES, kterou se mění směrnice 94/19/ES** o systémech pojištění vkladů, pokud jde o úroveň krytí a lhůtu k výplatě; Důvodem přijetí směrnice byla snaha o obnovení a udržení důvěry vkladatelů v bankovní systém a dosažení větší stability na finančních trzích. Mimo jiné dochází ke zkrácení lhůt pro výplatu náhrad nebo zakotvení zvýšené hranice pojištění vkladů. Nejzazší transpoziční lhůta uplyne dne 31.12.2010.

2) Připravované evropské právní předpisy (včetně již zveřejněných po 31.12.2009) a další iniciativy EK:

- **Návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady, kterou se mění směrnice 2006/48/ES a 2006/49/ES, pokud jde o kapitálové požadavky na obchodní portfolio a resekuritizaci a o dohled nad politikami odměňování (COM(2009) 362 final)**. Návrh, který byl rovněž vydán v reakci na krizi na finančních trzích, EK uveřejnila dne 13.7.2009. Posiluje především kapitálové požadavky pro obchodní portfolio úvěrových institucí, upravuje resekuritizaci a požadavky na zavedení politik odměňování v rámci úvěrových institucí;
- **Směrnice EK 2010/16/EU ze dne 9. března 2010, kterou se mění směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/48/ES, pokud jde o vyloučení určité instituce z rozsahu působnosti**. Směrnice zahrnuje slovinskou banku SID mezi subjekty uvedené v čl. 2 směrnice 2006/48/ES, které nepodléhají požadavkům citované směrnice.

3) Zákony, které nabyly účinnosti v roce 2009:

- **Zákon č. 215/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 627/2004 Sb., o evropské společnosti, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 21/1992 Sb., o bankách, ve znění zákona č. 126/2002 Sb., zákon č. 357/1992 Sb., o dani dědické, dani darovací a dani z převodu nemovitostí, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev, a zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (s účinností od 20.7.2009);**

- **Zákon č. 227/2009 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o základních registrech** (změna zákona o bankách, zákona o stavebním spoření a státní podpoře stavebního spoření, s účinností od 24.7.2009);
- **Zákon č. 230/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony** (změna zákona o bankách a zákona o spořitelních a úvěrních družstvech, s účinností od 1.8.2009);
- **Zákon č. 281/2009 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím daňového řádu** (změna zákona o bankách, zákona o stavebním spoření a státní podpoře stavebního spoření a zákona o spořitelních a úvěrních družstvech, s účinností od 1.1.2011);
- **Zákon č. 285/2009 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o platební styku** (změna zákona o bankách, zákona o spořitelních a úvěrních družstvech a zákona o ČNB, účinností od 1.11.2009);
- **Zákon č. 289/2009 Sb., kterým se mění zákon o bankách** (zákon zavádí nástroje pro případ ohrožení stability, buď jednotlivé banky nebo bankovního nebo finančního systému jako celku, s účinností od 4.9.2009).

4) *Připravované zákony (včetně již přijatých, které nabyly nebo nabudou účinnosti po 31.12.2009):*

- **Návrh zákona, kterým se mění některé zákony v souvislosti se stanovením kapitálových požadavků a postupů dohledu nad bankami, spořitelními a úvěrními družstvy a obchodníky s cennými papíry** (jedná se o transpozici směrnice 2009/111/ES a návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady, kterou se mění směrnice 2006/48/ES a 2006/49/ES, pokud jde o kapitálové požadavky na obchodní portfolio a resekuritizace a o dohled nad politikami odměňování. Transpoziční lhůta uplyne dne 31.12.2010, resp. 1.1.2011, zákon by měl nabýt účinnosti dnem jeho vyhlášení s výjimkou několika ustanovení, pro něž je navržena účinnost ke dni 31.12.2011);
- **Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech a některých opatřeních s tím souvisejících a o doplnění zákona České národní rady č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony** (zakotvení možnosti přeměny družstevní záložny na banku);
- **Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 21/1992 Sb., o bankách, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony** (zákon č. 156/2010 Sb. Jedná se o transpozici směrnice 2009/14/ES a adaptaci nařízení č. 924/2009).

5) *Sekundární legislativa:*

- **Vyhláška č. 233/2009 Sb., o žádostech, schvalování osob a způsobu prokazování odborné způsobilosti, důvěryhodnosti a zkušenosti osob a o minimální výši finančních zdrojů poskytovaných pobočce zahraniční banky** (s účinností od 1.8.2009);
- **Opatření ČNB č. 2 ze dne 30.11.2009 o předkládání výkazů bankami a pobočkami zahraničních bank České národní bance** (s účinností od 1.1.2010).

1.4. Legislativa platebního styku

1) *Evropské právní předpisy a další iniciativy, které byly zveřejněny v roce 2009:*

- **Směrnice 2009/44/ES** ze dne 6.5.2009, kterou se mění směrnice 98/26/ES o neodvolatelnosti zúčtování v platebních systémech a v systémech vypořádání obchodů s cennými papíry a směrnice 2002/47/ES o dohodách o finančním zajištění, pokud jde o propojené systémy a pohledávky z úvěru. Lhůta pro transpozici do českého právního řádu uplyne 30.12.2010 s tím, že transpoziční předpisy mají nabýt účinnosti do 30.6.2011.
- **Směrnice 2009/110/ES** ze dne 16.9.2009 o přístupu k činnosti institucí elektronických peněz, o jejím výkonu a o obezřetnostním dohledu nad touto činností, o změně směrnic 2005/60/ES a 2006/48/ES a o zrušení směrnice 2000/46/ES. Nová právní úprava podmínek podnikání institucí elektronických peněz. Transpoziční lhůta uplyne 30.4.2011.
- **Nařízení č. 924/2009** o přeshraničních platbách ve Společenství a zrušení nařízení (ES) č. 2560/2001. Rozšíření principu stejných poplatků za vnitrostátní a přeshraniční platební transakce na inkasní formy placení, zavedení povinné dosažitelnosti účtů pro inkasní transakce.

3) *Zákony, které nabyly účinnosti v roce 2009:*

- **Zákon č. 284/2009 Sb., o platebním styku.** Zákon byl přijat v souvislosti s transpozicí směrnice Evropského parlamentu a Rady 2007/64/ES o platebních službách na vnitřním trhu. Cílem této

směrnice je harmonizovat v rámci Evropské unie poskytování platebních služeb, a to jak v oblasti veřejnoprávní regulace přístupu k této činnosti, tak i v oblasti soukromoprávních vztahů, které při poskytování platebních služeb vznikají. Kromě vlastní transpozice směrnice o platebních službách byla do návrhu zákona o platebním styku převzata úprava vydávání elektronických peněz a platebních systémů s neodvolatelností zúčtování z dosavadního zákona o platebním styku. Zákon zrušil dosavadní zákon č. 124/2002 Sb., o platebním styku, ve znění pozdějších předpisů, a jeho prováděcí právní předpisy. Zákon nabyl účinnosti dnem 1.11.2009;

- **Zákon č. 285/2009 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o platebním styku.** Zákon novelizuje více než 20 zákonů a promítá do nich nutné změny v souvislosti s přijetím zákona o platebním styku (např. zákon o bankách, zákon o spořitelních a úvěrních družstvech, zákon o finančním arbitrovi, devizový zákon, obchodní zákoník).

4) *Připravované zákony (včetně již přijatých, které nabyly nebo nabudou účinnosti po 31.12.2009):*

- **Návrh zákona o oběhu bankovek a mincí.** V prosinci 2009 byl předložen vládě návrh zákona o oběhu bankovek a mincí, který má za cíl upravit oběh a ochranu platidel, a to jak jednotné evropské měny, tak i českých korun. Zákon přejímá některá ustanovení dosud obsažená ve vyhlášce č. 37/1994 Sb., kterou ruší. Tato ustanovení se do určité míry liberalizují, aby byl dán větší prostor pro dohodu zúčastněných stran. Zcela nově návrh zákona zavádí povinnou registraci právnických osob, které provádějí pro jiné osoby zpracování hotovosti. Předpokládané datum nabytí účinnosti zákona je 1. ledna 2011.
- **Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 21/1992 Sb., o bankách,** ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony (zákon č. 156/2010 Sb. Jedná se o transpozici směrnice 2009/14/ES a adaptaci nařízení č. 924/2009) Zákon mj. adaptuje důležité nařízení, které upravuje přeshraniční platby v EUR. Zákon předložen vládě, schválení se očekává na jaře roku 2010.
- **Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 284/2009 Sb., o platebním styku, a některé další zákony.** V závěru roku 2009 byly zahájeny přípravné práce na novele zákona o platebním styku a některých dalších zákonů, jejímž cílem je transponovat do českého práva směrnici o elektronických penězích a novelu směrnice o neodvolatelnosti zúčtování v platebních a vypořádacích systémech. Předpokládané datum předložení návrhu zákona vládě je 30.6.2010.

5) *Sekundární legislativa:*

- **Vyhláška č. 374/2009 Sb.,** o výkonu činnosti platebních institucí, institucí elektronických peněz, poskytovatelů platebních služeb malého rozsahu a vydavatelů elektronických peněz malého rozsahu. Vyhláška byla vydána v návaznosti na nový zákon o platebním styku. Nabyla účinnosti dnem 4.11.2009;
- **Vyhláška č. 375/2009 Sb.,** o předkládání informací platebními institucemi, poskytovateli platebních služeb malého rozsahu a institucemi elektronických peněz České národní bance. Vyhláška byla vydána v návaznosti na nový zákon o platebním styku. Nabyla účinnosti dnem 4.11.2009;
- **Vyhláška č. 32/2010 Sb.,** o platebních systémech s neodvolatelností zúčtování. Vyhláška byla vydána v návaznosti na nový zákon o platebním styku. Nabyla účinnosti dnem 3. 2.2010.

1.5. Legislativa pojišťovnictví a penzijního připojištění

1) *Evropské právní předpisy a další iniciativy, které byly zveřejněny v roce 2009:*

- Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/138/ES ze dne 25.11.2009 o přístupu k pojišťovací a zajišťovací činnosti a jejím výkonu (Solvency II).

2) *Připravované evropské právní předpisy (včetně již zveřejněných po 31.12.2009) a další iniciativy EK:*

- Příprava prováděcích předpisů ke směrnici 2009/138/ES (Solvency II);
- Revize směrnice Evropského parlamentu a Rady 2002/92/ES o zprostředkování pojištění.

4) *Připravované zákony (včetně již přijatých, které nabyly nebo nabudou účinnosti po 31.12.2009):*

- **Zákon o penzijním spoření.** Připraven a předložen Parlamentu. Zákon transformuje stávající systém penzijního připojištění, zejména odděluje majetek správců od majetku účastníků;
- **Zákon č. 277/2009 Sb., o pojišťovnictví** (nabyl účinnosti 1.1.2010) Jde o nový zákon, který mj. transponuje směrnici o zajištění;
- **Zákon č. 278/2009 Sb., o změně zákonů v souvislosti s přijetím zákona pojišťovnictví** (nabyl účinnosti 1.1.2010).

5) Sekundární legislativa:

- **Vyhláška č. 433/2009 Sb.**, o způsobu předkládání, formě a náležitostech výkazů pojišťovny a zajišťovny (účinnost od 1.1.2010);
- **Vyhláška č. 434/2009 Sb.**, kterou se provádějí některá ustanovení zákona o pojišťovnictví (účinnost od 1.1.2010).

PŘÍLOHA 2: DOPLŇUJÍCÍ TABULKY

Tabulka 8.1: Průměrná úroková sazba

K 31.12. (%)		2005	2006	2007	2008	2009
Vklady	domácností a drobných podnikatelů	1,24	1,23	1,34	1,55	1,38
	nefinančních podniků	0,99	0,97	1,17	1,80	0,87
Úvěry	domácnostem a drobným podnikatelům	7,53	7,46	8,06	6,81	7,00
	na spotřebu	14,36	14,26	14,99	13,40	13,91
	na nemovitosti	5,57	5,51	6,11	5,05	5,22
	nefinančním podnikům	4,27	4,22	4,57	5,59	4,58

Pramen: ČNB - ARAD

Tabulka 8.2: Úvěry podle druhového hlediska

K 31.12. (mld. Kč)	2007	2008	2009	Meziroční změna	
				abs.	(%)
Kontokorentní a debetní zůstatky BÚ	155,2	161,1	148,3	-12,8	-7,94
Spotřební úvěry (bez KTK a deb.zůst.na BÚ)	129,0	161,8	177,8	16,0	9,86
Úvěry na bydlení bez hypotečních	192,1	236,1	161,0	-75,1	-31,80
Hypoteční úvěry na bytové nemovitosti	420,4	479,0	634,7	155,7	32,50
Hypoteční úvěry na nebytové nemovitosti	21,7	50,0	79,0	29,0	58,00
Ostatní úvěry	365,7	414,8	369,0	-45,8	-11,04
Investiční	448,4	522,3	492,0	-30,3	-5,80
Na přechod.nedost.zdrojů	2,9	5,2	4,3	-0,9	-18,05
Na obchodní pohledávky	48,7	45,4	36,1	-9,4	-20,60
Celkem	1 784,0	2 075,7	2 102,1	26,4	1,3

Pramen: ČNB - ARAD

Tabulka 8.3: Základní ukazatele vývoje stavebního spoření v ČR

K 31.12.		2004	2005	2006	2007	2008	2009
Nově uzavřené smlouvy o stavebním spoření	počet	314 650	430 233	516 385	579 730	705 463	575 292
	změna (%)	-85,0	36,7	20,0	12,3	21,7	-18,5
Průměrná cílová částka u nově uzavřených smluv o stavebním spoření fyzickými osobami - občany	objem (tis. Kč)	223	228	236	285	303	309
	změna (%)	11,1	2,3	3,5	20,8	6,3	1,9
Smlouvy o stavebním spoření ve fázi spoření⁵⁷	počet	5 899 300	5 573 874	5 297 522	5 132 595	5 070 510	4 926 183
	změna (%)	-6,4	-5,5	-5,0	-3,1	-1,2	-2,8
Přiznaná státní podpora	objem (mld. Kč)	15,34	16,09	15,77	14,98	14,22	13,26
	změna (%)	15,7	4,9	-2,0	-5,0	-5,0	-6,7
Průměrná státní podpora přiznaná na smlouvu o stavebním spoření za příslušný rok	objem (Kč)	3 256	3 242	3 173	3 090	2 927	n/a
	změna (%)	3,1	-0,4	-2,1	-2,6	-5,3	n/a
Naspořená částka⁵⁷	objem (mld. Kč)	287	329	360	385	401	415
	změna (%)	21,2	14,6	9,4	6,9	4,2	3,5
Úvěry celkem⁵⁷	počet	786 483	857 875	900 653	942 944	971 176	988 353
z toho ze stavebního spoření	počet	549 698	582 867	587 501	580 352	569 870	565 485
překlenovací⁵⁸	počet	236 785	275 008	313 152	362 592	401 306	422 868
	změna (%)	14,7	9,1	5,0	4,7	3,0	1,8
Úvěry celkem⁵⁷	objem (mld. Kč)	84,2	108,1	135,5	179,3	227,4	267,5
v tom ze stavebního spoření	objem (mld. Kč)	28,7	31,8	35,1	38,9	42,9	48,9
překlenovací⁵⁸	objem (mld. Kč)	55,4	76,3	100,4	140,4	184,5	218,6
	změna (%)	32,4	28,4	25,3	32,4	26,8	17,6
Úvěry celkem / naspořená částka	poměr (%)	29,3	32,8	37,6	46,6	56,7	64,4

Pramen: MF

⁵⁷ Stav ke konci období.⁵⁸ Úvěry podle § 5 odst. 5 zákona č. 96/1993 Sb., o stavebním spoření a státní podpoře stavebního spoření, ve znění pozdějších předpisů.

Tabulka 8.4: Objem majetku v zahraničních fondech podle distributorů

K 31.12.2009	Objem majetku (mld. Kč)	Podíl na celkovém stavu (%)	Meziroční změna (%)
ČSOB investiční společnost	72,8	62,00	-3,98
Česká spořitelna	17,1	14,53	1,19
Conseq Investment Management	6,0	5,10	35,77
ING Investment Management (C.R.)	5,9	5,06	-53,89
Komerční banka	5,5	4,68	40,43
Raiffeisenbank	2,9	2,44	21,75
HSBC Bank	2,4	2,05	19,91
Pioneer Asset Management	1,6	1,32	-11,75
Citibank Europe	1,3	1,15	14,97
UniCredit Bank Czech Republic	1,1	0,94	82,36
Ostatní členové AKAT	0,9	0,73	-33,65
Celkem	117,4	100,00	-4,59

Pramen: AKAT

Tabulka 8.5: Objem majetku domácích fondů podle správců

K 31.12.2009	Objem majetku (mld. Kč)	Podíl na celkovém stavu (%)	Meziroční změna (%)
Investiční společnost České spořitelny	49,7	42,45	-0,19
Investiční kapitálová společnost KB	33,4	28,53	-7,39
ČP INVEST investiční společnost	8,8	7,49	55,48
Pioneer česká investiční společnost	8,6	7,32	-1,64
ČSOB investiční společnost	7,4	6,30	7,14
AXA investiční společnost a.s.	3,5	2,98	56,18
J&T ASSET MANAGEMENT, IS	1,5	1,28	10,91
REICO investiční společnost ČS, a.s.	1,2	1,05	-26,11
PROSPERITA investiční společnost, a.s.	1,1	0,97	14,86
AKRO investiční společnost	0,7	0,56	49,20
Ostatní	1,9	1,64	-75,16
Celkem	117,2	100,00	-3,28

Pramen: AKAT

Tabulka 8.6: Umístění prostředků penzijních fondů

K 31.12. (tržní ceny, mld. Kč)	2006	2007	2008	2009	Podíl 2009 (%)
Dluhopisy	110,2	119,4	144,8	171,6	79,55
Pokladniční poukázky	5,5	7,4	6,4	2,2	1,00
Akcie	9,6	9,8	5,7	3,5	1,62
Podílové listy	4,8	7,6	6,2	6,9	3,21
Peníze a ostatní aktiva	15,2	22,8	28,4	31,5	14,62
Celkem	145,4	167,0	191,5	215,7	100,00

Pramen: ČNB

Tabulka 8.7: Umístění technických rezerv

K 31.12. (mld. Kč)	2008			2009			Změna abs.			Meziroční změna (%)		
	ŽP	NP	celkem	ŽP	NP	celkem	ŽP	NP	celkem	ŽP	NP	celkem
Dluhové cenné papíry	162,1	55,0	217,1	171,7	64,3	236,0	9,6	9,2	18,9	5,93	16,79	8,69
z toho dluhopisy vydané členským státem nebo jeho centrální bankou	93,0	30,8	123,9	114,5	44,4	158,9	21,5	13,5	35,0	23,08	43,88	28,26
kótované dluhopisy vydané bankami členských států	15,1	3,6	18,7	16,2	3,4	19,7	1,1	-0,1	0,9	7,26	-4,17	5,08
kótované dluhopisy vydané obchodními společnostmi	16,2	5,2	21,4	11,4	3,3	14,7	-4,8	-1,9	-6,7	-29,56	-36,58	-31,28
pokladniční poukázky	0,2	3,2	3,4	2,1	3,2	5,3	1,9	0,0	1,8	856,08	-1,19	53,21
kótované komunální dluhopisy	2,1	0,8	2,9	2,8	0,9	3,7	0,7	0,0	0,8	35,58	4,28	26,55
hypoteční zástavní listy	13,0	7,8	20,7	11,6	7,0	18,5	-1,4	-0,8	-2,2	-10,94	-9,94	-10,57
dluhopisy vydané EIB, ECB, EBRD nebo IBRD	12,7	1,5	14,1	8,6	1,1	9,8	-4,0	-0,3	-4,4	-31,88	-22,74	-30,94
zahraniční CP, obchodované na regulovaném trhu členských států OECD (dluhové)	9,9	2,1	12,0	4,5	1,0	5,5	-5,3	-1,1	-6,4	-54,03	-53,55	-53,94
Majetkové cenné papíry	32,3	6,1	38,4	31,3	5,2	36,6	-1,0	-0,9	-1,9	-2,97	-14,57	-4,82
z toho kótované akcie	8,8	4,2	13,0	4,5	0,2	4,6	-4,3	-4,0	-8,4	-49,11	-96,34	-64,29
CP vydané fondem kolektivního investování splňující požadavky práva ES	23,5	1,9	25,4	20,6	2,1	22,7	-2,9	0,2	-2,7	-12,46	9,66	-10,78
Půjčky, úvěry a jiné pohledávky	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	99,17	-98,80	-84,83
Ostatní pohledávky	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0	-34,82	-	394,50
Směnky	0,0	0,1	0,1	0,0	0,2	0,2	0,0	0,0	0,1	51,65	33,39	35,55
Nemovitosti	0,7	2,4	3,1	0,4	2,3	2,7	-0,3	-0,2	-0,4	-39,83	-6,18	-13,55
Vklady a vklady potvrzené vkladovým certifikátem, vkladním listem	11,2	8,6	19,7	9,4	6,8	16,2	-1,7	-1,8	-3,5	-15,63	-20,99	-17,95
Předměty a díla umělecké kulturní hodnoty	0,0	0,1	0,1	0,0	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	-	0,10	0,10
Pohledávky za zajišťovny	0,8	17,0	17,8	0,7	13,9	14,6	-0,1	-3,2	-3,3	-13,43	-18,60	-18,36
Deriváty	0,2	0,0	0,2	0,0	0,0	0,0	-0,3	0,0	-0,3	-108,77	-	-108,77
Ostatní finanční umístění	0,0	x	0,0	9,9	x	9,9	9,8	-	9,8	-	-	-
Finanční umístění celkem	207,4	89,4	296,8	223,5	92,7	316,2	16,1	3,3	19,4	7,77	3,68	6,54

Pramen: ČNB